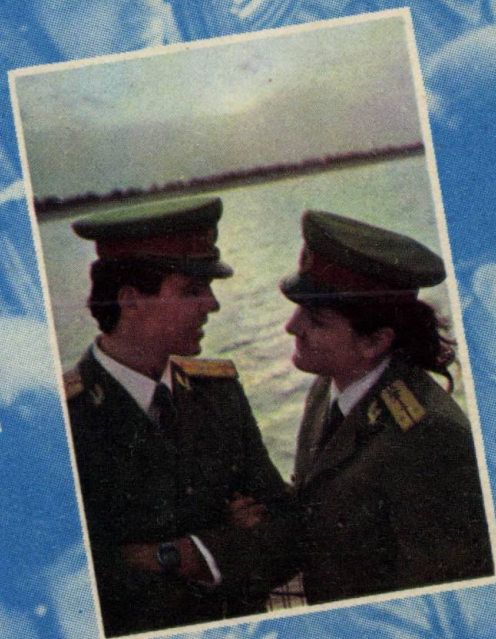

ALMANAHUL '89 OSTIRII

OMAGIU

Cînd lira întrupează-n acorduri line, clare
Un cîntec - veşnicie de doruri adunate -
E-n cugetele noastre curată sărbătoare,
Înaltă sărbătoare-i pe frunţi şi în cetate.

La fel cuvîntul, fapta Bărbatului ales
Ne-nflăcărează, nobil, spre comunistul ţel;
Din plaiurile toate, din codri pîn' la şes,
Unită, naţiunea răspunde la apel!

Cinstire necurmată acestui brav tovarăş
Ce-n fruntea tuturoră ne-arată drumul drept,
Prin care vremi de glorii reînviară iarăşi -
Conducător destoinic, viteaz şi înţelept!

Ce-nseamnă-a fi în toate un om de omenie,
Un comunist - acestea prin el le-am învăţat;
E CEAUŞESCU pilda nemuritoare, vie,
Azi pentru fiecare român adevărat.

Noi îl urmăm de-aceea mai demni, cu
neînfricare,
Pe-acel care spre piscuri neostenit ne cheamă,
Pe fiul cel mai vrednic al clasei muncitoare,
Pe el, Erou al ţării, al păcii de o seamă.

Un cald, profund omagiu i-aducem prin cuvinte,
Prin munca fără preget ce patriei slujeşte
Şi mulţumirea noastră, întreagă şi fierbinte,
Din inimile noastre, din suflete porneşte.

Cînd înfloreşte falnic, spre rod de aur, glia,
Sîntem cu toţii mîndri de-ai fi contemporani,
De la Carpaţi la Mare, cît ţine România,
Încununînd cu fapte aceşti eroici ani!

■ Locotenent-major MIHAI MACUC

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA

Nr.

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU GENIAL CTITOR DE ȚARĂ ȘI DE ERĂ NOUĂ

Inegalabila vocație de ctitor a tovarășului Nicolae Ceaușescu — firesc și cu strălucire înscrisă în ilustra galerie a marilor bărbați care de-a lungul veacurilor s-au ridicat din rindurile poporului român pentru a-i călăuzi destinele, pentru a-i apăra și împodobi glia carpato-dunăreano-pontică — cunoaște mereu și mereu noi amplitudini, noi profunzimii, noi dimensiuni calitative, se manifestă drept garanție supremă a progresului, prosperității, demnității și independenței scumpei noastre patrii.

Această vocație își are soriginea în toate virtuțile pe care le întrunește gloriosul nostru conducător, ce întruchipează în personalitatea sa de excepție, în geniala sa gândire, în clocotitoarea sa faptă, tot ce are mai ales, mai nobil poporul din rindurile căruia s-a ridicat și căruia i-a dăruit plenitudinea ființei și conștiinței sale. Nu poate exista în devenirea istorică a unei națiuni o coincidență mai fericită decât aceea cind calitățile sale definitive — patriotismul fierbinte, spiritul revoluționar, harul constructiv, umanismul în accepțiunea sa cea mai generoasă, devotamentul nestrămutat față de cauzele majore ale sale și ale lumii din care face parte, nepotolita și permanenta aspirație către ideal — se găsesc înmănunchiate și contu-

rează conștiința și ființa conducătorului său. Și, mai mult decât atât, atunci cind îngemănarea într-o indestructibilă realitate a zilelor noastre a ceea ce numim, cu cea mai fierbinte dragoste, **CEAUȘESCU ȘI POPORUL**, potențează permanent și ardent, ridică la cotele mereu mai înalte ale exigențelor fiecărei etape istorice, energiile, capacitatea de creație a națiunii.

Piatra unghiulară a unui asemenea proces dialectic o reprezintă, înainte de orice, patriotismul, spiritul revoluționar care definesc conținutul monumentalei opere teoretice a tovarășului Nicolae Ceaușescu, dăluiesc liniile directoare ale întregii sale vieți eroice de patriot înflăcărat și neînfricat militant revoluționar, de strateg și tribun, de făuritor de istorie ca patos al zidirii socialiste și comuniste a țării, al înfloririi în libertate, independență și suveranitate.

Vocație care se manifestă de peste cinci decenii și jumătate, de cind, încă din fragedă tinerețe, tovarășul Nicolae Ceaușescu, însuflețit de cel mai generos dintre simțăminte omeneste, dragostea de patrie, s-a înrolat în rindurile celui mai patriotic dintre partidele politice existente vreodată în România — Partidul Comunist Român. Înțelegind ca nimeni altul că a fi pa-

triot, a fi revoluționar înseamnă a avea un crez politic de nezdrun-cinat, în deplină consonanță cu cele mai stringente aspirații ale poporului său, înseamnă a milita pentru triumful acestui crez, oricît de vitrege ar fi condițiile, oricît de mari ar fi obstacolele ce trebuie surmontate.

Vocație care în săptămînile de sfîrșit ale anului 1988 și-a probat din nou, cu și mai mare trînicie și strălucire, toate valențele sale generatoare de implicații dintre cele mai benefice pentru întreaga noastră dezvoltare economică și socială. Valențe, singurele capabile să adauge noi nestemate pe firmamentul erei al cărei ctitor este Marele nostru Bărbat Politic și de Stat, pe firmamentul timpului de aur al României dintotdeauna, timp pe care-l numim întru gloria nepieritoare a făuritorului său — **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU.**

Printr-un nou și cutezător act de gândire politică vizionară, ilustrul ctitor de țară și de eră nouă, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a conferit marelui opere de edificare a patriei pe coordonatele socialismului și comunismului, întregii noastre deveniri economice, sociale și umane acele idei-forță logic necesare care ne jalonează mai departe, mai sus, calea ascendentă.

*Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului —
expresie a înaltei responsabilități patriotice
a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU*

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la stadiul actual al societății socialiste românești și perspectivele dezvoltării sale viitoare, perfecționarea

conducerii economico-sociale, dezvoltarea democrației muncitorești-revoluționare; rolul statului și al organismelor democratice. Creșterea rolului Partidului

Comunist Român și activitatea ideologică, politico-educativă, ridicarea nivelului de cunoaștere științifică, de cultură, al conștiinței revoluționare. Raportul de

„OMAGIU”, pictură de CONSTANTIN NIȚESCU

forțe și caracteristicile fundamentale ale situației internaționale — acest program cutezător de construcție materială și spirituală prezentat de la tribuna marelui forum democratic național, **ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești** — se constituie într-o nouă, atotcuprinzătoare și vibrantă manifestare a vocației de ctitor a secretarului general al partidului, președintele Republicii. Și, deopotrivă, într-o expresie elocventă a patriotismului, a spiritului revoluționar ce reprezintă trăsătura de esență a acestei vocații.

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, document programatic fundamental, de excepțională valoare teoretică și practică, se înscrie ca o inestimabilă con-

tribuție la tezaurul gândirii și practicii revoluționare a partidului nostru, la tezaurul gândirii și practicii revoluționare mondiale.

Această magistrală expunere este încă una din acele adânci, tulburătoare și geniale sinteze ale secretarului general al partidului privind istoria și prezentul poporului român, una dintre acele nelimitate deschideri de orizonturi teoretice și practice, orizonturi sociale și umane care inaugurează etape noi, distincte în devenirea noastră contemporană atât de tumultuoasă și grandioasă.

Evocarea marilor momente ale istoriei noastre naționale, printre care se numără și actul de supremă voință al națiunii de la 1 Decembrie 1918, când prin Marea Unire a fost făurit statul național unitar român, a devenit, în

concepția secretarului general al partidului, un factor activ de mobilizare a conștiinței patriotice a întregului popor. Mobilizare ce vizează o și mai puternică afirmare a idealurilor și voinței de progres multilateral, a angajării unanime a tuturor oamenilor țării în înfăptuirea măreței opere de construcție socialistă și comunistă, afirmare și angajare ce reprezintă proba de foc a patriotismului.

Spiritul viu, creator, mereu tânăr și proaspăt al gândirii și acțiunii ctitorului României socialiste moderne — spirit prin excelență patriotic și revoluționar — își găsește o pregnantă reflectare în noul ansamblu de orientări principale privind obiectivele strategice și căile practice de dezvoltare în continuare a României. Sint jalonate în Expunerea

tovarăşului Nicolae Ceauşescu modalităţile de perfecţionare a sistemului de conducere şi planificare a dezvoltării economico-sociale, dezvoltare intensivă întemeiată pe cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, pe aplicarea fermă a mecanismului economico-financiar, a autoconducerii şi autogestiunii. Este stabilit conţinutul etapei de trecere a României la stadiul de ţară socialistă multilateral dezvoltată, pe baza celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, ale cunoaşterii umane în general, cu un înalt nivel de civilizaţie materială şi spirituală, etapă ce include obiectivele economico-sociale ale celui de-al 9-lea cincinal (1991—1995) şi, în perspectivă, până în anul 2000, ce urmează să fie adoptate de Congresul al XIV-lea al partidului. Sint abordate pe larg pro-

în spiritul tradiţiilor mişcării muncitoreşti din ţara noastră — raporturile cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti, cu forţele progresiste, democratice de pretutindeni în lupta pentru progres şi pace, pentru o lume mai dreaptă şi mai bună.

Dând o înaltă apreciere acestui document programatic fundamental, rolului hotărîtor al tovarăşului Nicolae Ceauşescu în conceperea şi conducerea procesului de dimensiuni istorice al perfecţionării societăţii româneşti, contribuţiei sale decisive la

elaborarea planurilor şi programelor de dezvoltare a ţării, marile forum democratic naţional a decis ca **Expunerea secretarului general al partidului să devină programul de muncă şi acţiune revoluţionară al partidului, al întregului popor.** Şi, cu aceeaşi unanimitate şi entuziasă aprobare, a hotărît ca **tezele, orientările, ideile cuprinse în Expunere să stea la baza întregii activităţi de pregătire şi desfăşurare a Congresului al XIV-lea al P.C.R., a noului plan cincinal şi a programului de dezvoltare până în anul 2000 a României socialiste.**

Eroul între eroii neamului, strategul cutezător

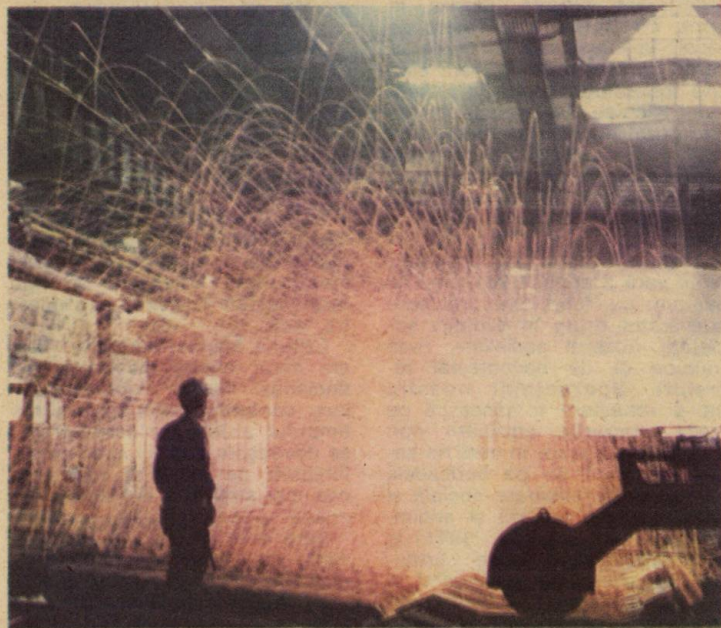
muncitoreşti-revoluţionare, ale dezvoltării naţiunii în socialism — dezvoltare care în ţara noastră, stat naţional unitar, a rezolvat în mod principal şi definitiv problema deplinei egalităţi în drepturi şi îndatoriri a tuturor fiilor patriei, fără deosebire de naţionalitate —, ale făuririi, în perspectivă, a poporului unic muncitor. Este acordată o atenţie deosebită creşterii mai puternice a rolului conducător al partidului în toate sectoarele de activitate, cerinţa legică a făuririi şi dezvoltării socialismului, intensificării activităţii politico-educative, de formare a omului nou, cu o înaltă conştiinţă revoluţionară, socialistă, întăririi unităţii întregului popor în jurul partidului. Unitate ce reprezintă garanţia supremă a înaintării patriei noastre pe culmile socialismului şi comunismului, a consolidării independenţei şi suveranităţii sale. Un loc distinct îl ocupă în Expunere, ca şi în întreaga operă a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, indisolubila legătură dintre politica internă profund constructivă şi politica externă de pace şi colaborare a partidului şi statului, reliefaarea participării active a României la soluţionarea marilor probleme ale vieţii internaţionale; analizarea raportului de forţe şi caracteristicilor fundamentale ale situaţiei mondiale; punerea în evidenţă a necesităţii unei noi gândiri, a unei noi politici în abordarea gravelor şi complexeelor probleme ale contemporaneităţii; hotărîrea nestrămutată a partidului nostru de a dezvolta —

menea ţeluri măreţe cum sînt cele prefigurate în Expunerea secretarului general al partidului, aceasta o datorăm faptului că la cîrma destinului noastre se află Partidul Comunist Român — forţa conducătoare, centrul vital al societăţii româneşti —, în frunte cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care a intrat pentru totdeauna în marea carte a noii noastre deveniri drept Eroul între eroii neamului. Eroul născut din istorie pentru a deschide po-

strateg... teze... făuririi României socialiste moderne, patriotul şi revoluţionarul înflăcărat a cărui viaţă şi operă se identifică total, pînă la deplina contopire, cu străvechiul ideal al ctitorului de ţară, om de omenie, om al dreptăţii sociale şi naţionale, neabătut în realizarea ţelurilor propăşirii poporului, ale apărării libertăţii şi independenţei patriei, a păcii noastre şi a lumii.

O caracteristică fundamentală

Industria românească se înscrie printre ctitoriile de bază ale acestor ani bogaţi în împliniri

„VIZITĂ DE LUCRU”, pictură de VALENTIN TĂNASE

se pună capăt conservatorismului, șablonismului și concepției „modelului unic” în construcția socialistă. A trebuit lichidată atitudinea de ploconire față de tot ceea ce era străin și să se redea partidului și poporului încrederea în forțele lor, în capacitatea lor de gândire și acțiune, sentimentul de demnitate patriotică, revoluționară. A trebuit declanșată, la întreaga-i dimensiune și la întreaga-i semnificație, lupta cu inerția, pentru primatul noului. Au trebuit intronate, și aceasta nu prin declarații de intenții, ci prin instituționalizări ce și-au dobândit dreptul de pionierat, libertatea reală, democrația reală, democrația noastră muncitorească-revoluționară, participarea — nu ca o simplă prezență, ci ca un act creator cu caracter ineluctabil de lege a dezvoltării sociale — a poporului la

pe mulțimilenara lor vatră de viață și muncă, de luptă și jertfă, constă în aceea că s-au dovedit un popor care în toate momentele cardinale ale existenței sale a demonstrat că este dotat cu acel ascuțit și responsabil simț al percepției patrioților de excepție, care să-i conducă destinele. Și să-și strângă rindurile în jurul lor, să-i urmeze cu devotament în marile ctitorii, întru binele de azi și de mâine al patriei.

Mai mult ca oricând, această calitate a poporului nostru s-a manifestat viguros, plenar, în urmă cu aproape un sfert de secol, la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, când și-a încredințat destinele tovarășului Nicolae Ceaușescu, om politic cutezător, de profundă descendență populară, în biografia căruia figurau deja de mai mult de trei decenii nepieritoare fapte de luptă patriotică și revoluționară.

Opțiunea istorică din acea fierbinte vară a anului 1965, când ne căutam cu febrilitate creatoare adevăratul drum în evoluția societății noastre socialiste, avea trairă și de necontestat temeiuri. Speranțelor noastre într-o renaștere românească pe toate planurile edificării noii orânduiri, edificare în care ne angajaserăm încă de pe baricadele revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, le erau obiectiv necesare certitudini. Și asemenea certitudini ni le-a oferit Marele Patriot și Revoluționar, tovarășul Nicolae

Ceaușescu. Placarea nădăjdie prin cultivarea cu cea mai mare perseverență a încrederii în propriile noastre forțe de a dura prin gândirea noastră, după tradițiile, firea și obiceiurile noastre, prin capacitatea noastră creatoare, largi, originale și maiestuoase magistrale spre piscuri noi de civilizație socialistă și comunistă. N-a fost nici ușoară și nici simplă lucrarea teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru întemeierea unei noi ere în existența României. A trebuit — așa cum s-a subliniat și de la tribuna marelui for democratic din 28—30 noiembrie 1988 — să

avea o istorie, o civilizație, o cultură, o viață spirituală ce vin din vremuri mulțimilenare, îmbogățite în aceste ultime aproape două decenii și jumătate cu autenticele valori ale socialismului.

A fost necesară pentru renașterea noastră forța demiurgică a gândirii social-politice de o mare cutezanță și de o profundă înțelepciune a tovarășului Nicolae Ceaușescu, lucrarea sa titanică pentru reșezarea întregii opere de construire a noii societăți pe aplicarea la condițiile concrete ale României a adevărilor generale ale socialismului științific.

Strălucită ctitorie, strălucite realizări socialiste

Anii **EPOCII NICOLAE CEAUȘESCU**, ani eroici, consemnează în prim-planul istoriei construcției socialiste biruințe fără seamăn în zidirea noii noastre vieți.

Ctitoria Marelui Bărbat al Țării, ale cărui energii nestăvilită au declanșat imense energii populare, conferind valori cu totul noi timpului ardent pe care-l trăim, se dovedește prin tot ceea ce s-a înfăptuit pe pământul românesc cea mai strălucită din cîte a cunoscut poporul nostru.

Țara este în prezent, față de 1945, de 128 de ori mai puternică din punct de vedere industrial, averea națională acumulată a ajuns la 5 100 miliarde lei, fon-

durile fixe productive la 2 500 miliarde lei, venitul național a crescut de peste 36 de ori, producția agricolă de peste 9 ori, fondul de retribuire de circa 75 de ori — 80 la sută din toate acestea fiind realizate în anii de după Congresul al IX-lea, ani în care au fost create 2000 de întreprinderi în centre mai vechi și pe cele 180 de noi platforme industriale.

Țara îi datorează toate acestea genialului său ctitor, care, cu verbul său înaripat, cu gândirea sa profund științifică de strateg al dezvoltării impetuoase, intensive, moderne, prin tot ceea ce inițiază și întreprinde, prin fapta sa pilduitoare, ne-a îndemnat și

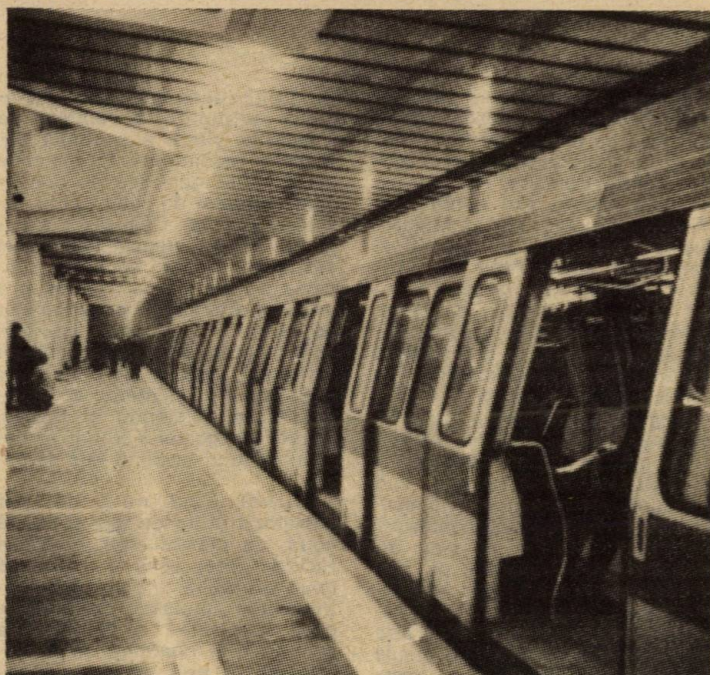
ne îndeamnă — în concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu procesul revoluționar fiind continuu — să ne dăruim toate resursele, întreaga ființă și conștiință, pricepere și responsabilitate patriotică, tot ceea ce avem mai bun în fiecare dintre noi și în toată noastră patrie, cauzei partidului, patriei, socialismului și păcii.

Țara, care reprezintă cabinetul de lucru al tovarășului Nicolae Ceaușescu, îl știe și îl simte mereu și mereu al ei pe gloriosul nostru ctitor. Țara cu grandioasele construcții cum sînt Canalul Dunăre—Marea Neagră și Canalul Poarta Albă—Midia—Năvodari, cu Metroul bucureștean, cu noua albăie a Dimboviței, Canalul București—Dunăre, ale cărui contururi sînt tot mai evidente, cu noul și modernul centru civic al Capitalei, cu Transfăgărășanul și atîtea și atîtea alte construcții ce vor dăinui prin secole — mărturie a ctitoriei de glorie a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Țara angajată rodnic pe calea noii revoluții agrare. Țara cu cele 2,6 milioane de apartamente construite numai în ultimii 23 de ani, cu fața nouă a satului, ale cărui condiții de locuit se apropie tot mai mult de civilizația orașului. Țara în care tot ce se realizează slujește numai și numai omului și bunăstării sale materiale și spirituale — dovadă elocventă sporirea în anii de după

Congresul al IX-lea a retributiei medii de peste trei ori, majorarea retributiei minime de circa 3,3 ori, beneficierea de sistemul de pensionare a peste 3 milioane de oameni, iar de indemnizația pentru copii de către circa 5 milioane de tinere vîrstare ale poporului. Țara cu știința, învățămîntul și cultura în plin avînt, pe întinsul căreia ampla manifestare a muncii și creației fondată din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, Festivalul Național „Cîntarea României”, a urcat pe scena creației artistice și tehnice milioane și milioane de oameni. Țara cu originalele ei rînduiri democratice care au făcut din popor singurul stăpîn al propriului destin, plasîndu-l în postura pe care numai socialismul i-o poate oferi: de proprietar, producător, beneficiar, apărător al avuției naționale și conducător al tuturor treburilor ei. Țara în care oamenii, indiferent de ce naționalitate au fost moșii și strămoșii lor, sînt liberi de orice asuprire și exploatare, pe deplin egali în drepturi, conștiinți și mindri de îndatorirea lor cea mai de seamă — înflorirea și întărirea patriei comune. Țara în care înfloresc, sub semnul generoaselor idei umaniste ale secretarului general al partidului, personalitatea multilaterală a omului nou, conștient de răspunderile sale sociale, în care se afirmă tot mai puternic

normele și principiile eticii și echității socialiste și în care — așa cum o probează și actuala majorare a retribuițiilor și pensiilor efectuată din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu — nivelul de trai al celor ce muncesc se ridică în raport nemijlocit cu creșterea avuției naționale. Țara cu imensul ei prestigiu internațional, făurit prin politica externă elaborată și aplicată cu atîta consecvență de ilusturul nostru președinte, proeminentă personalitate a lumii contemporane, a cărui operă teoretică a intrat în patrimoniul cel mai de preț al umanității, în semn de adîncă recunoaștere a faptului că slujește în cel mai înalt grad interesele unui popor ce atestă prin întreaga sa activitate o neostoită și statornică dragoste de pace. În semn de adîncă recunoaștere a faptului că demersurile președintelui României slujesc interesele generale ale prieteniei, colaborării și înțelegerii între toate națiunile, ale păcii și dezarmării, ale creării unei lumi din care să dispară pe plan național și internațional discrepanțele dintre săraci și bogați, o lume mai dreaptă și mai bună, în care toate statele să se dezvolte de sine stătător, independent și suveran. Țara care sub simbolul **ROMÂNIA—CEAUȘESCU—PACE** întrunește stima și aleasa considerație a întregii lumi.

Canalul Dunăre—Marea Neagră și Metroul bucureștean, simboluri ale nivelului tehnic, ale capacității creatoare a poporului român

Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele republicii, comandantul suprem al forțelor noastre armate, în milocul oștirii semnifică grija permanentă a partidului pentru întărirea capacității de apărare a patriei

Genial ctitor al apărării patriei de către întregul popor

Cinstind și omagiind pe tovarășul Nicolae Ceaușescu pentru tot ceea ce a făcut și face întru fericirea poporului său și a gloriei Patriei Române, noi toți cei aflați la posturi sub mîndre faldiri de Tricolor îl identificăm plenar pe secretarul general al partidului, președintele Republicii, comandantul suprem al forțelor armate, cu însăși cauza pe care o slujim — cauza partidului, a poporului, a țării. Și-l socotim cu cea mai înaltă mîndrie Cel Dintîi Ostaș al Patriei.

Înca din primii ani de după temerarul act istoric din August 1944, la care armata, probîndu-și patriotismul, a participat, sub conducerea partidului comunistilor, în totalitatea sa, tovarășului Nicolae Ceaușescu i s-au încredințat înalte funcții de răspundere în conducerea Ministerului Apărării Naționale. Prin capacitatea sa uriașă de a analiza realitățile țării și de a desprinde concluziile necesare pentru trans-

formarea acestora, prin înțelegerea profundă a faptului că substanța vitală a spiritului patriotic și revoluționar în domeniul militar este generată de conducerea armatei de către partid, tovarășul Nicolae Ceaușescu a asigurat, grație inegalabilelor sale calități de militant comunist, ridicarea pe noi trepte superioare a rolului organelor și organizațiilor de partid, a imprimat activității politico-educative spiritul politicii partidului nostru, al principiilor socialismului științific, al materialismului dialectic și istoric, spiritul dragostei fierbinți și devotamentului neclintit față de patrie.

Atunci cînd ne-a devenit nemijlocit ctitor de țară și de eră nouă, ca nimeni altul, tovarășul Nicolae Ceaușescu a înțeles că noua orînduire a poporului pentru popor, mutațiile calitative pe care societatea socialistă le-a cunoscut și continuă să le cunoască în anii de după Con-

gresul al IX-lea al partidului impuneau o politică militară care să valorifice pe deplin toate potențele națiunii, îndeosebi patriotismul său ardent. Patriotism cu adînci și trainice rădăcini în luptele purtate vreme de peste două milenii pentru apărarea ființei naționale a acestui neam, a vetrei strămoșești, pentru neatinare, pentru unitate.

Din perspectiva unei atît de luminoase istorii, ce atestă permanenta osmoză a oștirii cu poporul, tovarășul Nicolae Ceaușescu a elaborat doctrina militară națională a României socialiste. Doctrină care privește apărarea patriei drept cauză și operă a întregului popor, pentru că pornește de la adevărul de necontestat că făurirea și apărarea noii orînduiri reprezintă un tot unitar.

Pe acest temei a fost creat sistemul de apărare națională, care împreună cu armata cuprinde toate celelalte formațiuni luptă-

■ ALMANAHUL OȘTIRII

(continuare în pag. 16)

Cinstire

E Ceaușescu omul ce-ntruchipează vrerea
unui popor pe țara și soarta lui stăpin,
oșteanul ce adună în fapta sa puterea
ce ne-a clădit prin veacuri pe mîndrul plai român.

Noi îl cinstim că este, în fruntea României,
simbolul libertății în patrie senină,
iar inima lui bate în ritmul omeniei
și pilda sa ne-nvață să credem în lumină!

Noi îl cinstim că țara trăiește-n demnitate,
prin ani de cutezanță pășind spre viitor,
că al său glas în lume-i rostire de dreptate
și că senin e cerul cuprins sub Tricolor.

Atîtea vise-nalte au prins prin ani contur,
prin el ne este țara un plai înfloritor
și glasul nostru-n lume-răsună-nalt și pur
cînd înălțăm din cuget și inimă onor.

Trăiască Ceaușescu! Trăiască România!
Poporul să trăiască și-al său conducător!

■ Locotenent-major EMIL ALMĂȘAN

Comandantul suprem

Știm inima ce este mereu lingă a noastră
Cînd trecem peste noapte în marș încolonați
Și limpedea privire, izvor de zare-albastră
Ce luminează clipa spre piscuri de Carpați;

E în privirea noastră fierbinte deolaltă
Ca miezul cald de viață ce poartă spre-mpliniri
O patrie pe vrerea-i stăpină și înaltă
Cu timpul de rodire-n oțel și trandafiri.

Acesta-i Comandantul Suprem, în frontul vieții,
O inimă vitează și dirză de Erou
În acest Ev de Aur sub tîmpla tinereții,
El, ctitorul de țară, de pace și de nou.

■ TRAIAN REU

Chemat de vrerea românească

Cu glas de doine l-au cîntat Carpații,
În suflet i-au pus riuri limpeziri
Și l-au menit ca, între toți bărbații,
Să fie țării frunte de-mpliniri.

El a crescut între nevoi și-amaruri,
Cu demnitatea — stea aprinsă-n piept,
Să fie, astăzi, flacără de haruri,
Cîrmaci viteaz și omul cel mai drept.

Chemat a fost de vrerea românească,
De-ntreaga națiune-a fost chemat,
Să urce scumpa țară strămoșească
În culmile pe care le-am visat.

Și de-l slăvim în imnuri triumfale,
Sub steagul purpuriu și tricolor,
E că, pe comunistă noastră cale,
Ne luminează zări de viitor.

■ CONSTANTIN ATOMII

Imn

O, pentru tot ce face pentru țară,
Ca pacea în pridvoare s-o avem,
Aducem azi, pe-a inimii vioară,
Omagiu Comandantului Suprem!

Pentru nesomnul necuprins sub pleoape
Care ne-ndeamnă țara s-o veghem,
S-aducem viitorul mai aproape —
Omagiu Comandantului Suprem!

Noi, cei ce zi și noapte sub stindarde
Nimic mai scump ca țara nu avem,
În dar aducem inima ce arde
Omagiu Comandantului Suprem!

Pentru că țării-i este sărbătoare,
Îi închinăm al faptelor poem,
Ca pe-o cunună-n veci nepieritoare —
Omagiu Comandantului Suprem!

■ GEO CĂLUGĂRU

OMAGIU TOVARĂȘEI ELENA CEAUȘESCU

*strălucit exemplu
de abnegație revoluționară,
de muncă și viață consacrate
patriei, partidului și poporului*

Am intrat în anul 1989, anul celui de-al XIV-lea Congres al partidului și al celei de-a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifasciste și antiimperialiste, cu încredere, optimism și cutezanță — puternic mobilizați și călăuziți de Tezele cuprinse în magistrala Expunere a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la marele forum democratic din 28—30 noiembrie 1988, grandios program de muncă și acțiune revoluționară a întregului nostru popor —, iar bucuria începutului de an se împletește cu marele eveniment sărbătoresc, cu profunde vibrații și simțăminte de imensă bucurie în inimile și conștiințele noastre — aniversarea zilei de naștere și a îndelungatei activități revoluționare a ilustrei fiice a poporului român, tovarășa Elena Ceaușescu, proeminentă personalitate a vieții politice și științifice contemporane, strălucit militant în conducerea partidului și statului, eminent savant de reputație internațională, patriot înflăcărat, prestigios luptător pentru pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună.

În marea epopee a construcției socialiste din țara noastră, tovarășa Elena Ceaușescu a desfășurat și desfășoară — alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, genial conducător al partidului și statului nostru, cel mai iubit fiu al poporului, Erou între eroii neamului, strălucită personalitate a lumii contemporane — o neobosită și prodigioasă activitate multilaterală, în conducerea partidului și statului, pentru elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe, a programelor de dezvoltare intensivă și calitativ

superioară a economiei, pentru afirmarea plenară a științei și tehnicii moderne și ridicarea bunăstării materiale și spirituale a națiunii, pentru transpunerea în viață a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu aduce contribuții de cea mai mare însemnătate în elaborarea politicii științifice a partidului și statului de dezvoltare economico-socială a României, a programelor de perfecționare a organizării și de

modernizare a producției, de implementare a celor mai avansate cuceriri ale revoluției tehnico-științifice contemporane, de valorificare superioară a potențialului creator al gândirii românești.

De munca sa prodigioasă și neobosită în fruntea înaltelor foruri de partid și de stat și a celor științifice și de învățământ — în calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, președinte al Consiliului Național al Științei și Învățământului — sînt legate nemijlocit importante succese ale teh-

Pe-o ramură măiastră

Aducem cu cinstire pe-o ramură măiastră
Urările pe care din inimi le-am cules,
Să fiți în zori de pace sub bolta cea albastră
De flori de gând cîntată, de-naripatul vers —

Și să purtați prin lume cu-aceeași demnitate
Înaltele distincții pe care le-ați primit,
Spre gloria științei să duceți mai departe
Ideea românească spre 'naltul ei zenit.

Cu dragoste fierbinte, cu conștiința trează,
Cu-aceeași dăruire prin timp să năzuți
Spre binele acestui popor ce vă urează,
Lingă Cîrmaciul țării, ani mulți să ne trăiți!

■ VASILE B. GĂDĂLIN

Gînd de primăvară

O văd pe cîmpul iubirii mereu
Cînd gîndul ia chip de primăvară
Și certitudinile înfloresc
Pe munții de rubin ai zorilor.
Cînd din cărțile cu pagini de crini
Ies hîlubiile spre zările lumii.

Cînd luna soarbe din mare meditații
Și-n munți izvorăsc șoaptele brazilor,
Cînd planeta rodește mereu,
O văd cum țese la lumină de gînd
Drapele de culoarea tinereții,
Cele mai frumoase poeme de patrie.

■ VIORICA NANIA

Strălucitoare inimă

Floare de colț, lumină de cetate
Pe românescul patriei meleag,
Desfereci dimineți netulburate
Și purpură de steag în prag.

Înaripezi cutezătorul drum spre mîine,
Ridici științei piscuri mai de seamă;
Pe crestele istoriei române —
Strălucitoare inimă de mamă.

Cu gînd de pace-n temelii,
Muguri de aur 'nalți înspre azur;
Cu tine florile-s mai vii,
Iar soarele-i etern în ceasul pur.

Din inimă, spre culmea ce ne-așteaptă,
Cînd primăvara se-oglindește-n glie,
Ți-aducem cald buchet de gînd și faptă,
Spre glorie de mîndră Românie!

■ MARILENA MOLDOVAN

nologiei și ingineriei naționale, ale unor domenii tehnico-științifice de vîrf, cum sînt chimia industrială a polimerilor și elastomerilor, bioindustriile, electronica, electrotehnica, fizica și energetica nucleară, ramuri de înaltă competitivitate.

Prin realizările științifice personale deosebit de valoroase în domeniul chimiei macromoleculare, recunoscute și apreciate de importanți foruri științifice internaționale și din multe țări ale lumii, ca un aport major la îmbogățirea patrimoniului universal al științei, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu a dobîndit un înalt prestigiu pe plan mondial.

Grăitoare, îndreptățite și pe deplin meritate sînt, în acest sens, recunoașterile și prețuirile

instituțiilor naționale și internaționale de cercetare științifică, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu fiind membru titular al Academiei R.S. România și doctor în chimie; membru titular, de onoare, membru în conducerea unui număr impresionant de academii, universități și institute de știință, cultură și artă din întreaga lume, iar lucrările științifice ale tovarășei Elena Ceaușescu sînt publicate în cunoscute edituri internaționale, ilustrîndu-se astfel amploarea internațională a unui binemeritat prestigiu științific.

Promotoare consecventă a concepției de mare forță politică și etică potrivit căreia știința, ca expresie supremă a rațiunii umane, trebuie să slujească omului exclusiv în scopuri paș-

nice, creatoare, și nu distructive, tovarășa Elena Ceaușescu, președinte al Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea”, desfășoară o susținută activitate pentru afirmarea în viața internațională a acestor nobile idei umaniste.

Cu inimile pline de bucurie și recunoștință, respectînd un obicei strămoșesc, alăturîndu-ne glasul și simțămintele urărilor adresate de întregul popor, îi dorim tovarășei Elena Ceaușescu ani mulți și fericți, alături de ilustrul nostru conducător, multă sănătate și putere de muncă, pentru binele și progresul țării, al științei și culturii românești!

■ General-maior dr. ing.
ION ANGHELOIU

ROMÂNIA SOCIALISTĂ, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

o politică externă validată pe deplin de realitățile și tendințele contemporane

Timpul a fost și rămâne judecătorul suprem care confirmă sau infirmă, fără drept de apel, justețea unei linii politice. Și, intrând în cel de-al 45-lea an al libertății și devenirii noastre, marcând cu cinste jubileul lui August 23, putem spune din toată inima, cu cugetul senin, că în ultimele patru decenii și jumătate, cu precădere în perioada istorică deschisă de Congresul al IX-lea al P.C.R., în cei aproape 25 de ani de când în fruntea partidului și statului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, principiile, orientările și direcțiile politicii externe românești au fost și sînt pe deplin confirmate de evoluțiile și tendințele din lumea contemporană, reprezintă un valoros tezaur de gândire și acțiune, de natură să asigure promovarea unui curs înnoitor în viața internațională, transpunerea în viață a idealurilor de pace, independență și progres ale fiecărui popor, deschiderea unei perspective luminoase întregii umanități.

Este argumentul pentru care, în acest an de puternică angajare patriotică pentru îndeplinirea în cele mai bune condiții a planului cincinal, la cronică bogată în înfăptuiri a **Epocii Nicolae Ceaușescu**, evocăm la loc de cinste amploarea fără precedent a activității externe românești, caracterul principal, constructiv și clarvăzător al demersurilor României socialiste, ale președintelui Nicolae Ceaușescu pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte.

Trecerea în revistă a principalelor idei și teme internaționale abordate în rapoartele tovarășului Nicolae Ceaușescu la Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului și dezvoltate cu prilejul marilor forumuri ale democrației noastre muncitorești-revoluționare pune puternic în lumină meritul partidului nostru, al secretarului său general care, de pe pozițiile înaintate, analizînd în spiritul materialismului dialectic și istoric condițiile complexe contemporane, a sesizat cu acuitate noile imperative ale contemporaneității, a jalonat cu principalitate și realism direcții și orientări de politică externă corespunzătoare intereselor vitale ale poporului român, cerințelor de dezvoltare armonioasă a întregii omeniri.

În primul rînd trebuie remarcat faptul că, în întreaga perioadă care a urmat după Congresul al IX-lea, problematica salvagărdării păcii, a încetării cursei înarmărilor și trecerii la măsuri reale de dezarmare, îndeosebi de dezarmare nucleară, străbate ca un fir roșu ansamblul politicii externe românești. Într-o lume grav amenințată de existența și permanenta sporire a pericolului de război, cu precădere a acumulărilor iraționale de arme nucleare, capabile să transforme planeta într-un uriaș deșert radioactiv, demersul României socialiste, al tovarășului Nicolae Ceaușescu consacrat asigurării păcii constituie, așa cum istoria și realitatea cotidiană o demonstrează cu prisosință, un mod exemplar de a acționa în deplin consens cu interesele fundamentale ale propriului popor, ale întregii umanități.

Acționînd cu fermitate în virtutea acestui postulat vital, țara noastră a avansat de-a lungul anilor un amplu program de dezarmare, care — situînd în centrul său lichidarea armelor nucleare — include o gamă largă de alte măsuri, între care reducerea armelor convenționale, a efectivelor și bugetelor militare ale țărilor din cele două alianțe, desființarea bazelor militare străine și retragerea trupelor de pe teritoriul altor state, inițierea de negocieri concrete pentru desființarea simultană a N.A.T.O. și a Tratatului de la Varșovia, începînd cu dizolvarea organizațiilor lor militare, renunțarea la armele chimice, la orice acțiuni de forță în raporturile dintre state, stimularea și crearea de zone fără arme nucleare. În acest cadru, după cum reiese limpede din documentele programatice ale partidului și statului nostru, una din prioritățile politicii externe românești o constituie edificarea unei Europe unite, a păcii și securității, a colaborării. Au avut larg răsunet și s-au bucurat de o largă apreciere inițiativele României privitoare la încheierea cu cele mai bune rezultate a Conferinței pentru securitate și colaborare în Europa. De asemenea, sînt cunoscute demersurile cu profund ecou întreprinse de șeful statului nostru, ca și marile acțiuni de masă ale poporului român îndreptate spre eliminarea rachetelor nucleare cu rază medie de pe continent. Evoluțiile ulterioare au confirmat în mod strălucit justețea pozițiilor pe care s-a situat de la bun început țara noastră. Salutînd Tratatul sovieto-american privind lichidarea rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune ca un pas pe calea dezarmării, România, președintele Nicolae Ceaușescu apreciază că acest pas trebuie urmat de alte înțelegeri, vizînd cu prioritate reducerea substanțială a armamentelor nucleare strategice. În ce o privește, țara noastră și-a sprijinit inițiativele prin fapte, în ultimii ani reducîndu-și în mai multe rînduri alocațiile militare, iar prin referendumul din 1986 procedînd la o reducere unilaterală a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare. În acest spirit, România a avut autoritatea politică necesară de a prezenta Sesiunii speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării decalogul de propuneri „Dezarmarea prin fapte”.

Îmbogățind permanent linia politică deschisă de Congresul al IX-lea, România a promovat activ noile principii și norme de relații dintre state. La temelia raporturilor cu toate statele lumii — indiferent de mărime, orînduire socială sau așezare geografică — țara noastră așază cu fermitate, în toate împrejurările, principiile fundamentale ale respectării deplinei egalități în drepturi, a independenței și suveranității naționale, ale neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, acționînd cu consecvență pentru recunoașterea și înrădăcinarea acestor principii, pe care încă în urmă cu peste două decenii președintele României le aprecia ca fiind tot atât de importante pentru viața internațională precum aerul și apa pentru viața însăși. Un rol determinant în desfășurarea

**Esența
identității
CEAUȘESCU —
ROMÂNIA —
PACE**
are drept
numitor
comun
oprirea cursei
înarmărilor
și trecerea
la măsuri
de dezarmare,
în primul rând
de dezarmare
nucleară

amplului dialog internațional al României l-au avut vizitele și convorbirile pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu le-au efectuat în numeroase state, precum și vizitele și convorbirile la nivel înalt purtate la București.

În activitatea internațională a României, una din direcțiile permanente o reprezintă acțiunea consacrată abolirii politicii de forță și amenințare cu forța, stingerii tuturor focarelor de conflict și tensiune, rezolvării tuturor problemelor existente în relațiile dintre state numai pe cale pașnică, prin tratative. În concepția țării noastre, evoluțiile înnoitoare de pe arena mondială impun renunțarea la orice fel de manifestări ale politicii anacronice de dictat și amestec în treburile interne, promovarea dreptului legitim al fiecărui popor de a-și orîndui viața așa cum și-o dorește, a dreptului de a participa activ, cu responsabilitate, la soluționarea marilor probleme ale omenirii. Numeroase inițiative românești în aceste probleme și-au regăsit o largă reflectare în documente adoptate la O.N.U., în alte foruri internaționale, ceea ce demonstrează caracterul realist, principal, al propunerilor românești în probleme internaționale de mare acuitate.

În toți acești ani, de rodnice împliniri în planul politicii interne, nu a existat problemă internațională față de care țara noastră să nu-și fi expus poziția, să nu fi participat la reglementarea ei.

În ansamblul politicii noastre internaționale, un loc prioritar îl ocupă, de asemenea, lichidarea subdezvoltării și instaurarea unei noi ordini economice mondiale, dezvoltarea armonioasă și stabilă a economiei mondiale. În concepția președintelui României, eliminarea subdezvoltării cauzate de practicile spoliatoare imperialiste de dominație și asuprire, departe de a fi o problemă doar a statelor afectate de acest flagel, se constituie într-un aspect vital al ansamblului vieții politice și economice internaționale. Expresie a înaltului umanism care caracterizează întreaga politică românească, poziția adoptată de România în această mare problemă a omenirii apreciază că singura cale rațională de a se pune capăt suferințelor multiple care afectează viața a peste două treimi din populația globului ca urmare a subdezvoltării, a decalajelor economice, o reprezintă instaurarea noii ordini eco-

nomice internaționale, prin abordarea globală a întregii problematice — de la accesul neîngrădit la cuceririle științei și tehnologiei moderne și stabilirea unor prețuri stimulatorii ale produselor exportate de statele în curs de dezvoltare pînă la abolirea protecționismului din comerțul mondial și desfășurarea unor schimburi economice echitabile, eliberate de practicile neocoloniale ale capitalului financiar bancar. Evoluțiile economice pe plan mondial, atît de păgubitoare pentru ansamblul țărilor în curs de dezvoltare, evidențiază o dată mai mult justetea și clarviziunea analizelor și soluțiilor țării noastre, ale președintelui Nicolae Ceaușescu în problemele economice internaționale, validează poziția permanent constructivă a țării noastre în acest domeniu.

Sînt, acestea, doar cîteva aspecte care pun în lumină continuitatea liniei strategice stabilite de Congresul al IX-lea al P.C.R., care a deschis largi perspective activității internaționale a României, participării active a țării noastre la dezbaterea și rezolvarea într-o nouă manieră, de pe poziții novatoare, a problemelor atît de complexe și de controversate din lumea contemporană. Multitudinea faptelor și argumentelor oferite cu generozitate de bogata și intensă activitate internațională a României socialiste, prezența sa permanentă în miezul fierbinte al evenimentelor vieții internaționale, solidaritatea militantă cu toate forțele progresiste, democratice care luptă pentru înnoirea societății, pentru salvagardarea păcii, demonstrează modul strălucit în care țara noastră, președintele Nicolae Ceaușescu acționează pentru întrunirea tuturor condițiilor fără de care pacea, independența, progresul, colaborarea sînt de neconceput. Este un argument suprem pentru care întregul nostru popor și, în deplin consens, oștirea țării își exprimă adevărată fermă față de politica externă a României socialiste. Dînd expresie sprijinului deplin față de această politică — inițiată și pusă în aplicare în mod strălucit de cel mai iubit fiu al națiunii, proeminentă personalitate a lumii contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu —, acționînd pentru înfăptuirea exemplară a sarcinilor stabilite la Congresul al XIII-lea și la Conferința Națională ale partidului, la marele forum democratic național din 28—30 noiembrie 1988.

■ IOAN TIMOȚE

stimul al cursei înarmărilor, atentat la sănătatea lumii

În ziua de 16 iulie 1945, la ora 5 și 30 de minute, Donald Haring, un fizician în vîrstă de 25 de ani, a manevrat intrerupătorul care a declanșat prima explozie nucleară experimentală, denumită codificat testul Trinity. Evenimentul s-a produs la Alamogordo, în deșertul New Mexico din Statele Unite, într-un poligon situat la o distanță de circa 300 km față de orașul secret Los Alamos, unde echipa de savanți, laureați ai Premiului Nobel, direcționată de generalul Leslie R. Groves, realizase bomba atomică.

Un enorm glob de foc, cu un diametru de aproape doi kilometri, s-a ridicat pe cer, emițind o lumină mai puternică decît a 20 de soări. Fizicianul Kistiakowsky, care a părăsit imediat după explozie cabina de comandă, își amintește: „Eram orbit și, cînd mi-a revenit vederea, totul era scăldat într-o lumină violetă. Apoi, după aproximativ un minut, suflul exploziei a parcurs cei 10—11 kilometri, distanța pînă la locul cabinei, m-a lovit și m-a aruncat la pămînt”. Iar o femeie din Los Alamos a povestit, mult timp după experiment, că, „în ziua aceea, soarele a răsărit dinspre asfințit”.

Două zile mai tîrziu, la 18 iulie 1945, un avion special, decolat de la Washington, aducea președintelui Truman, aflat la Potsdam, la conferința statelor aliate, un raport detaliat asupra experienței. Se considera că aceasta va constitui un atu important pentru Truman. În ziua de 24 iulie, la 8 zile după test, președintele american îl informează pe Stalin că Statele Unite au produs o nouă armă cu o putere neobișnuită de distrugere. Conducătorul sovietic primește vestea cu o mină indiferentă, dar, după cum avea să relateze mareșalul Jukov, chiar în aceeași seară a dat ordin să se accelereze efortul sovietic de cercetări nucleare.

Evenimentele se precipită și, numai la trei săptămîni după experiența de la Alamogordo, pe 6 august 1945, asupra Hiroshimei este lansată „Little Boy”, o bombă cu uraniu 235, cu o putere de circa 13 kilotone, iar asupra celuiualt oraș-martir, Nagasaki, este aruncată, trei zile mai tîrziu, „Fat Man”, o bombă cu plutoniu, cu o putere de circa 20 kilotone.

EXPERIENȚELE CONTINUĂ

La scurt timp după capitularea Japoniei, experiențele nucleare se reiau, marcînd cîteva momente semnificative. Astfel, la 1 iulie 1946, Statele Unite efectuează în zona atolului Bikini două experiențe nucleare. Testele „Able” — explozie aeriană și „Baker” — detonare sub apă își propuneau să stabilească efectul exploziilor nucleare asupra navelor. Nu peste mult timp, și alte state efectuează experiențe nucleare. La 26 septembrie 1949, agenția TASS anunța, printr-o declarație, că U.R.S.S. deține bomba atomică. La 3 octombrie 1952, Marea Britanie efectuează primul său test nuclear în insulele Monte Bello, situate în vestul Australiei. La 1 noiembrie 1952, S.U.A., în cadrul testului „Ivy”, desfășurat pe atolul Eniwetok din Pacific, detonează prima sa bombă cu hidrogen, alintată „Mike”, care provoacă dispariția totală a insulei Eleejelab din atolul Eniwetok.

Peste 10 luni, la 20 august 1953, guvernul sovietic anunță în mod public: „O bombă cu hidrogen a fost detonată recent în Uniunea Sovietică în scopuri de testare”. Marea Britanie experimentează la 15 mai 1957, în Insulele Christmas, la cîteva sute de kilometri de Hawaii, prima sa bombă cu hidrogen. Franța intervine în caruselul testelor nucleare, experimentînd prima sa bombă atomică la 13 februarie 1960; detonarea s-a produs în deșertul saharian, în apropiere de localitatea algeriană Reggane. Republica Populară Chineză, devenind cel de-al cincilea deținător de arme nucleare, efectuează prima sa experiență cu o bombă atomică la 16 octombrie 1964; la 17 iunie 1967 testează și prima sa bombă cu hidrogen. Franța testează în sudul Oceanului Pacific, la 24 august 1968, prima sa bombă cu hidrogen. India detonează la 18 mai 1974, în cadrul unui test subteran efectuat în deșertul Rajasthan, o bombă atomică avînd o putere estimată de 10—15 kilotone. Guvernul indian a anunțat însă că intenționează să producă explozivi nucleari „numai pentru scopuri pașnice și că nu are intenția de a produce arme nucleare”.

Statisticile arată că între anii 1945 și 1987 au avut loc 1622 de explozii nucleare experimentale; un procent de 90 la sută din totalul testelor au fost făcute de S.U.A. și U.R.S.S.

Experimentările au avut loc în 23 de poligoane, situate pe toate continentele, cu excepția Americii de Sud, precum și în Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific. Un număr de 12 poligoane se află situate în afara teritoriului țărilor care au efectuat experiențele: S.U.A. — 7 poligoane (în Pacific și Atlanticul de sud); Marea Britanie — 3 poligoane (în Australia, utilizate pînă în 1976); Franța — 2 poligoane (în Sahara și Pacificul de sud). De notat că Marea Britanie și Franța n-au efectuat nici un test nuclear pe teritoriul propriu.

REGLEMENTĂRI CARE... NU REGLEMENTEAZĂ

Începînd din deceniul al șaptelea s-au adoptat unele reglementări menite să restrîngă numărul și puterea testelor nucleare. În 1963, U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie au semnat „Tratatul de interzicere a experiențelor cu arma nucleară în atmosferă, în spațiul extraterestru și sub apă”. Franța a renunțat în 1974 la testele nucleare în aer, iar Republica Populară Chineză, care a efectuat ultima explozie experimentală în aer în 1980, a confirmat, în martie 1986, că nu va mai recurge la astfel de experiențe. În anul 1974, U.R.S.S. și S.U.A. au convenit, prin „Tratatul asupra limitării experiențelor nucleare sub-

■ Dr. TRAIAN GROZEA

(continuare în pag. 179)

Marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939

Instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, creșterea agresivității statelor fasciste și revizioniste, primejdia pe care acestea o constituiau pentru România — mai ales după dezmembrarea Cehoslovaciei —, pentru soarta popoarelor în general, au avut drept urmare în țara noastră organizarea unor ample acțiuni revoluționare, îndeosebi cele legate de sărbătorirea zilei de 1 Mai, care exprimau un protest hotărât împotriva fascismului și războiului.

Conștient de pericolul de moarte pe care îl reprezentau Germania hitleristă și celelalte state aliate ei pentru independența, suveranitatea și integritatea patriei noastre. Partidul Comunist Român a elaborat linia politico-strategică de ridicare a întregului popor la lupta împotriva fascismului, războiului și revizionismului, pentru apărarea păcii, libertății și fruntariilor țării. Partidul comunist s-a situat, încă de la făurirea sa, în fruntea luptelor revoluționare și democratice ce s-au desfășurat în țara noastră, care au culminat cu marile demonstrații de la 1 Mai 1939. „Creșterea avântului mișcării antifasciste din România — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român — se oglindește în valul acțiunilor de luptă care au loc în această perioadă, în marile demonstrații antifasciste organizate la 1 Mai 1939 sub semnul împotrivrării poporului nostru Germaniei fasciste, pentru libertăți democratice, pentru apărarea independenței țării”.

În această amplă activitate de mobilizare a maselor populare în lupta antirăzboinică, Partidul Comunist Român a acordat o grijă deosebită integrării tineretului, inclusiv a celui militar, care, cu energia caracteristică vârstei, să contribuie plenar la marea bătălie pentru salvarea României.

Acestui ideal major i s-a circumscriș activitatea rodnică a Comitetului Național Antifascist — organizație democratică creată de partidul comunist încă din iunie 1933 —, ca și manifestarea activă a tinerei generații în cadrul Comitetului Național Antifascist al Tineretului, Frontului Studențesc Democrat, Frontului tineretului pentru pace etc.

Oglinzind lupta revoluționară,

„1 MAI 1939”, pictură de EUGEN PALADE

antifascistă și antirăzboinică a clasei muncitoare, desfășurată, în deceniul patru al secolului XX, sub conducerea Partidului Comunist Român, documentele vremii atestă prezența hotărâtă și energică, munca susținută și curajoasă, atitudinea dîră și neînfrițată ale unui tînar revoluționar — tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai 1939, tînarul comunist Nicolae Ceaușescu a fost ales în Comitetul de organizare a demonstrației antifasciste — imprimînd activității acestuia fermitate și dinamism — alături de Ilie Pintilie, Constantin David, Alexandru Iliescu etc., cadre de frunte ale partidului. Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu în acest comitet arată încă o dată încrederea pe care și-o cîștigase ca militant de seamă al P.C.R., călît în aspre confruntări politice și de clasă. Astfel, în anul 1934 a fost desemnat de Secretariatul C.C. al P.C.R. ca reprezentant al tineretului democrat în Comitetul Național Antifascist; între 1933—1936 a activat ca secretar al comitetelor re-

gionale Prahova și Oltenia ale U.T.C.; după procesul de la Brașov a fost întemnițat la Doftana; din 1938 a adus o contribuție hotărîtoare la pregătirea și desfășurarea Conferinței naționale a U.T.C. (1939), fiind ales în Secretariatul C.C. al U.T.C.

Evocarea evenimentelor istorice de la 1 Mai 1939 ne oferă din nou prilejul să ne exprimăm înalta considerație față de umanismul, energia neobosită, patriotismul, clarviziunea politică, remarcabilele calități de organizator și conducător ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, dovedite încă din acei ani, în lupta pentru dreptate socială, pentru apărarea ființei naționale a poporului român, pentru suveranitatea și independența țării.

Alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu și de ceilalți membri ai Comitetului de organizare, o contribuție de seamă la pregătirea sărbătoririi zilei de 1 Mai 1939 au adus-o conducătorii comisiilor de reorganizare a U.T.C. din sectoarele Capitalei, în rîndul cărora s-a

evidențiat prin înalte virtuți revoluționare, morale și patriotice tinăra militanță comunistă Elena Ceaușescu (Petrescu).

Marea demonstrație de la 1 Mai 1939, care a avut loc sub semnul unității de acțiune a clasei muncitoare, a Frontului Unic Muncitoresc, a Frontului Popular Antifascist, a fost pregătită în condițiile existenței dictaturii regale, care inițiasse chiar pentru această zi un congres al breslelor — organizații profesionale constituite în 1938 în locul sindicatelor —, pentru a crea impresia că regimul lui Carol al II-lea se sprijinea pe o puternică bază de masă, precum și în condițiile agravării, pe plan extern, a pericolului fascismului și revizionismului.

Datorită intensei activități a Comitetului de organizare a sărbătoririi zilei de 1 Mai 1939, puternice acțiuni revoluționare au avut loc la București. Astfel, întrunirile de masă desfășurate în acea zi memorabilă în sălile „Aro”, „Tomis” și „Eintracht”, cu concursul deosebit de activ al uteciștilor, au relevat atitudinea intransigentă a poporului român față de fascism, hotărârea sa

de a răspunde prompt chemărilor partidului comunist pentru apărarea libertății, integrității teritoriale și independenței naționale a patriei. Totodată, în sala „Aro” au avut loc lucrările primului Congres al breslelor — transformate de comuniști în „instrumente de apărare și de luptă” —, sub președinția ministrului muncii, Mihail Ralea, și în prezența primului ministru, Armand Călinescu. Având în vedere situația internațională gravă, care pune în primejdie pacea și frontierele României, delegații, sub influența P.C.R., au adoptat o moțiune cuprinzând apelul ca „toți membrii breslelor ai căror reprezentanți participă la acest Congres să contribuie cu întreg câștigul lor pe o zi pentru mărirea fondului de înzestrare a armatei și de apărare a integrității țării”.

Același spirit revoluționar, antifascist, antirăzboinic și patriotic a avut și manifestația celor peste 20 000 de oameni ai muncii care au parcurs străzile Capitalei — de la Piața Romană la Parcul Libertății — pentru a depune coroane de flori la mormântul Eroului Necunoscut, simbol al sacrificiului suprem pentru împlinirea năzuințelor seculare

de libertate și independență națională ale poporului român.

Evenimentele de la 1 Mai 1939 din București și din aproape toate orașele și centrele industriale din țară au fost apreciate ca o victorie a activității P.C.R., a justeței liniei ideologice și tactice a partidului, a politicii sale de front unic cu P.S.D. Ele au fost o elocventă mărturie a maturității politice a clasei muncitoare, au avut un puternic ecou în rîndul maselor populare, fiind amplu comentate și peste hotare, întrucât — așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român — s-au numărat „**printre puținele manifestații din Europa care au avut loc în condițiile cînd fascismul era în ofensivă după München**”.

Demonstrația antifascistă de la 1 Mai 1939 s-a înscris ca un viguros semnal pe care, cu cinci decenii în urmă, România l-a adresat Europei, întregii lumi, pentru unirea eforturilor în vederea împiedicării dezlănțuirii conflagrației mondiale de către Germania hitleristă și aliații ei.

■ IRINA GUȚU

Genial ctitor al apărării patriei de către întregul popor

(urmare din pag. 8)

toare, practic pe toți cei ce pot purta o armă în mină.

Pe acest temei a fost remodelat rolul armatei în toate amplele procese înnoitoare ale țării, ceea ce a dus la implicarea ei plenară în eroicul efort pentru transpunerea în viață a întregii politici interne și externe a partidului și statului, pentru făurirea noii istorii a patriei, numeroase dintre mărețele edificii ale acestei istorii purtînd onoranta semnătură a oștirii române.

Pe acest temei, în baza sarcinilor și orientărilor cuprinse în Directiva comandantului suprem, a indicațiilor pe care ni le-a dat cu prilejul prezenței sale în mijlocul militarilor, a tot ceea ce ne revine din documentele Congresului al XIII-lea, Conferinței Naționale ale partidului, din magistrala Expunere a secretarului general al partidului la tribuna marelui forum democratic din 28—30 noiembrie 1988, ostirea,

în conștiința căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu a aprins mai pură și mai fierbinte ca oricînd dragostea de patrie și popor, stă neclintită sentinela, împreună cu toți fiii țării, independenței și suveranității Republicii Socialiste România.

La aniversarea zilei de naștere și a îndelungatei activități revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, așa cum am făcut-o și cu prilejul Anului Nou, așa cum am făcut-o primind cu cea mai profundă bucurie și unanimă aprobare magistrala sa Expunere la amplul și mărețul forum democratic din noiembrie, așa cum o facem din toți anii de cînd ne este glorios ctitor de țară și de eră nouă, aducem cele mai frumoase flori ale cugetului, simțirii și faptei ostășești Eroului între eroii neamului românesc. Alinații cu drapele tricolore fluturînd sub cerul liber al patriei libere, exprimăm față de comandantul su-

prem prinosul dragostei și devotamentul nostru neclintit.

Și, deopotrivă, ne exprimăm alese simțăminte față de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, care, în tot acest răstimp de luptă revoluționară, de epopee națională și socială, s-a aflat mereu împreună cu ctitorul de glorie al țării, afirmîndu-se cu strălucire ca remarcabil om politic și de stat, savant de largă recunoaștere internațională, ce și-a dedicat viața și laborioasa activitate dezvoltării generale a patriei, înfloririi științei, învățămîntului și culturii, cauzei nobile a păcii și socialismului.

Trăind și vibrînd mai ardent ca oricînd în pulsul țării ce se pregătește pentru cea de-a 45-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și pentru Congresul al XIV-lea al partidului, ostirea, aflată sub aura glorioasei ctitorii a tovarășului Nicolae Ceaușescu, aduce omagiul său cel mai ales, prezintă onorul solemn comandantului suprem. Cu tot ceea ce are ființa noastră de constructori și apărători de țară mai durabil și înconfundabil — iubirea de glie, străjuirea libertății, integrității și suveranității Republicii Socialiste România.

1944 23 AUGUST 1989

I-a revenit Partidului Comunist Român misiunea de cinste de a reprezenta forța națională cea mai activă în realizarea Frontului Unic Muncitoresc, de a uni forțele democratice împotriva războiului, pentru sabotarea mașinii de război fascistă și hitleriste, în organizarea și înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Se poate afirma cu deplin temei că actul istoric de la 23 August 1944 a pus capăt pentru totdeauna dominației imperialiste străine, a deschis calea înfăptuirii unor mari transformări revoluționare și trecerii la făurirea socialismului în România.

NICOLAE CEAUȘESCU

23 AUGUST
1944

ORA 17. În conformitate cu planul politico-militar al declanșării și desfășurării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă elaborat de Partidul Comunist Român în colaborare cu ceilalți parteneri de coaliție, dictatorul Ion Antonescu și principalii săi colaboratori au fost arestați la palatul regal de o echipă de militari special pregătită în acest scop. Declanșarea revoluției — eveniment memorabil în istoria poporului român — a însemnat, totodată, începerea războiului drept, eliberator, dus de România împotriva Germaniei naziste și Ungariei horthyste.

ORA 18. Comandamentul Militar al Capitalei alarmează trupele din București prin transmiterea ordinului „Pajura”; o jumătate de oră mai târziu, când au primit parola „Stejar — extremă urgență”, acestea au intrat în dispozitiv de luptă, trecând la neutralizarea obiectivelor hitleriste într-o succesiune dinainte stabilită.

ORELE 18,30—20. Se constituie noul guvern român, sub președinția generalului de corp de armată adjutant Constantin Sănătescu, din care, pentru prima dată în istoria țării, a făcut parte și un reprezentant al Partidului Comunist Român.

ORA 22,15. La radio se difuzează Proclamația către țară a șefului statului român, al cărei text fusese pregătit în principal de reprezentanți ai Partidului Comunist Român, care a făcut cunoscute poporului român sfârșitul dictaturii antonesciene, ieșirea României din războiul hitlerist și alăturarea ei coaliției Națiunilor Unite.

ORA 23. Noul șef al Marelui Stat Major, generalul de divizie adjutant Gheorghe Mihail, a transmis trupelor române directiva strategică în care se precizau principalele misiuni încredințate armatei române în aspra confruntare cu Wehrmachtul nazist.

24 AUGUST

ORA 2. O grupă a formațiunilor de luptă patriotice execută o misiune de

ÎNSEMNĂTATEA REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ DIN AUGUST 1944

Eveniment epocal, cu rădăcini adânc înfipite în trecutul multimilenar al poporului român, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, pregătită în mod exemplar de Partidul Comunist Român, în colaborare cu celelalte forțe democratice, patriotice și antifasciste ale țării, a inaugurat o etapă nouă în istoria României, deschizând calea împlinirii idealurilor și năzuințelor de dreptate și libertate ale poporului, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale, a afirmării României ca națiune liberă și demnă în rîndul națiunilor lumii. Operă a poporului român însuși, revoluția a fost declanșată în după-amiaza zilei de 23 august, pe fondul unor condiții interne pe deplin maturizate, într-un

Luptele de la Academia Militară (pictură de Bela Kromer)

moment în care încă nu se conturase cu claritate înfrîngerea Germaniei hitleriste.

În cursul procesului revoluționar inaugurat de revoluție, societatea românească a înregistrat mutații profunde în toate componentele ei fundamentale. Într-un timp extrem de scurt, România a trecut de la orînduirea capitalistă la cea socialistă, transformîndu-se dintr-o țară agrară, cu o industrie și agricultură slab dezvoltate, într-o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă și o agricultură-socialistă în plină dezvoltare.

Pe această bază s-au produs — îndeosebi după cel de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, de când în fruntea partidului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu — mari transformări revoluționare în structura de clasă a societății, în nivelul de viață, de cultură și conștiință al întregului popor, afirmarea tot mai puternică a României în lume ca factor activ în lupta pentru colaborare, dezarmare și pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună. Amplele transformări de structură efectuate în societatea românească prin declanșarea revoluției au cuprins toate sectoarele vieții social-politice și economice ale țării, inclusiv armata. Relevând semnificațiile multiple ale revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază: „Se poate afirma cu deplin temel că actul istoric de la 23 August 1944 a pus capăt pentru totdeauna dominației imperialiste străine, a deschis calea înfăptuirii unor mari transformări revoluționare și trecerii la fâurirea socialismului în România.”

Concomitent cu amplele consecințe avute pe plan social, declanșarea revoluției a marcat, totodată, intrarea României în războiul drept, eliberator dus împotriva Germaniei născute și Ungariei horthyste pentru eliberarea țării de sub ocupația străină, pentru dobândirea adevăratei independențe naționale. „De acum înainte — se sublinia în acest sens în declarația noului guvern român — înțelegem să fim stăpîni pe destinele noastre”.

Animată de înalte sentimente patriotice, armata română, în totalitatea ei, a întors imediat armele împotriva trupelor hitleriste. Într-un timp extrem de scurt (pînă la 31 august), forțele militare și populare române au eliminat cu pierderi minime (8 586 militari) prezența inamicului de pe întregul teritoriu național aflat sub jurisdicția guvernului român la 23 august 1944, provocînd inamicului pierderi mari, cifrate la peste 61 000 de militari (uciși sau luați prizonieri), ceea ce echivalează cu șase divizii de infanterie ale Wehrmachtului sau cu 30 la sută din media pierderilor înregistrate de Germania nazistă în vara anului 1944 pe frontul din răsărit. Eveniment decisiv în scurtarea celui de-al doilea război mondial cu 200 de zile, revoluția română a avut remarcabile consecințe de ordin strategico-militar, defavorabile atît politic, cît și economic și militar Reichului nazist. Avantajele strategice aduse Națiunilor Unite nu s-au limitat doar la consecințele imediate ale întoarcerii de arme de la 23 August, deoarece operațiile militare desfășurate de armata română în continuare, pentru eliberarea teritoriului românesc răpit de Ungaria horthystă în 1940, apoi pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pe una din direcțiile strategice importante de pătrundere spre centrul Europei, pînă la înfrîngerea definitivă a fascismului, a avut finalități deosebit de importante asupra evoluției războiului pe continent în favoarea Națiunilor Unite. Prin efectivele umane angajate în lupte, prin amplul efort militar și economic realizat de poporul român, mobilizat de partidul comunist sub însușețtoarea chemare „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, România s-a situat pe locul patru în rîndul statelor care au contribuit la înfrîngerea Germaniei naziste și la obținerea întregii victorii de la 9 Mai 1945.

■ Maior ALESANDRU DUȚU

mare răspundere, transportînd cu o autotăsanitară membrii guvernului antonescian, arestați la palatul regal, într-o casă conspirativă a partidului comunist din cartierul Vatra Luminoasă.

ORA 4. Unități militare române dezlănțuie atacul general asupra obiectivelor hitleriste din Capitală. În zorii zilei acțiunile de luptă antihitleriste se generalizează în întreaga țară.

ORA 10. Aviația germană declanșează seria bombardamentelor barbare asupra Capitalei.

ORA 16. Consemnînd lupta eroică a armatei române, postul de radio B.B.C. transmite un comentariu al lui E. Montgomery, în care se menționa: „Ajutați în mod activ de români, rușii vor putea fi în curînd la Viena”.

25 AUGUST

ORA 14. Marele Stat Major consemnează: „În Capitală pînă acum s-au luat mai mult de 3 000 prizonieri germani. Armamentul lor a fost în parte capturat de gărzi cetățenești comuniste”. În seara zilei, forțele române stăpîneau cu fermitate orașul.

● Sprijinite activ de populația civilă, unitățile și marile unități române au dezarmat 300 de militari hitleriști la Azuga, 900 la Turnu Măgurele, peste 1 100 la Roșiori de Vede și Alexandria, 450 la Fetești, 300 la Oltenița etc. și au eliminat total prezența inamică din Brașov.

26 AUGUST

● Unitățile române înregistrează noi victorii asupra trupelor hitleriste. Lupte grele s-au dat pe liziera de est a orașului Drobeta-Turnu Severin, unde au fost capturați peste 1 600 de militari inamici, la nord de București (în zona Otopeni), la Arad, Cernavodă, Moreni etc.

27 AUGUST

● Continuă luptele în zona localităților Arad (700 de prizonieri și multe avioane capturate), Cîmpina (324 prizonieri), în porturile dunărene, la Telu (est Brașov), Stîlpi (județul Buzău) etc.

● Trupele Frontului 2 ucrainean ajung la Focșani și Galați, iar cele ale Frontului 3 ucrainean trec Dunărea pe la Tulcea. Pretutindeni, populația română a făcut o entuziastă primire militarilor sovietici.

28 AUGUST

● Se încheie cu succes acțiunea trupelor române de lichidare a grupărilor hitleriste de la nord de București. Între cei 6 998 prizonieri, capturați în zona Capitalei, s-au aflat 7 generali, 536 ofițeri și 1 282 subofițeri.

ORA 20,45. Postul de radio oficial american transmite un articol apărut în

„New York Times” în care se arăta că „ieșirea României din război provoacă o considerabilă scădere a forței germane în sudul Europei și poate chiar prăbușirea totală a nazismului”.

29 AUGUST

- Cu sprijinul activ al populației, unitățile române au lichidat prezența trupelor germane de pe întregul spațiu dintre Dunăre și Mare, capturând 10 500 de prizonieri.

- În cursul zilei pleacă la Moscova delegația guvernamentală română pentru semnarea Convenției de armistițiu cu Națiunile Unite.

- Elemente înaintate ale Frontului 2 ucrainean ajung în împrejurimile Capitalei care fusese eliberată de armata română și de formațiunile de luptă patriotice organizate de partidul comunist.

30 AUGUST

- La indicația Consiliului de Miniștri, Corpul de munte execută un impetuos atac pe direcția Ilieni-St. Gheorghe-Odorhei, respingând forțele inamice pe o adâncime de 7—10 km și eliberând primele localități cotochite de horthyști în 1940.

- Primele unități sovietice sînt primite cu flori și aclamații de cetățenii Capitalei.

- Marele Stat Major emite Directiva operativă nr. 51 prin care se stabilesc noi misiuni armatelor operative române în vederea continuării luptelor împotriva trupelor hitleriste pentru eliberarea deplină a patriei de sub ocupația horthysto-hitleristă.

31 AUGUST

- Se încheie cu succes lichidarea rezistențelor germane din zona petroliferă a Ploieștiului, unde au fost capturați în final 9 076 de militari hitleriști.

- Concomitent sînt zdrobite trupele inamice din zona Virciorova, Gura Văii (la vest de Drobeta-Turnu Severin).

- Prin lupta eroică a armatei române și a formațiunilor de luptă patriotice a fost eliberat în intervalul 23—31 august 1944 întregul teritoriu național aflat atunci sub jurisdicția guvernului român. Cu pierderi minime (8 586 militari), 37 de divizii române, la care se adăugau unitățile și marile unități de aeronautică, marină și de alte arme, însumînd 465 500 de militari, au scos din luptă 61 000 de militari germani, ceea ce echivalează cu efectivele a șase divizii ale Wehrmachtului; concomitent au fost capturate 222 de avioane, 438 de nave și numeroase alte materiale de război.

■ A.D.

PE BARICADELE LUI AUGUST '44 — mărturii din acele zile fierbinți —

Zilele fierbinți ale lui August '44 și-au avut cronicarii lor. Ne-au rămas, peste timp, mărturii numeroase despre fapte și oameni, care întregesc imaginea tumultuoasă a marelui eveniment istoric. Totuși, atîtea episoade ale luptei s-au pierdut în anonimat; atîtea întîmplări au rămas acoperite de vălul uitării...

Cu acest gînd ne-am aplecat asupra unor scrisori, fragmente de jurnal, relații ale unor participanți la luptele împotriva trupelor hitleriste, cu dorința de a aduce în fața cititorilor noi aspecte ale acestei uriașe înclăștări, ale momentului în care un întreg popor, o întreagă armată au întors ca un singur om armele împotriva adevăratului său dușman — fascismul hitlerist.

Încă din primele ore ale noii ere care începea, oamenii au pus mîna pe arme, înțelegînd, cu bucurie și speranță, că sosise o clipă istorică, momentul decisiv al cuceririi adevăratei libertăți. Sentimentele antihitleriste ale poporului, ale militarilor aveau acum să se manifeste în voința de luptă, în dorința și hotărîrea de a nimici trupele hitleriste de pe teritoriul țării.

— Eram sublocotenent de rezervă, își amintește **profesorul emerit Dumitru Făget** din București. Mă aflam împreună cu compania antitanc dislocată la sud-vest de Constanța, în satul Cumpana. Vestea răsturnării regimului antonescian și a întoarcerii armelor a fost primită cu bucurie de toți ostașii și ofițerii. Ziua cea mare, ziua libertății, sosise...

— Care a fost prima misiune primită în acel moment istoric?

— Compania noastră a primit ordin să se amplaseze pe șoseaua Constanța-Eforie, interzicînd pătrunderea coloanelor germane. A doua zi, împreună cu subunități din regimentele 13 artilerie și 34 infanterie, ne-am imbarcat în tren și am pornit spre București. La 25 august, în zorii zilei, am debarcat în gara Panatimon și am pornit pe linia de centură a Capitalei. În marginea pădurii Tunari, militarii trimiși în cercetare ne-au adus vestea că în pădure se aflau barăci germane și, în preajma lor, autocamioane încărcate cu material de război. Detașamentul nostru a tăiat firele de telefon germane și a pus tunurile în bătaie, apoi i-am somat pe hitleriștii din pădure să se predea. Așa a început drumul nostru de luptă în războiul antihitlerist...

Plutonierul major în rezervă Ioan Biz din Bistrița ne relatează într-o scrisoare momente din biografia sa. În satul său, Monor, județul Bistrița-Năsăud, ocupat vremelnice prin Dictatul de la Viena, horthyștii instauraseră teroarea. Pe flacăii din sat i-au luat la militărie; un

învățător devenit „comandant” îi supunea pe tineri la tot felul de șicane; într-o zi l-a palmuit pe Ioan Bîz pînă la sînge, fiindcă nu știa să cite marșul lui Horthy. În octombrie 1941, sătul de viața grea sub ocupație străină, tînărul a trecut linia de demarcație împreună cu doi prieteni și s-a prezentat autorităților române...

„Evenimentele din august 1944 m-au găsit ca subofițer într-o unitate din Capitală, relatează

La porțile albastre ale orașului au fost săvîrșite fapte de nepieritoare vitejie (artilieriști români în poziție de tragere la podul Băneasa în dimineața zilei de 24 august 1944)

Ioan Bîz. În noaptea aceea memorabilă, prima noapte a libertății noastre, am participat cu subunitatea mea la neutralizarea gărzii hitleriste de la fabrica „Mociornița”, care fusese preluată de armata germană. Am avut satisfacția să-l dezarmez eu însumi pe comandantul trupei germane din fabrică, un maior foarte trufaș. A doua zi dimineața am plecat cu ostașii la marginea de nord a Capitalei unde se dădeau lupte îndrîjite pentru oprirea trupelor hitleriste ce voiau să pătrundă în oraș. Acolo am fost rănit și evacuat la spitalul Colțea. De pe patul de suferință am urmărit cu nesăț evenimentele. În sufletul meu bucuria pentru victoriile ostașilor noștri se îmbina cu regretul de a nu fi putut continua lupta...”

Despre cea dintîi misiune de luptă ne relatează și **căpitanul (r) Petre Bălan** din Brăila. În vara lui 1944, autorul scrisorii era sublocotenent la centrul de specializare pentru artilerie, dislocat în pădurea Vulpache din nordul Bucureștiului. El își amintește despre starea de spirit antihitleristă a ostașilor, despre comportarea trufașă a militarilor germani cu care avea prilejul să se întîlnească. „Joi, 24 august, în zorii zilei, comandantul ne-a adunat și ne-a spus că guvernul antonescian fusese răsturnat, iar România a întors armele împotriva Germaniei hitleriste. După ce s-a potolit entuziasmul cu care ostașii noștri au întîmpinat vestea cea mare, comandantul a luat măsuri de pregătire pentru luptă. Mi s-a încredințat o subunitate dotată cu puști-mitraliere, iar la 25 august am primit ordin să atacăm aeroportul german de la Crețulești. Am primit muniție și cîteva lăzi cu grenade și ne-am răspîndit în trăgători, înaintînd prin pădure. Am ajuns la o porumbiște; dincolo de ea priveriștea se deschidea deodată — un teren dreptunghiular, avînd în stînga șase avioane de luptă, iar nu departe de ele o avionetă. În colțul celălalt al aeroportului erau două barăci. La sosirea noastră n-am sesizat nici o mișcare; aeroportul părea pustiu. Am dat ordin ostașilor să se adăpostească în șanțul care mărginea terenul. Curînd, un hitlerist a apărut dintr-o baracă, flutu-

rînd spre noi un steag alb. I-am ieșit în întîmpinare și i-am cerut, după cum mi se ordonase, ca militarii hitleriști de pe aeroport să depună armele și să se lase totul intact. A cerut răgaz să raporteze comandantului. După un timp, parlamentarul s-a întors iarăși: „Comandantul refuză să se predea”. În aceeași clipă, avioneta începuse să ruleze pe pajiște, cu intenția de a decola spre Otopeni. Am comandat foc cu toate armele. Lovită de gloanțele noastre, avioneta s-a oprit și pilotul a coborît. În cîteva minute, aeroportul și cele șase avioane de luptă erau în minile noastre”.

Între faptele de arme mai puțin cunoscute din timpul primelor zile ale războiului antihitlerist trebuie să notăm și acțiunile batalioanelor fixe din Apuseni, care aveau misiunea să oprească încercările de ofensivă hitleristo-horthyste pînă la sosirea trupelor române. Un asemenea episod ne-a relatat **profesorul Ioan T. Roșu**, veteran de război din comuna Pesaga, județul Alba.

„Subunitățile din Munții Apuseni erau formate din locuitori mai vîrstnici și muncitori mobilizați pentru lucru la mine și exploatarea forestieră. La vestea că Divizia 7 horthystă încerca să pătrundă pe Valea Arieșului, în toate satele au bătut clopoțele, iar tulnicile și goarneau au dat semnal de primejdie. Încă din primele zile, în zona din Valea lării dușmanii au cunoscut dirzenia, curajul și vitejia locuitorilor din comuna Hășdate. Plutonul comandat de învățătorul Dumitru Tăușan a lăsat coloana inamică să pătrundă în dispozitivul nostru, apoi a dezlănțuit focul prin surprindere, silindu-l să se retragă. La 27 august, pe Muntele Mare, plutonul 3 din compania 2, comandat de locotenentul de rezervă Todea Enea Ludovic, a primit ordin să atace aerodromul militar hitlerist amenajat la Neteda. Aerodromul era păzit cu strășnicie, dar vitejia și hotărîrea ostașilor noștri

Coloană de prizonieri hitleriști capturați de ostașii noștri în timpul luptelor din Capitală

și-au spus cuvîntul: după o luptă înversunată unitatea de pază hitleristă a fost nimicită”.

În Capitală și pe Valea Prahovei, în Apuseni, ca și în porturile de pe Dunăre, ostașii și ofițerii români, alături de locuitorii satelor și orașelor, au luptat cu dirzenie și abnegație împotriva forțelor hitleriste, aducîndu-și contribuția la victoria revoluției din August '44.

■ **Colonel ION ARAMĂ**

STRĂLUCITĂ PAGINĂ DE EPOPEE NAȚIONALĂ: București — August 1944

Ca de atâtea ori în îndelungata și eroica existență a poporului nostru, Bucureștiul a îndeplinit un rol de primă mărime în desfășurarea victorioasă a revoluției române din August 1944. Oraș cu o existență de peste cinci secole, capitala țării a reprezentat, în contextul derulării operațiilor militare ale celui de-al doilea război mondial, un obiectiv strategic de importanță deosebită. Acest fapt explică atât deosebita atenție care i s-a acordat de către factorii de decizie politico-militară ce au pregătit și condus revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, cât și măsurile adoptate de comandamentul german pentru a se evita orice disfuncționalitate ce putea să apară ca urmare a intensificării mișcării de rezistență ce cuprinsese întreaga națiune română.

În București funcționau la 23 august 1944: Comandamentul suprem național, ministerele și organele centrale administrative, importante structuri ale ierarhiei superioare militare, cel mai mare post de radio, centre de transmisiuni, alte obiective și elemente românești de asigurare logistică. De asemenea, în oraș erau dislocate importante efective hitleriste, sediile misiunilor germane pentru armata de uscat (venită în România încă din octombrie 1940) și pentru armata aerului, diferite comandamente de nivel operativ, oficii și servicii de campanie, inclusiv organele naziste de spionaj și S.S., efectivele inamice dislocate în oraș ridicându-se la 8 000 de militari, la care se adăugau alți 10 000 aflați în împrejurimi, alte unități și mari unități ce puteau interveni direct de pe frontul de est, din Bulgaria sau din adâncimea dispozitivului strategic german.

Forțele române din interiorul Bucureștiului, subordonate Comandamentului Militar al Capitalei, numărau la 23 August aproximativ 7 000 de militari, aparținând regimentelor de gardă-călare, 6 și 21 infanterie, 4 roșiori, 2 călărași-cercetare și 2 care de luptă.

Aceste efective au fost alarmate imediat după ora 18 și în scurt timp au ocupat dispozitivul ordonat pentru blocarea obiectivelor inamicului. Acțiunile de luptă au început încă în noaptea de 23 spre 24 august, în scurt timp fiind anihilate unele din cele mai importante structuri de comandament germane.

Concomitent, spre Capitală au fost dirijate o parte din forțele diviziilor 9 infanterie, 8 cercetare-moto, alte subunități și formațiuni militare.

După numai 24 de ore de la declanșarea revoluției, a fost anihilată Misiunea militară germană pentru armata aerului, trupele române din Capitală, în strînsă colaborare cu formațiunile de luptă patriotice și cu sprijinul prețios al populației, capturînd și dezarmînd unitățile și formațiunile germane cantonate în obiectivele din parcurile „Filipescu”, „Bonaparte”, hotelurile „Grand” și „Prin-

ciar”, Societatea „Schenker”. În zorii zilei de 25 august, la peste douăzeci de ore de luptă neîntreruptă, ostașii români (două companii din Regimentul 21 infanterie, un escadron din Regimentul 2 călărași, sprijiniți de trei tanchete și un escadron de pionieri din componerea rezervei Comandamentului Militar al Capitalei) au zdrobit puternica rezistență inamică organizată la sediul Misiunii militare germane pentru armata de uscat ce funcționa în localul Școlii Superioare de Război (astăzi Academia Militară), capturînd cîteva sute de prizonieri și importante materiale de război.

În aceea zi, forțele revoluționare române au pus stăpînire în total pe 42 de obiective hitleriste din interiorul orașului, iar o zi mai tîrziu — pe 26 august — întreaga Capitală era complet eliberată prin efortul exclusiv și lupta eroică a armatei, formațiunilor patriotice și populației.

Pentru acești militari germani, războiul a luat sfîrșit

Făcîndu-se ecoul marii izbînzii, mijloacele de comunicare în masă au adus la cunoștința întregii lumi această importantă victorie românească. Ziarul „România liberă” comunica la 26 august succesul, anunțînd: „Capitala României este liberă și absolut asigurată”; postul de radio Londra sublinia că „Rezistența trupelor germane din interiorul Bucureștiului a fost zdrobită”, iar „Pravda” consemna o zi mai tîrziu că „Bucureștiul se află ferm în mîinile noului guvern român”.

■ Căpitan ILIE SCHIPOR

Alături de întreaga armată, în luptele eroice duse pentru eliberarea Capitalei în zilele fierbinți ale insurecției un rol important l-au avut și trupele de parașutiști. Faptele lor, consemnate în documentele militare ale vremii, reprezintă mărturie grăitoare ale acțiunilor îndrăznețe întreprinse de ostașii în uniforme albastre împotriva forțelor hitleriste ce asaltau Bucureștiul. Redăm în continuare unele aspecte inedite ale participării parașutiștilor la acțiunile fierbinți din zilele glorioase ale lui August 1944, așa cum reies din documente recent descoperite în Arhiva Muzeului Militar Central (fond Manuscrise-Diverse 3, dosar 670). (V.A.)

„Compania 8 parașutiști a fost adușă în seara zilei de 23 august de la Albești, lângă Curtea de Argeș, și instalată la Băneasa, la 1 km de liziera pădurii — nota în carnetul său de însemnări

stingă a frontului, și să întoarcem aceste arme împotriva inamicului. Am luat 10 prizonieri, iar patru germani au fost grav răniți. Batalionul a fost citat prin ordin de zi pe armată”.

„Compania de sub comanda căpitanului Mihai Tanțu din care făceam și eu parte — nota locotenentul (r) Iosif Sîngeorghean — a fost transportată de la Pantelimon la Pipera și a intrat imediat în acțiune, căutând să zădărnicească intențiile inamicului care căuta să se organizeze pentru atacarea aeroportului Pipera și să pătrundă în oraș. În această acțiune de luptă a fost rănit sublocotenentul Liviu Tetcu.

Subunitatea de sub comanda mea,

IN VILTOAREA DE FOC

locotenentul Ion Albu. Trupele germane, cifrate la 500 de soldați și ofițeri, majoritatea din trupele de aviație, ocupau aerodromul unde erau aprovizionați pe calea aerului cu muniții de către avioanele de transport. Plutonul 1 a dus tot greul. A atacat cu putere inamicul, producându-i mari pierderi. În timpul luptei a căzut vitejește sublocotenentul Giurgiu în timp ce trăgea cu mitraliera. Am fost lovit la braț de un cartuș exploziv dum-dum, amputându-mi-se brațul”.

„Pe 25 august — nota adjutantul parașutist Simion Preda — mă găseam în stînga frontului și aveam în apropiere hangarul LARES; inamicul ținea cu foc tot flancul stîng. Muniția era pe terminate și noaptea, împreună cu 9 elevi din grupa pe care o comandam, observînd toate mișcările inamicului, am hotărît să atacăm hangarul LARES. Datorită instrucției speciale și a curajului, cu ajutorul grenadelor de mină am desfășurat un atac prin surprindere și am reușit să punem mina pe armele automate, care țineau sub foc aripa

avînd ca subaltern pe sublocotenentul Ion Petroșanu, dotată cu aruncătoare de 60 mm și mitraliere, a atacat baza de plecare a germanilor, care se organizau pe liziera pădurii și în partea de nord a aeroportului. A căzut la datorie sublocotenentul Eugeniu Giurgiu, iar sublocotenentul Ion Pop din Cluj a fost grav rănit, a doua zi, la Băneasa. Avioanele Stukas (Ju. 87) ne-au bombardat două ore, fără a ne produce pierderi mari. Sublocotenentul Alexandru Costeanu a fost rănit.

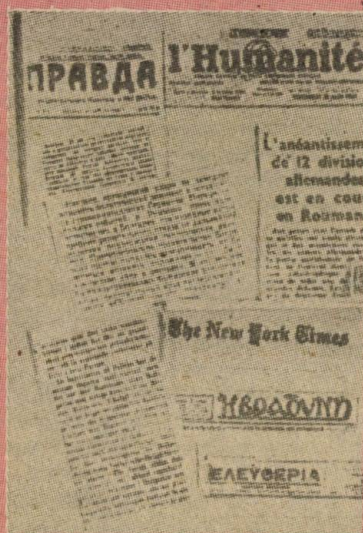
La 25 august ne-am mutat în zona aeroportului Băneasa, unde s-au dus lupte grele în jurul aeroportului, fiind sprijiniți de aruncătoare de 81,4 mm și de 120 mm. La un moment dat am fost încercuiți, fără nici o posibilitate de reperiție. În această încercuire am căzut eroic adjutantul stagiar Ion Simion și sergentul Nicolae Grideanu. După cîteva ore de rezistență am primit ajutoare prin sergenții Costache și Lupan. Lupta care a urmat, corp la corp, a fost cruntă, dar fasciștii au fost nimiciți. În aceeași zi, o subunitate comandată de sublocotenentul Ion Tetcu a atacat o tabără germană, făcînd numeroși prizonieri și capturînd zeci de mașini. Unitatea a fost citată prin ordin de zi pe Capitală”.

23 AUGUST 1944 —

aprecieri și comentarii externe

● Încununare a unui trecut glorios de lupte purtate de-a lungul veacurilor împotriva exploatarei și asupririi, pentru dreptate socială și libertate națională, pentru independență și suveranitate, victoria revoluției din August 1944 a avut un puternic ecou în opinia publică progresistă internațională, fiind salutăată în termeni elogioși.

● Abia se stinseseră în eter ecourile proclamației care anunța țării și lumii hotărârea României de a-și lua soarta în propriile mâini, și numeroase agenții de presă, posturi de radio, oameni politici, cadre militare au început să interpreteze consecințele sale majore în desfășurarea celei de-a doua conflagrații mondiale.

● Primele aprecieri la adresa insurecției române îi conferă acestuia înalte calificative, rezultate din înseși împrejurările concrete în care a fost realizată, din urmările catastrofale unor previzibile pe care avea să le antreneze pentru cel de-al III-lea Reich.

● La 24 august 1944, Radio Londra releva că: „Fapta României constituie un act de mare curaj și acest act va grăbi sfârșitul războiului (...) Prăbușirea hitleriștilor se apropie cu

Concomitent cu acțiunile militare desfășurate de forțele revoluționare române pentru lichidarea punctelor de rezistență hitleristă din interiorul Bucureștiului, comandamentul național a acordat o atenție deosebită interzicerii încercărilor inamicului de a pătrunde în Capitală.

Tentativa unei coloane germane de a rupe, în dimineața zilei de 24 august,

au încercat, în zilele de 24 și 25 august, să forțeze intrarea în oraș venind dinspre comuna Măgurele.

Pagini remarcabile de eroism au fost înscrise de către militarii și formațiunile de luptă patriotice ce au eliberat, între 24 și 28 august, zona de nord a orașului, interzicând pătrunderea inamicului în lungul șoselelor Otopeni — Băneasa, Mogoșoaia — Străulești și Tunari. — He-

ÎN ÎMPREJURIMILE

apărarea organizată de Regimentul 2 călărași-cercetare, grupe de premilitari și cetățeni înarmați, în partea de sud-est a orașului, a fost anihilată cu toate că încercarea a fost reluată, în zona intersecțiilor șoselelor dinspre Alexandria și Giurgiu, de mai multe ori.

În aceeași zi a fost anihilată o altă grupare inamică ce a atacat în lungul comunicației Pitești — București. Ostașii aparținând batalionului 1 din Regimentul 6 călărași și unor subunități din Regimentul 2 vinătorii au făcut, în urma încheierii cu succes a acestei acțiuni, peste 100 de prizonieri.

La bariera Rahova, militarii regimentelor 1 artilerie antiaeriană, 2 călărași-cercetare; tinerii din formațiunile de pregătire premilitară și populația din cartier s-au acoperit de glorie nepieritoare respingând trupele hitleriste ce

răstrău și ulterior lichidând prezența hitleristă pînă pe aliniamentul Căciulata, Balotești, Săftica, Tămășani, Buftea.

În dimineața zilei de 24 august, o grupare germană transportată în 20 de autocamioane și întărită cu șase piese de artilerie, ce încerca să pătrundă spre oraș pe la podul Băneasa, a fost anihilată prin tragerile precise executate de tunarii și tanchiștii români ce apărau împreună cu escadronul 2 din Regimentul 2 gardă călare acest obiectiv important din partea de nord a orașului.

Alte tentative ale inamicului au fost zădărnice de grupele de muncitori înarmați de la depozitul de carburanți „Distribuția” și alte întreprinderi bucureștene.

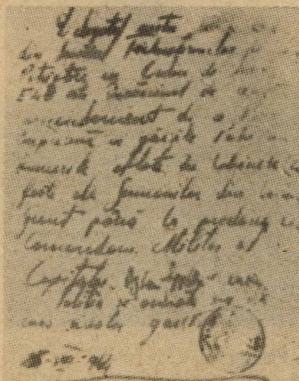
Începînd cu dimineața zilei de 25 august s-a declanșat asaltul asupra efectivelor germane din

obiectivele inamicului amplasate la nord de calea ferată Chitila — Pantelimon. După o oră de luptă a fost lichidată gruparea germană din zona fabricii de zahăr Chitila, ce număra circa 300 de militari hitleriști. În urma succesului raportat de către subu-

La 26 august s-a declanșat asaltul asupra efectivelor germane dislocate pe aeroporturile Băneasa și Otopeni, în pădurile Băneasa, Tunari și Dumitrescu. Luptele au continuat cu o deosebită înverșunare pînă la 28 august, zi în care atît Bucureștiul,

CAPITALEI

nitățile române la Odăile, în seara aceleiași zile a fost interceptată șoseaua București — Ploiești în dreptul kilometrului 19. Artileriștii români din zona

Document al Comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, prin care se ordona unei grupe să execute o misiune

acestei localități au acționat exemplar atît deservind tunurile din dotare, cît și în lupta corp la corp, lichidînd militarii inamici infiltrați în poziția de tragere a bateriei.

cît și toate împrejurimile sale erau complet eliberate.

Forțele revoluționare ce au acționat în zona Capitalei au raportat în cele șase zile de luptă o victorie categorică asupra trupelor hitliste. Au fost luați prizonieri 6 998 militari, între care șapte generali, 536 ofițeri și 1 282 subofițeri, cărora li se adaugă numeroși morți și răniți, importante cantități de armament și tehnică militară. Din rîndul luptătorilor noștri au căzut eroic la datorie sau au fost răniți circa 1 400 de soldați, subofițeri și ofițeri.

La 30 august, cînd populația Bucureștiului înțimpina avangărzile trupelor sovietice ce au ajuns în Capitală, orașul era complet eliberat, prin lupte grele și cu multe sacrificii, de către forțele revoluționare române: armata, formațiunile de luptă patriotice, populația — care a sprijinit neîncetat revoluția de eliberare din August 1944.

■ Căpitan ILIE SANDU

pași repezi, iar zilele nemților din Balcani pot fi numărate pe degete".

● În zorii aceleiași zile, Agenția „Reuter” comenta astfel evenimentul: „Grupul de armate germane care apără regiunea Galați, între Carpați și Marea Neagră, este în mijlocul unei țări acum ostile, iar căile de comunicație cu spatele sînt nesigure. Drumul spre Bulgaria, Iugoslavia de est și Ungaria este deschis. De asemenea, Dunărea este nu mai puțin deschisă Armatei Roșii, iar cîmpia ungară și Budapesta sînt acum direct amenințate (...). Consecințele pentru viitorul mers al războiului sînt incalculabile”.

● Și la Moscova se receptase dimensiunea strategică majoră a actului istoric din August 1944. Ziarul „Pravda” din 27 august aprecia: „Înșirarea României din Axa fascistă are importanță nu numai pentru poporul român. Lovitura dată întregului sistem al dominației germane din Balcani nu poate fi subestimată”.

● Pentru „Le Parisien Libéré”, 23 August românesc apăsător încărcat de grave consecințe pentru mașina de război nazistă: „Germania vede deschizîndu-se nu numai o breșă uriașă în frontul de est, dar pierde și acoperirea naturală a sistemului său balcanic. De acum înainte, întregul sistem balcanic este deschis armatelor ruse”.

● Intitulat semnificativ. Semnalul final, comentariul ziarului suedez „Dagens Nyheter”, pe marginea evenimentelor din România, reliefa că de la acea dată „a început adevărata fază de terminare a războiului” și că sistemul de dominație german din sud-estul Europei „a primit o lovitură hotărîtoare din punct de vedere militar, cît și politic, care va avea urmări decisive asupra situației din întreaga Europă”.

● Un adevăr subliniat și de ziarul turc din Istanbul „Cumhuriyet”, la 25 august 1944, care scria că germanii, datorită actului curajos al României „vor fi obligați să se retragă din toată regiunea Balcanilor și, astfel, se va deschide calea Aliaților spre centrul Europei (...) Se observă că înșirarea României din război va accelera sfîrșitul războiului”.

● Concluzia trasă de comentarii de presă și radio, de istorici și politici din analiza evenimentelor, din calculele efectuate pînă comparație cu alte operații strategice aliate este aceea că, prin consecințele sale militare, politice și economice, care s-au bucurat de o largă recunoaștere internațională, întoarcerea armelor de către România împotriva Germaniei hitliste a determinat scurtarea distrugătoarei conflagrații cu circa 200 de zile.

■ Căpitan dr.
ȘTEFAN PĂSLARU

LUPTA PENTRU STĂPÎNIREA SPAȚIULUI PETROLIFER

În desfășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă declanșată la 23 August 1944, Valea Prahovei — zonă de importanță economică și strategică deosebită — a reprezentat un spațiu în care confruntarea cu ocupații hitleriste a atins o cotă maximă de intensitate imediat după luptele desfășurate la București. La 23 august 1944, pe Valea Prahovei erau dislocate importante forțe militare hitleriste (peste 29 000 de militari) cărora Corpul 5 teritorial român le-a opus aproximativ 23 000 de oameni. Deși raportul de forțe avantaja

pina, Tîrșorul Nou, Azuga, Comarnic, Păulești, practic în întregul spațiu prahovean, reușind peste tot să preia și să păstreze inițiativa în luptă, să salveze de la distrugere rafinăriile și celelalte instalații petrolifere, alte obiective economice etc. În apriga înfruntare cu inamicul s-au remarcat prin vitejie și eroism numeroase colective ostășești și de oameni ai muncii, care au ridicat pe noi trepte virtuțile glorioase de luptă ale poporului român.

În cursul celor aproape nouă zile de înfruntări trupele române, sprijinite de detașamente munci-

Ostași români atacind avîntat dispozitivul inamic de la nord de Ploiești

pe inamic, superior și în ceea ce privește mijloacele tehnice de luptă, trupele române au avut în permanență de partea lor alți factori de putere și tărie: formațiunile de luptă patriotice organizate de comuniști, masele largi populare, cauza dreaptă și nobilă a luptei pe care o desfășurau, voința și hotărîrea nestrămutată de a elibera cît mai rapid și în totalitate țara de inamicul cotoptor.

Luptele pentru stăpînirea orașului Ploiești, cel mai mare centru urban al zonei petrolifere, au fost deosebit de violente, fiind declanșate încă din noaptea de 23 spre 24 august 1944. Înfrățiți cu muncitorii, ostașii români au asaltat cu vigoare trupele hitleriste la Ploiești, Moreni, Bucov, Cîm-

torești și de alte categorii de cetățeni, au capturat peste 9 000 de militari inamici (între care 5 generali, 147 ofițeri și 1 131 subofițeri) făcînd să eșueze total încercarea comandamentului hitlerist de a menține sub stăpînire această zonă și, în caz de forță majoră, să distrugă instalațiile petrolifere. Alungarea trupelor germane din spațiul prahovean a avut importante consecințe militare și economice nu numai pe plan național, dar și internațional. „Din punct de vedere al economiei de război — menționează o lucrare de specialitate vest-germană — aceasta a fost pentru Germania cea mai grea lovitură, se poate spune chiar lovitura decisivă”.

■ Maior D. ALEANDRU

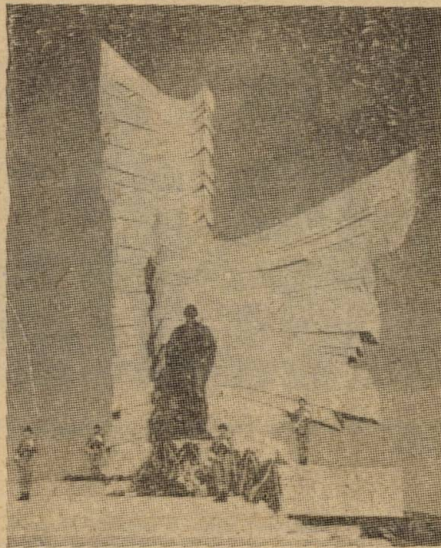
rintre sutele de veterani ai războiului anti-hitlerist care și-au așternut pe hîrte faptele și simțămintele se numără și generalul Alexandru Petrescu, fost comandant al renumitului „Detașament Păuliș” și al Școlii militare de subofițeri de rezervă de infanterie Radna. Devenit, ca mulți alți colaboratori, prieten apropiat al redacției, ne vizita adesea, purtînd în permanență cu el un voluminos manuscris. De fiecare dată ne citea cîte un fragment din cele aproape 300 de pagini ale cărții sale. A citi este un fel de a spune, pentru că după două trei fraze lăsa manuscrisul de o parte și comenta pe larg evenimentele pe care le trăise, faptele oamenilor pe care-i comandase. Așa s-au născut aceste însemnări.

Mai întîi, citeva date privitoare la viața și activitatea sa. Născut la 30 august 1893, în comuna Cîracov, județul Olt, urmează studiile primare în comuna natală, iar pe cele secundare la București. După absolvire, în 1914, este admis la școala militară de infanterie din București, la terminarea căreia i se acordă gradul de sublocotenent. Este repartizat la Regimentul 40 infanterie, unitate cu care va lua parte la campania din 1916 — 1918. La 1 ianuarie 1917 va fi înaintat locotenent. Avansări ulterioare: căpitan la 1 aprilie 1920, maior la 10 mai 1930, locotenent-colonel la 1 iulie 1937 și colonel la 1 iulie 1941. A urmat, între timp, și cursurile Facultății de drept. Între 15 noiembrie 1930 și sfîrșitul lui martie 1936 a activat în cadrul Centrului de instrucție al infanteriei, iar de la 1 aprilie, același an, la Școala militară de ofițeri activi de infanterie București.

— Unde v-au surprins evenimentele de la 23 August 1944?

— În mai 1944 fusese numit comandant al Școlii de subofițeri de rezervă de la Radna, o localitate situată la 30 km de Arad, pe malul Mureșului. Deși elevii și cadrele școlii erau bine instruiți, cu un excelent moral, am hotărît intensificarea instruirii lor, pentru orice eventualitate, mai cu seamă după ce am fost informat că școala noastră făcea parte, împreună cu alte unități și subunități militare din Lipova, Timișoara, Arad, din **planul de acțiune pentru apărarea teritoriului**, plan ce se încadra — așa cum aveam să aflăm mai tîrziu — în amplele acțiuni și măsuri elaborate sub conducerea Partidului Comunist Român care priveau întreaga armată română. În urma deselor rapoarte ce ni se cereau cu privire la capacitatea de

luptă a militarilor și ținînd seama de situația de pe front, mulți dintre noi intuim că trebuie să ne așteptăm la desfășurarea unor evenimente deosebite. În după-amiaza zilei de 23 August 1944 mi s-a comunicat telefonic de la eşaloanele superioare: „Fiți cu ochii în patru!” Nu mai aveam nici un dubiu. Urma să ne confruntăm cu nemții. Toți eram încordați ca un arc. Nici vorbă de panică sau teamă. Să vină mai repede clipa!... Imaginați-vă: chiar în incinta școlii se

Monumentul eroilor de la Păuliș

allă un detașament hitlerist de legătură. La numai cîțiva pași de biroul meu! Sub pretextul întîririi pazei drapelului am instalat pe culoar o gardă cu ordinul de a supraveghea orice mișcare suspectă și a mi se raporta imediat. Militarilor germani le-am explicat că este și în folosul securității lor.

RADIO BOD TRANSMITE...

În timp ce, în orașul Brașov și în Țara Birsei se desfășurau lupte aprige, care aveau să se încheie pe 25 august 1944, către ora 11, cu zdrobirea ultimelor grupuri dușmane răzlețe și eliberarea deplină a frumosului oraș de sub Timpa, un episod de mare dramatism se derula în apropiere, la Bod. Postul de radio de acolo era apărut de o subunitate din Regimentul 89 infanterie, comandată de sublocotenentul Sebastian Rădulescu. În cursul dimineții de 23 august, o puternică formațiune militară germană, transportată cu cîteva camioane, întărită cu tunuri, a atacat vijelios obiectivul. Apărui prin surprindere, hitleristii au ucis santinelele și au izbutit să-l sechestreze pe comandant. Apoi, sub amenințarea

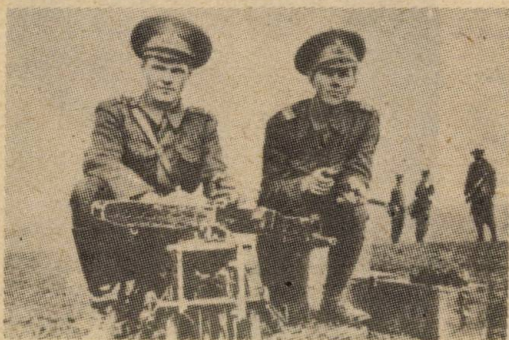
că-l vor uide pe ostatic, le-au cerut militarilor aflați în interiorul clădirii să se predea. Fasciștilor le trebuia postul de radio spre a infesta eterul cu otrava propagandei naziste. Dar ostașii români n-aveau printre ei nici unul slab de inger. Cel mai isteț și cu prezență de spirit s-a arătat și le-a făcut semn celor din afară că vrea să spună ceva, chipu-

rile să răspunda la somație. Dar nu dușmanilor s-a adresat el, ci comandantului său căruia i-a strigat să se arunce la pămînt. Instantaneu au răsărit din clădire ceilalți ostași români, dezlănțuind foc năprasnic asupra atacatorilor. În învîlmășeala ce s-a creat, ofițerul român a reușit să reintre în dispozitivul subunității sale și să-și conducă mai departe subordonații în temerara lor acțiune.

Postul de radio Bod a continuat să transmită, să îmbărbăteze forțele revoluționare, care triumfau pretutindeni pe întinsul țării.

■ Colonel (r)
MIRCEA CĂRLOANȚA

După ce, în jurul orei 22, am ascultat, cu sufletul la gură, comunicatul transmis la radio, m-a cuprins o bucurie fără margini. N-am să uit niciodată acel moment înălțător. Fără a mai sta pe gânduri, am convocat în birou ofițerii care se găseau în comandament și, cu emoție în glas, le-am comunicat marea veste. Toți radiau de bucurie. Toți au înțeles, din prima clipă, importanța evenimentelor istorice pe care le trăiam și măsurile urgente ce se impuneau în urma situației create. Au fost alertați și comandanții de batalioane care se aflau la Ususău și Dorgoș, cu ordinul de a se deplasa spre Radna. Apoi l-am chemat pe comandantul găzii. Sublocotenentul Gheorghe Cioan, în poziție de drepti, m-a ascultat cu atenție. Îi citeam pe față satisfacția cu care a primit conținutul comunicatului radio și ordinul de a dezarma de îndată pe nemți. „Să trăiți, am înțeles! Permiteți-mi să trec la executarea ordinului!” Împreună cu militarii din gardă, sublocotenentul a năvălit în încăperea

Plutonul de mitraliere comandat de sublocotenentul N. Băncioiu

amintită și i-a dezarmat, fără ca hitleriștii să poată să mai facă măcar un gest. La fel s-a procedat și cu locotenentul Rolle din cantonamentul de la Ususău, arestat de un grup de elevi aflați sub comanda sublocotenentului Aurel Virlean...

Sună telefonul... Apostol Filimon, șeful stației C.F.R. Radna, îmi comunică: „Un tren militar german va trece prin stație, domnule colonel”. Mulțumesc. Vom avea grijă.” Am trimis acolo două plutoane de elevi, sub comanda sublocotenentului Virgil Andronescu, cu ordinul de a captura trenul și trupele ce-l însoțeau cu orice preț... În timp ce comandantul trenului, aflat în biroul stației, cerea o locomotivă și cale liberă pentru trenul său, garat intenționat de ceferiști pe ultima linie, sublocotenentul Andronescu a format o echipă de șoc cu care s-a îndreptat spre biroul șefului stației, iar celorlalți elevi le-a ordonat să ia poziții de luptă în jurul trenului. Dându-și seama ce se petrece, hitleriștii au coborât din vagoane și au deschis focul împotriva elevilor. Aceștia, fără a se lăsa intimidați, mi-nați de ura nestăvilă ce o purtau în suflet, la rîndul lor, au dezlănțuit, cu toate armele, un foc necruțător, obligându-l pe comandantul hitlerist, arestat între timp, să ordone subordonaților săi depunerea armelor... Două plutoane de elevi au capturat atunci 320 de inamici și o importantă cantitate de armament, muniții, autovehicule și tot ce se mai afla în cele 60 de vagoane ale trenului.

În dimineața zilei de 24 august, la orele 7, după executarea normală a programului administrativ, toate subunitățile școlii, în frunte cu comandanții, se aflau în careu. I-am felicitat pe cei ce cu puțin timp înainte îndeplinseseră exemplar misiunea încredințată, după care le-am reamintit datoria ce o au față de patrie și popor, acum cînd întreaga armată a întors armele împotriva Germaniei hitleriste și a aliaților ei. Am încheiat cu cuvintele: „Ne așteaptă clipe de luptă aprigă. Nordul Transilvaniei trebuie realipit la patria mamă”. N-am apucat să-mi închei cuvîntarea că un „ural” puternic, spontan, prelung, a izbucnit din piepturile a o mie două sute de tineri.

— Cînd a luat ființă „Detașamentul Păuliș” și în ce a constat misiunea sa?

— Mai întîi trebuie să amintesc că, pînă la constituirea detașamentului, batalionul 2 elevi, al școlii, în colaborare cu alte subunități ale noastre, a luat parte la luptele pentru curățirea orașului Arad de trupele hitleriste, ce-și organizaseră puternice puncte de rezistență. La 27 august 1944, orele opt dimineața, batalionul 2 elevi, împreună cu un batalion de grăniceri, a eliberat suburbia Gai și a zdrobit rezistența inamică de pe aeroportul orașului Arad. În același timp, au fost ținute sub foc continuu punctele de rezistență ale inamicului aflat pe aerodrom, zădărnîcînd orice încercare a piloților hitleriști de a decola. Au fost distruse cîinci avioane de bombardament. A doua zi, în zori, elevii batalionului 2 au pornit impetuos la lăuarea cu asalt a aeroportului, în strigăte de ură, minînd cu dibăcie armele, așa cum învățaseră. Împreună cu ei, s-au orînduit în luptă, pe celelalte laturi ale aerodromului, și subunități ale Detașamentului Arad. Și de această dată dușmanul a fost înfrînt!... Bilanțul: capturarea a 36 de avioane de diferite tipuri, 9 motoare de avion, 3 vagoane cu materiale sanitare, 10 autocamioane, 4 autosanitare, 2 autoturisme și alte materiale, precum și un important număr de prizonieri. În timpul acțiunilor din zona Arad, de un real folos ne-a fost populația civilă — muncitori și țărani —, unii dintre ei luptînd cu arma în mînă, aprovizionînd trupele cu muniții sau culegînd informații prețioase de la inamic. Un exemplu de patriotism și curaj îl constituie tinăra Maria Deheleanu, care nu numai că, în calitate de telefonistă, ne-a oferit informații importante, dar a participat și ea, alături de ceilalți cetățeni, la aprovizionarea cu muniții, ajungînd pînă în linia întîi. A căzut lovită de un glonț ucigaș...

Comandantul detașamentului, colonelul Alexandru Petrescu

La 11 septembrie am fost numit comandant al „Detașamentului Păuliș” constituit inițial din batalioanele 1 și 2 elevi din școala noastră și un batalion din regimentul 96 infanterie. Misiunea detașamentului: apărarea Defileului Mureșului în zona Păuliș-Miniș — Ghioroc-Cuvin... Din nou, gata de luptă în dimineața zilei de 14 septembrie au avut loc primele ciocniri cu inamicul...

■ GH. LUCIAN

Și ei au luptat la Păuliș: elevul sergent Aurel Cărare...

Proiectile de toate calibrele, bombe de aruncător zgudule pământul din temelii. Artileria noastră nu pierde momentul. Clocanele de foc răscolesc pozițiile inamice, văzduhul clocotește. Elevii, subofițerii, ofițerii sînt gata să facă scuturi din piepturile lor. Cîteva tancuri dușmane, urmate de infanteriști, se apropie de șanțul anticar, îl trec și pătrund în poziția noastră. Lupta capătă o violență dramatică, leșim la contraatac, furia noastră este de nestăpînit; aruncăm cu grenade, tragem vinătorește cu arma, folosim baioneta, încingem lupta corp la corp. Nemți și horthyști, de-a valma, sînt răpuși de brațele noastre viguroase. În vîltoarea contraatacului este lovit de un glonț vrăjmaș sublocotenentul Gheorghe Cismaru, de la compania a 6-a. Se prăbușește cu mina întinsă spre înainte. La comanda plutonului trece elevul sergent Comănescu. Cade și el. Ii la locul elevul sergent Tiberiu Jovi. Are aceeași soartă. Nu înainte de a scoate din luptă 17 horthyști.

Respins peste șanțul anticar, inamicul nu renunță la ideea de a rupe linia noastră de apărare. De data aceasta vizează flancul drept al companiei comandate de căpitanul Ioan Fătu. Este amenințată poziția între-

"AȚI SECERAT
VĂL DUPĂ VAL..."

La 14 septembrie 1944, în jurul orei 14,30, forțe copleșitoare inamice se aruncă cu furie asupra apărătorilor din defileul Mureșului. Mitralliera elevului sergent Ecovescu seceră necrușător. Dușmanul spumegă de furie „că nu poate să înfrîngă rezistența cadeșilor”. Apa șanțului anticar din fața poziției noastre capătă o culoare roșietică. Elevii sergenți Dascălu și Ecovescu rezistă eroic la mitraliere. În fața țevilor supraîncălzite este o pînză de foc prin care nu se poate trece. Schijele proiectilelor trase de pe tancurile ce fumegă la orizont retează însă cele două brave lujere. Bilanțul primei zile se soldează pentru noi cu moartea celor doi elevi sergenți. Inamicul lasă pe cîmpul de bătăie 18 tancuri, trei mașini de luptă, zeci de morți și răniți...

Noaptea își întinde întunericul de catran peste cîmpia Păulișului. Mănînc dintr-o conservă și mă gîndesc la ce va fi mîine. Din cînd în cînd se aud schimburi de focuri: sînt grupele de incursiune și cercetare la inamic. Veghem în tranșee toată noaptea. Nu-mi iese din minte obrazul prelung al elevului sergent Dascălu, mitraliorul nostru de elită. E o zăpușeală teribilă în inima mea. În zori, inamicul deschide focul cu toate gurile de artilerie. Bănuiim că va trece la atac. Așteptăm în adăposturi să se liniștească bombardamentul.

gului batalion de elevi. În această situație, compania a 7-a elevi execută un contraatac fulgerător. Surprins, dușmanul lasă pe cîmpul de luptă 29 de morți și 67

...căpitanul Aurelian Popescu

Un grup de elevi ai „Detașamentului Păuliș”

de prizonieri, dar inițiază al treilea atac. Din puhoiul fascist se desprind două grupuri pentru a învălui cuibul de rezistență al căpitanului Fătu. Acesta organizează o apărare circulară, însă forțele sînt inegale. Căpitanul Fătu cade lovit de o grenadă horthystă.

— Nu vă lăsați, vulturii mei! Îi încurajează pe elevi. Trageți, izbiți cu baioneta, loviți cu patul armei!

Rănit, se avintă la atac, dar este lovit din nou. — Să contraatace compania! Victoria va fi a noastră!

Au fost ultimele lui cuvinte. Elevii sergenți Slobodan Lera și Dumitru Mechenici se năpustesc asupra horthystilor, îndemnându-i și pe ceilalți. În aceste clipe hotărîtoare, compania a 7-a, comandată de căpitanul Aurel Popescu, împreună cu elevii din compania a 6-a, comandați de sublocotenentul Nicolae Toma, pornesc vijelios la contraatac. Încercînd să treacă șantul anticar, inamicul nu mai are resurse. Mulți dușmani își găsesc stîrșitul în acest „cazan al lui satan”, împinși de bravii elevi cu galben la capelă... Cinci zile de atacuri disperate! Cinci zile în care inamicul nu cîștigă nici o palmă de teren! În dimineața zilei de 19 septembrie, comandantul detașamentului ordonă ca horthystii să fie alungați din localitățile Ghioroc și Cuvin. În scurt timp, ultimele rămășițe fasciste se retrag în dezordine. Liniștea odihnitoare se așterne iarăși peste cîmpia Păulișului, iar în aer se simte parfumul toamnei coborîte pe dealurile Cladovei. Se ordonă *Apelul*. Trei ofițeri — căpitanul Ioan Fătu, sublocotenentul Gheorghe Cismaru și sublocotenentul Darius Popescu și 39 de elevi sergenți nu mai răspund *Prezent*. Aud și acum, după 45 de ani, cuvintele comandantului școlii de subofițeri de rezervă din Radna, colonelul Alexandru Petrescu: „Ofițeri, subofițeri și elevi! Ați bătut oțelul tancurilor și nu v-ați înfiorat; ați secerat val după val, zi după zi, puhoiul de honvezi și ați rămas neclintii într-o înfrățire de moarte cu pămîntul nostru scump. A picurat sînge din singele vostru, sfințind o dată mai mult legătura cu pămîntul!”

■ AUREL CĂRARE,
fost elev sergent în „Detașamentului Păuliș”

NOAPTE DE COȘMAR

A patra zi de luptă a „detașamentului”... Cea mai grea pentru subunitatea pe care o comandam! Rîndurile plutonului 1 din compania 1 se subțiaseră: elevii Lungulescu și Stamatoiu căzuseră, alți șapte răniți și patru capturați în două acțiuni de cercetare nereușite însemnau pentru noi o pierdere grea. Vestii de la „vecini”, proaste: în compania a 6-a mai rămăsese un singur ofițer, sublocotenentul Nicolae Toma, care rezista cu dirzenie la canton, sprijinit de plutonul de mitraliere al sublocotenentului Nicolae Băncioiu.

Către prînz, am primit ordin să mut dispozitivul plutonului pe dealurile de lângă biserica din Miniș, „călare” pe șosea, iar în locul nostru să vină plutonul comandat de sublocotenentul Darius Popescu, care fusese greu încercat în noaptea ce trecuse.

Abia am executat ordinul, făcînd legătura la vedere cu batalionul 1 din Regimentul 96 infanterie, și jos, unde aveam punctul central de rezistență, a și început sarabanda exploziilor. Am plecat repede într-acolo. Pe drum, un agent: „Din ordinul comandamentului, preluați comanda companiei: Căpitanul Nicolae Drăghici a

fost grav rănit și evacuat”... Încă unul, deci, dintre cei mai buni!

A început bombardamentul: artilerie, aruncătoare de mine pe toată lungimea și adîncimea liniilor noastre. Mi-am dat seama că inamicul pîndea lăsarea întinericului... Așteptam calmi, în gropi, cu armele și grenadele pregătite.

Am trecut lângă pușca-mitralieră a grupei a doua. La adăpostul întinericului, iată primele umbre strecurîndu-se pe lângă ziduri, garduri, șanțuri. Din sectorul companiei a 2-a au început să tragă mitralierele lui Băncioiu. Așteptare grea. Nu vom deschide foc pînă cînd fasciștii nu vor intra în grădina din fața noastră, pentru a-i lovi prin surprindere.

Ajunși la cîreșul rotat, toate gurile de foc au cuvîntat... Și grenadele, „sufletul” luptei apropiate, pe care le aveam datorită bravurii mecanicului Pavica de la stația CFR Radna și a altor patrioți neînfricați.

Dușmanii cădeau în valuri, dar alții veneau să le ia locul. Cîteva arme de-ale noastre au tăcut: Atanasie... Siriteanu... Păun... Alte formații inamice au pătruns în flancurile noastre. Ne-am găsit, dintr-o dată, într-o

„Insulă” cu diametrul de 200-300 m încheștați pe viață și pe moarte cu invadatorii.

Am rezistat. Ne-am instalat în cinci case și am format cinci puncte de rezistență.

Zorile ne-au găsit stînd de veghe la ferestre, pînă de dușmani. De ce nu încercau să ne lichideze? Ce se întîmpla în spate, unde răsunau focuri de armă?

Parcă se auzeau și strigăte de „ura”!... Cine-i gonea din urmă? Focurile se apropiau. Pe șoseaua din spate, larmă, împușcături, explozii...

- La atac! Ura!...

Elevi luptători din nemuritorul detașament

Un grup de veterani: fostul elev sergent Gheorghe Gorunescu, căpitanul (r) Aurel Popescu și foștii elevi sergenți Virgil Moldovan și Aurel Cărare (de la stînga la dreapta)

Și ne-am dus pe vechea poziție, unde am făcut legătura cu compania a 3-a care ne ajutase să ieșim din încercuire.

Noapte de coșmar! La sfîrșitul ei, compania 1 elevi mai număra 32 de luptători. Și lupta nu se terminase! Dar am rezistat și am învins!

AUREL VÎRLAN,
fost sublocotenent în „Detașamentul Păuliș”

Veterani ai războiului antifascist, foști elevi ai Școlii militare din Radna, au sărbătorit la monumentul înălțat la Păuliș trei decenii de la luptele din septembrie 1944

ITINERAR EROIC

Dacă ar fi să scriu cîndva un poem de suflet, un imn închinat celor ce trăiesc și muncesc astăzi pentru înflorirea necontenită a patriei, aş începe cu lupta atîtor generații de înaintași care au visat și s-au jertfit pentru binele, liniștea și neahtarea țării, cu eroicii luptători — părinți și frați de-ai noștri — care, răspunzînd chemării patriei, Partidului Comunist Român, s-au avîntat, acum 45 de ani, în lupta necruțătoare cu forțele întunecate ale fascismului, pentru eliberarea deplină a României de sub dominația străină, pentru ca poporul nostru să fie liber și deplin stăpîn în vatra străbună, să-și poată hotărî singur destinul, să trăiască liniștit și demn în rîndul națiunilor lumii. Și aş continua, desigur, cu oamenii de azi, harnici și vrednici, cu marile noastre realizări forțate la flacăra nestinsă a spiritului incandescent, revoluționar, patriotic.

Era o zi de început de iunie, pe cîmpuri unduiau lanuri verzi, mătăsoase ale pîinii viitoare; în orașe se înălțau noi construcții spre soare; pe șantiere munceau fără răgaz oameni, acești anonimi eroi ai unor fapte pe care numai viața și munca libere le pot împlini. Într-o asemenea zi, în cadrul manifestărilor prin care întreaga suflare românească omagiază actul istoric de la 23 August 1944, am primit plăcuta și onorantă sarcină de a însoți un grup reprezentativ de prozatori și poeți din București și provincie: Uniunea Scriitorilor, în colaborare cu Editura Mi-

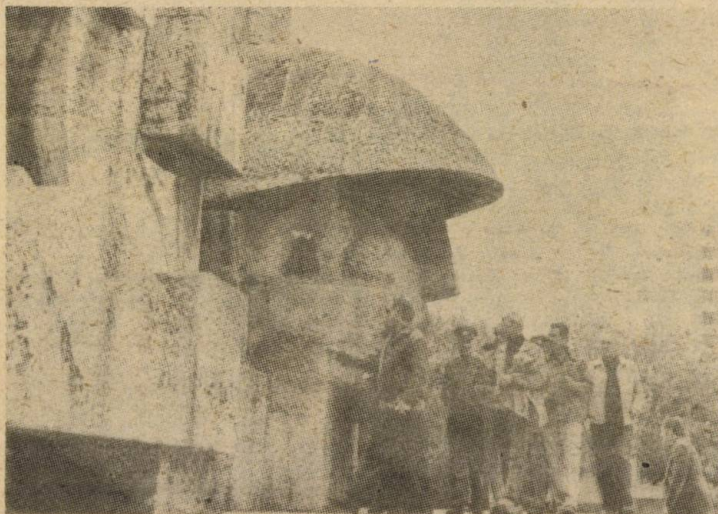
tară, organizase o vizită de documentare în principalele puncte și zone în care s-au desfășurat lupte pentru eliberarea deplină a țării de sub dominația hitleristo-horthystă. Ni s-a oferit astfel prilejul de a descoperi și redescoperi patria cu locurile și oamenii ei de azi, de a ne redescoperi, de fapt, pe noi așa cum simțim, cum trăim, cum muncim și visăm pe aceste străvechi meleaguri de cultură și civilizație, pe acest pămînt al nostru încărcat de istorie. Ni s-a creat, totodată, posibilitatea să străbătem un itinerar eroic, să pășim prin locurile semănate cu jertfe în înțeleștarea pe viață și pe moarte cu un dușman care uitase că *Pe aici nu se trece!* decît dacă ai gînduri bune, că românul n-a răbdad niciodată robia și că urmașii celor plecați ori de cîte ori a fost nevoie „din cîmp, de-acasă, de la plug” pentru a salva țara în vremurile de restriște aveau să plece iar ca frunza și ca iarba pentru a alunga cotropitori fasciști de pe pămîntul românesc. Au fost evocate pe parcurs, cu patos, în lumina adevărului istoric, episoade de luptă, fapte de arme de o mare forță educativă, care pot și trebuie să constituie surse autentice de inspirație pentru scriitorii din patria noastră, indiferent de genul în care și manifestă potențele creatoare.

Evocările din București și din zona Băneasa — Pipera — Tunari — Otopeni, de pe Valea Prahovei, de la Brașov, Doboli de Jos, Ilieni, Sfîntu Gheorghe, Tirgu

Mureș, de la Oarba de Mureș și Dealul Singeorgiu, de la Cluj și Apahida, de la Moisei și Carei, de la Oradea și Păuliș, continuate și aprofundate pe traseu, în autobuz, de pretutindeni unde s-au înfrînat cînda oameni și unde s-au jertfit mulți pentru țară, tezaur mai presus de orice pentru ei și pentru urmașii lor, vizitele și depunerile de coroane și jerbe de flori la monumentele și cimitirele eroilor ni i-au adus pe vitejii noștri în lumina caldă a amintirii, cu demnitatea nepieritoare a însăși istoriei pe care au scris-o pe cîmpurile de luptă cu credința nezdruclată a datoriei lor. Și, deși pe drumul de luptă al armatei române în războiul antihitlerist mi-am mai purtat pașii, uneori împreună cu ofițerii elevi din Academia Militară, de data aceasta am încercat parcă mai mult un sentiment de puternică emoție, de mîndrie patriotică atît pentru faptele ostașilor care au luptat și au învins acum 45 de ani, cît și pentru înfăptuirile prezentului socialist. Și de ce să n-o spun, această stare de spirit mi-a fost alimentată tot timpul de receptivitatea participanților, de emoția de care erau cuprinși adesea ei înșiși, de lacrimile care le străluceau unora în ochi în timp ce ascultau, în timp ce urmăreau atent un deal, o colină, un sat pentru care s-a vărsat mult sînge, scriitorii noștri căutînd parcă să trăiască aievea dramatismul înțeleștărilor, să descifreze manevra unei companii sau unui batalion, să înțeleagă pe deplin supremul sacrificiu pe care au fost în stare să-l facă ofițerii și ostașii armatei române pe asprul drum al războiului antihitlerist.

În fiecare oraș unde am poposit o zi sau două au fost organizate activități deosebite de atractive și interesante, întîlniri cu veterani din războiul antihitlerist, șezători literare cu săli pline. Oameni în vîrstă, cu fețele ridate de trecerea anilor, tineri sergenți, subofițeri și ofițeri, foști combatanți de acum peste patru decenii, și-au amintit cu emoție de dramatismul actelor la care au fost părtași, au povestit episoade de luptă, au evocat amintirea celor căzuți alături de ei în crîncenele înțeleștări cu dușmanul. La rîndul lor, în stihuri și fragmente de proză, scriitorii — unii dintre ei foști luptători pe front — și-au exprimat cele mai alese sentimente pentru faptele bravilor noștri înaintași, admirația sinceră pentru înfăptuirile socialiste ale prezentului, dragostea lor fierbinte față de patrie, partid și popor. Și ne-am dat seama cu toții că în conștiința celor ce și-au ales ca umeală a construcției cuvîntului au început să se plămădească noi opere în care eroii știuți și neștiuți, cei trecuți sub glie și cei rămași sub soare, vor continua să se nască, într-o curgere fără de sfîrșit...

Un grup de scriitori la Monumentul ostașilor români de la Carei

■ Colonel (r) dr.
GHEORGHE ROMANESCU

Martie 1943

**PE TRAIECTUL DE INFORMAȚII
BERLIN — BUCUREȘTI SE TRANSMITE:
„CUCERIREA ENORMELOR SPAȚII RUSEȘTI
DE CĂTRE GERMANI N-A PUTUT
ȘI NICI NU VA PUTEA DUCE
LA DECIZIE”**

Este cunoscut faptul, studii și lucrări de specialitate publicate în ultimii ani au demonstrat-o pe deplin, că, în pofida evenimentelor tragice din vara anului 1940 care au consemnat cucerirea teritoriului național, instaurarea dominației naziste asupra țării și impunerea guvernului condus de Ion Antonescu — consecințe ale politicii de forță și dictat practicate de cel de-al treilea Reich și aliașii săi revizionisti — poporul român a rămas profund atașat principiilor ce i-au călăuzit faptele de-a lungul multimilenarei sale istorii. Departe de a se împăca cu încălcarea gravă a independenței și suveranității statului, poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român și a celorlalte forțe politice patriotice, a angajat o largă mișcare de rezistență antihitleristă care s-a manifestat sub cele mai diverse forme și cu cele mai complexe mijloace. O dată cu tirirea țării în agresiunea declanșată de Germania nazistă împotriva Uniunii Sovietice, rezistența împotriva politicii practicate de regimul de dictatură antonesciană cunoaște o amploare crescândă ce se manifestă cu putere și în rândurile armatei. Pronunțându-se împotriva războiului care situa România în tabăra opusă aliașilor ei firești, în rândurile armatei se constată un larg curent de opoziție față de continuarea acțiunilor militare, curent ce se va concretiza treptat într-o vastă acțiune de sabotare a participării la războiul antisovietic. Concomitent cu protestele și demisiile unor cadre cu înalte responsabilități în ierarhia militară, cu măsurile ce vizau conservarea potențialului militar al țării, a fost întreprinsă o atență și susținută activitate de informare, la toate nivelurile, care își propunea argumentarea concluziei că interesele reale ale României erau incompatibile cu planurile celui de-al treilea Reich, că o victorie a acestuia ar fi avut grave repercusiuni asupra statutului internațional al țării. Paralel, într-o vreme când propaganda nazistă trimbița „invincibilitatea” armatei germane, analize politico-strategice întocmite de specialiști români puneau sub semnul îndoielii victoria Wehrmachtului, insistau asupra înfringerilor acestuia, căutând să imprime convingerea că sfârșitul războiului va consemna victoria coaliției antihitleriste.

Bătălia de la Moscova este unanim apreciată de istoricii și teoreticienii militari ai celui de-al doilea război mondial ca un eveniment de mare importanță pentru desfășurarea ulterioară a conflagrației. Armata sovietică a reușit să oprească înaintarea trupelor hitleriste din marșul lor spre ipotetica victorie atit de

mult trimbițată de conducătorii Germaniei naziste.

Pe lângă faptul că a consemnat prima înfrângere a unei armate care pentru mulți devenise simbolul invincibilității, bătălia de la Moscova, prin pierderile înregistrate (din însemnările generalului Halder, șeful de stat major al OKH, rezultă că germanii au pierdut 900 000 oameni, 74 000 mașini și 2 300 tancuri) și consecințele imediate, a obligat comandamentul german să recunoască eșecul blitzkrieg-ului în condițiile frontului de est. Rezultatul ei a constituit un tonifiant puternic pentru forțele antifasciste din lumea întreagă, care au întrevăzut posibilitatea înfringerii imperialismului nazist.

Mărturiile vremii ne dezvăluie faptul că propaganda hitleristă a încercat și în bună parte a reușit să minimalizeze dimensiunile eșecului înregistrat de Wehrmacht în fața capitalei sovietice. Explicațiile oficiale germane vehiculau ideea că nu armatele sovietice au fost factorul determinant al victoriei, ci condițiile, climaterice deosebit de grele sau unele defecțiuni de natură subiectivă. Ideea pe care conducătorii naziști căutau s-o acrediteze în fața poporului german, a popoarelor puse la remorca imperialismului hitlerist sau a celor subjugate din Europa era că o dată cu venirea primăverii Germania va reuși să rela ofensivă și să obțină, pe parcursul anului 1942, decizia pe frontul de răsărit.

În ciuda deșănțatei propagande naziste, au existat observatori lucizi care au văzut realitatea obiectivă, prezentând-o în complexul desfășurării ei logice. Informațiile și materialele pe care Marele Stat Major român le primea din capitala celui de-al treilea Reich sînt edificatoare.

Primul semnal de avertizare de pe canalul de informații Berlin sosește în România în luna ianuarie 1942, cînd trupele sovietice erau în plină contraofensivă pe frontul de la Moscova. „Bătălia de larnă din Rusia continuă cu aceeași intensitate. Înverșunarea și tenacitatea Sovietelor în a repeta fără încetare asaltul lor contra pozițiilor germane constituie încă una din marile surprize ale războiului în est”. Relevînd incapacitatea Wehrmacht-ului de a întreprinde acțiuni decisive împotriva armatelor sovietice în anul 1942, autorul raportului evidenția totodată impasul strategic în care intrase Germania nazistă obligată să la în calcul și să facă față deschiderii unor noi teatre de operații de către forțele anglo-americane, care dobîndiseră răgazul necesar mobilizării potențialelor lor militare:

„Dar problema frontului de est nu este unica ce preocupă conducerea superioară germană. Ea nici nu se poate rezolva definitiv printr-o înfrângere militară mai mult sau mai puțin decisivă a armatelor sovietice. Ea este și va fi o **problemă politică și militară de mai lungă durată** [...] Într-adevăr, un efort principal german în est va putea duce la o repetare a marilor succese militare din vara anului 1941. Încă un enorm spațiu, până chiar în Urali, va mai putea fi cucerit. Campania din 1942 va putea duce într-adevăr la acest rezultat. Dar la sfârșitul unui nou an de război, germanii vor fi încă în război, într-o nouă iarnă crudă ce se va abate asupra stepelor rusești... În acest timp, problema unor teatre de operațiuni va rămâne nu numai nerezolvată, ci încă mai agravată. Se va da astfel anglo-americanilor răgazul unui nou an pentru a-și completa mijloacele de luptă”.

În raportul informativ de pe luna aprilie 1942, făcând bilanțul militar și politic, se creionează cu o deosebită acuratețe „șansele” viitoarelor confruntări de forțe, relevându-se că: efortul de război german „a lăsat nerezolvată problema strategică din Africa de nord pentru că i-au lipsit mijloacele necesare, consumate în lupta din Rusia, sau pregătite acum pentru reînceperea acestei lupte, deși problema din Africa de nord nu este numai o problemă de ordin militar, ci mai ales una politică a cărei repercusiuni privesc mai ales Italia. De aici și nervozitatea acesteia [...]”. A permis Sovietelor să folosească cele 7 luni de iarnă pentru a regrupa parte din industria lor de război mult mai înapoi, până în inima Siberiei, precum și pentru a constitui noi grupări de forțe. Pe întregul front, din Norvegia și până în Spania, lumea nu așteaptă cu convingerea necesară ceasul împlinirii noului ordin european, ci ceasul debarcării anglo-americanilor pe continent”. Interesant, în același context, este comentariul referitor la regimul politic din U.R.S.S., care, în pofida termenilor utilizați, reliefa capacitățile inepuizabile, uriașa forță morală ce anima popoarele sovietice, constructoare ale socialismului, în lupta lor pentru apărarea patriei: „Loviturile teribile primite de Soviete până acum ar fi adus prăbușirea sigură a oricărei organizații statale”.

Repercusiunile înfringerii de la Moscova erau reliefate și în raportul informativ de pe luna martie 1942, capitolul atât de delicat, moralul, reținând atenția observatorului român: „Fără a exagera în nici un fel, trebuie spus totuși că moralul poporului german a suferit considerabil de mult. Tot timpul anului 1941 el a trăit cu iluzia că totul se va sfârși până la venirea iernii. Tot timpul nu i s-a spus decât aceasta. Însuși fűhrerul a afirmat în repetate rânduri că anul 1941 va aduce decizia. Toată lumea a socotit că bolșevismul se va prăbuși până la venirea iernii. Deziluzia a fost cât se poate de cruntă. În loc de sfârșitul atât de mult dorit (de germani — n.n.) au trebuit să vină eforturile dureroase ale acestei ierni, care a sleit mult de tot forțele fizice și morale ale Germaniei”.

Succesele înregistrate de germani în ofensiva desfășurată pe direcția Rostov, Stalingrad, în vara anului 1942, se vor dovedi efemere, contraofensiva declanșată de trupele sovietice la 19 noiembrie 1942 luând proporțiile unei catastrofe pentru forțele Wehrmacht-ului. La 23 noiembrie 1942, 22 de mari unități germane, cu un efectiv total de 330 000 de oameni, au fost încercuite.

Dezastrul înregistrat de trupele hitleriste pe fron-

tul de la Stalingrad depășea cu mult dimensiunile unei bătălii pierdute. Confruntările ulterioare au relevat faptul că Armata Roșie reușise, în marea bătălie de pe Volga, să-și asigure inițiativa strategică.

Pe teatrele de operații militare din Africa, sfârșitul anului 1942 coincidea cu înfrângerea trupelor germano-italiene la El-Alamein și debarcarea forțelor anglo-americane la Casablanca, Oran și Alger. Până la 12 mai 1943 a fost lichidată prezența germano-italiană din Africa de nord, aliații având posibilitatea să-și concentreze eforturile pentru pregătirea unei debarcări în Europa. Pierderile germano-italiene s-au cifrat la 950 000 morți și prizonieri, 8 000 avioane, 6 200 tunuri, 2 550 tancuri și 70 000 autovehicule.

Repercutarea acestor înfringeri asupra stării de spirit a populației germane și, prin contrast, în cea a popoarelor subjugate este admirabil prezentată în raportul informativ de pe luna decembrie 1942. „Fiecare își dă acum seama că este ceva la mijloc care nu merge așa cum s-a crezut sau după cum fiecare s-a așteptat. Poporul german a putut afla deodată că mareșalul Rommel a fost înfrânt în Egipt și Cyrenaica pentru că a fost copleșit de forțe inamice mult superioare și mai bine aprovizionate. Opinia publică germană trage concluzia din această constatare că au putut exista, deci, undeva, forțe germane puse în condiții inferioare de luptă”. Referitor la bătălia de la Stalingrad: „Cum? se întreabă stupefiat cetățeanul german, rușii sînt încă în stare să ne surprindă și să ne bată unde vor? Și încă în această regiune, cea mai importantă din întreg frontul de est, în regiunea însăși a Stalingradului, pentru cucerirea căreia am făcut atâtea sacrificii imense? De ce n-au fost rezerve suficiente acolo? Și aici, cetățeanul german ajunge la aceeași concluzie, ori nu se mai poate face față în toate, ori sînt la mijloc greșeli peste greșeli [...]”. În țările unde opinia publică este în întregime sub influența propagandei anglo-americane (cum este Elveția, Suedia sau chiar Danemarca) sau în teritoriile ocupate, unde dușmănia contra Germaniei este aproape generală, există ideea și credința... că **Germania este ajunsă la punctul unei prăbușiri morale**”.

Importanța frontului germano-sovietic, situația dificilă în care se aflau trupele germane de pe acest front sînt relevate în raportul din luna martie 1943. „Totuși trebuie ajuns cât de repede posibil la un sfârșit pe acest front, altminteri spațele îndepărtat al Germaniei (cel de la Atlantic) cit și mai ales interiorul Germaniei vor slăbi treptat până la prăbușire, atît timp cît Germania va rămîne cu majoritatea mijloacelor ei de luptă în Est, într-o luptă disperată și fără un sfârșit vizibil [...]”. Cucerirea enormelor spații rusești de către germani n-a putut duce la decizie și nu va putea duce nici de acum înainte, chiar dacă la spațiile cucerite se vor mai adăuga încă altele!”

Alte spații n-au mai fost cucerite de trupele germane, iar cele cucerite până la această dată au început să scadă vertiginos. Ultimul efort întreprins de înaltul comandament german pentru a recîștiga inițiativa strategică pe frontul de răsărit s-a soldat cu un dezastruos eșec la Kursk. Din cele 70 de divizii ale Wehrmachtului angajate în bătălie, 30 au fost nimicite; cîra morților, răniților și a dispăruților s-a ridicat la 500 000 de oameni. Au fost distruse sau capturate de trupele sovietice aproximativ 1 500 de tancuri, 3 000 de tunuri și peste 3 500 de avioane. După această bătălie, înaltul comandament german a fost obligat să

renunțe definitiv la ofensiva strategică, trecînd în defensivă pe întregul front sovieto-german. În fond, schimbarea produsă a consemnat eşuarea planurilor nutrite de naziști la declanșarea celui de-al doilea război mondial. Prin raportul informativ de pe luna august 1943, Marele Stat Major român era înștiințat: „Mulți se îndoiesc și mulți nu văd cum Germania va putea distruge forța rusă cînd înseși comunicatele M.C.G. o anunță mereu ca fiind foarte mare. A învinge înseamnă a fi mai tare decît adversarul și ultimele evenimente au făcut pe foarte mulți să creadă că nu mai poate fi vorba ca Germania să obțină o superioritate pe uscat, aer sau apă”.

Debarcarea trupelor aliate în Normandia la 6 iunie 1944 și deschiderea celui de-al doilea front a accentuat impasul strategic în care se afla Wehrmachtul. Raportul informativ de pe luna iunie 1944 consemna situația grea în care se găsea Germania: „problema importantă ce se pune acum comandamentului german este utilizarea rezervelor strategice. Din cele 30 mari unități din interior trebuie trimise unele în vest, altele în est, sud și Finlanda. Din toate părțile vin cereri de întăriri. Este cea mai grea hotărîre ce trebuie luată”. În vara anului 1944, trupele hitleriste mai erau încă stăpîne pe un teritoriu imens care se întindea din Finlanda la Marea Neagră la est, parte din Franța, inclusiv Parisul la vest, la nord Norvegia, în sud întreaga Grecia continentală și nordul Italiei.

Urișele resurse pe care Germania nazistă le controla, forța sa militară redutabilă ridicau încă serioase semne de întrebare pentru cei care doreau și acționau cu toate forțele și mijloacele de care dispuneau pentru înfrîngerea celui de-al treilea Reich.

La 23 august 1944, în condițiile în care victoria coaliției antihitleriste nu era încă certă, poporul român, întreaga sa armată, de la soldat la general, sub conducerea unei largi coaliții interne de forțe politice patriotice și democratice, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, a declanșat revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. România cu întregul ei potențial economic, uman și militar se alătură taberei coaliției antihitleriste, aplicînd o lovitură catastrofală Germaniei naziste. Se proba astfel pe deplin faptul că poporul român nu a avut nimic de-a face cu politica imperialistă a celui de-al treilea Reich, că, deși a fost tirî în agresiunea declanșată de acesta împotriva Uniunii Sovietice, s-a desprins de Germania nazistă într-un moment cînd nu era încă clar deznodămîntul războiului, cînd cel de-al treilea Reich stăpînea întinse teritorii și-și făurea noi armee (redutabile) pentru a-și adjuca victoria, și a acționat astfel încît să fie în măsură să-și aducă întreaga sa contribuție la înfrîngerea fascismului.

■ Major dr. IOAN TALPEȘ

IUNCĂRUL BĂLCESCU

Cine ar fi fost în proteția de ofițer Nicolae Bălcescu? Astăzi, istoria nu-l poate ghîdi decât ca pe revoluționarul pașoptist. Dar drumul Bălcescului în istorie a trecut întâi prin coloanele oștiri.

La 13 iunie 1838 (sînt peste 150 de ani de atunci), un tânăr suplu se înfățișa, cu o hirtie în mînă, într-una din „căntelariile” departamentului ostășesc. Era Nicolae Bălcescu. „Ajungînd în vîrstă de ani 18 — scria el colonelului Odobescu, comandantul cavaleriei — și învățînd atît la Colegiul Sfîntului Sava, cit și în particular științele: Istoria universală, Aritmetica, Algebra, Geometria, Trigonometria, Filosofia formală și Dreptul civil roman; și limbile streine: franțuzească, elinească, latinească (...) și dorînd acum a intra în slujba Oștirii, rog plecat domnia voastră să binevoiți a mă primi cu chipul ce veți găsi de cuviință...”

Astfel, la 8 iulie, Bălcescu Nicolae este înrolat cu gradul de iuncăr și repartizat la Regimentul de cavalerie, în escadronul 3, comandat de un anume căpitan Emanoil Boteanu.

Trebuie că arăta frumos în uniformă de iuncăr. Asemeni lui Cîrlova. Ori lui Alexandrescu. Fruntea-i mîltă radiază o lumină crudă. Fața prelungă, rasă. Nasul ascuțit. Ochii mari caută absenți, undeva

într-o parte. Tinărul acesta, cu trupul slab și osos, înalt de „2 coți și 7 verșete”, nu pare a fi făcut pentru cavalerie. Este, mai degrabă, potrivit printre cărți și în bibliotecă. Ion Ghica, bunul și prețiosul-i amic, mărturisea că Nicu Bălcescu avea o mare dorință de a învăța și de a-și învăța pe alții. În parte avea să-și îndeplinească această dorință în armată. La numai o lună, este numit învățător la prima școală ostășească ce funcționa în cazarma Du-dești. Predă citirea și geografia, alături de alți doi unter-ofițeri, Iorgu Paraschivescu — „aritmetica și Toma Constantin — scrierea și caligrafia. Cu siguranță, tinărul iuncăr a pus mult zel și suflet în instruirea celor 63 de elevi. Însuși domnitorul, de față la examen, s-a arătat mulțumit de învățătura ostașilor, socotînd că „succesul obținut merită a fi dat pildă regimentului întreg și numerosului public ce se adună în cazarmă”.

În 1848, luna mai, colonelul Odobescu înaintează un raport în care arată că „iuncărul Nicolae Bălcescu are trebuință a face o cură la apele minerale din Austria” și roagă pe șeful Oștirii „să binevoiască a-i mijloci voe de două luni”. I se aprobă plecarea, astfel că în lunile iunie-august se află la Mehadia, iar în septembrie se întoarce „la escadron”. În 1840 începe cursurile la a doua școală ostășească din Dealul Spirii. Să fi fost Bălcescu și de această dată învățătorul ostașilor? Nu avem, deocamdată, nici o dovadă. În iunie face o a doua călătorie

la băile din Austria. Întors în țară, în luna următoare, este oprit la regiment.

Nicolae Bălcescu a trebuit să părăsească armata în împrejurări deosebite. Învinut de participare la mișcarea conspirativă condusă de Mitică Filipescu, este arestat. La 21 februarie 1841, șeful Oștirii dădea un ordin de zi prin care anunța că „iuncărul de cavalerie N. Bălcescu se sloboade din slujbă, pentru care se face cunoscut a se șterge din catatize”. Momentul a fost dintre cele mai dureroase pentru tinărul iuncăr, care socotea armata „o avangardă a norodului” și un instrument absolut necesar pentru scuturarea stăpînirii străine. S-a simțit, nu încapă îndoială, apropiat de ea în instituția oștiri își pusese nădejdea — la fel ca Alexandrescu, Cîrlova, Kogălniceanu, Tell, Magheru și alții. Așa se face că după ce a fost eliberat din închisoarea de la Mărgineni a vrut să se reîntoarcă în rîndurile oștiri. N-a fost să fie așa.

Și totuși, Bălcescu a rămas un ostaș. Adică un luptător, un patriot, chiar dacă n-a avut (cum afirmă Călinescu, reluînd o informație a lui Ion Voinescu II) vocația carierei de ofițer. Toată viața n-a făcut altceva decît să lupte. A trăit trăind și a luptat trăind cu intensitate. N-a cunoscut ideal mai scump decît libertatea patriei. Pentru ea s-a jertfit. De aceea nu mă stînesc să-l socotesc și să-l numesc: Generalul Bălcescu!

■ DUMITRU ROMAN

Ora de August

Patrie,
pământ de jertfă,
de doruri și baladă,
pământ al Mioriței
rotund precum e hora,
singele începe
în drapel să ardă
cind în August bate
mai fierbinte ora.

E ora demnității
înaltă și rotundă,
scriindu-ne prin vreme
mai drept statornicia
aici unde Carpații
ne leagănă de veacuri
lubirea legendară,
ROMÂNIA.

■ Căpitan ILIE BÂTCĂ

Eroul din statuia de piatră

Eroul din statuia de piatră
Veghează rotundul de țară,
Din cind în cind mai coboară
Lingă focul ce arde în vatră.

Apoi se urcă din nou
Și-și suie timpla spre lună,
Tovarăși de jertfă-și adună
Cu glasul prelins în ecou.

Din Carei, Păuliș, Mărășești,
Riuri vitejii coboară,
El, temelie de țară,
Piscuri de munți românești.

■ Plutonier-major
CONSTANTIN STROE

Octombrie

Octombrie de rod, însemn de glorii,
Aprinsă filă, steag în calendar,
Ostașul patriei te cîntă iar
Pe harpa-i aurită de victorii.

Căci nici o jertfă n-a fost în zadar,
Răzbat mereu mari fapte din memorii,
Pe treptele acestei noi istorii
Urcînd cu pasul nostru temerar.

Și din cuvîntul simplului poem
Pînă în stema-n vecl străluminată
Se-nalță gîndul, fapta cea curată,

lubirea pentru țara ce-o avem
Și îndemnul Comandantului Șuprem
De-a-i fi străjeri în veghe necurmată.

■ Locotenent-major
FLORIN DANIEL

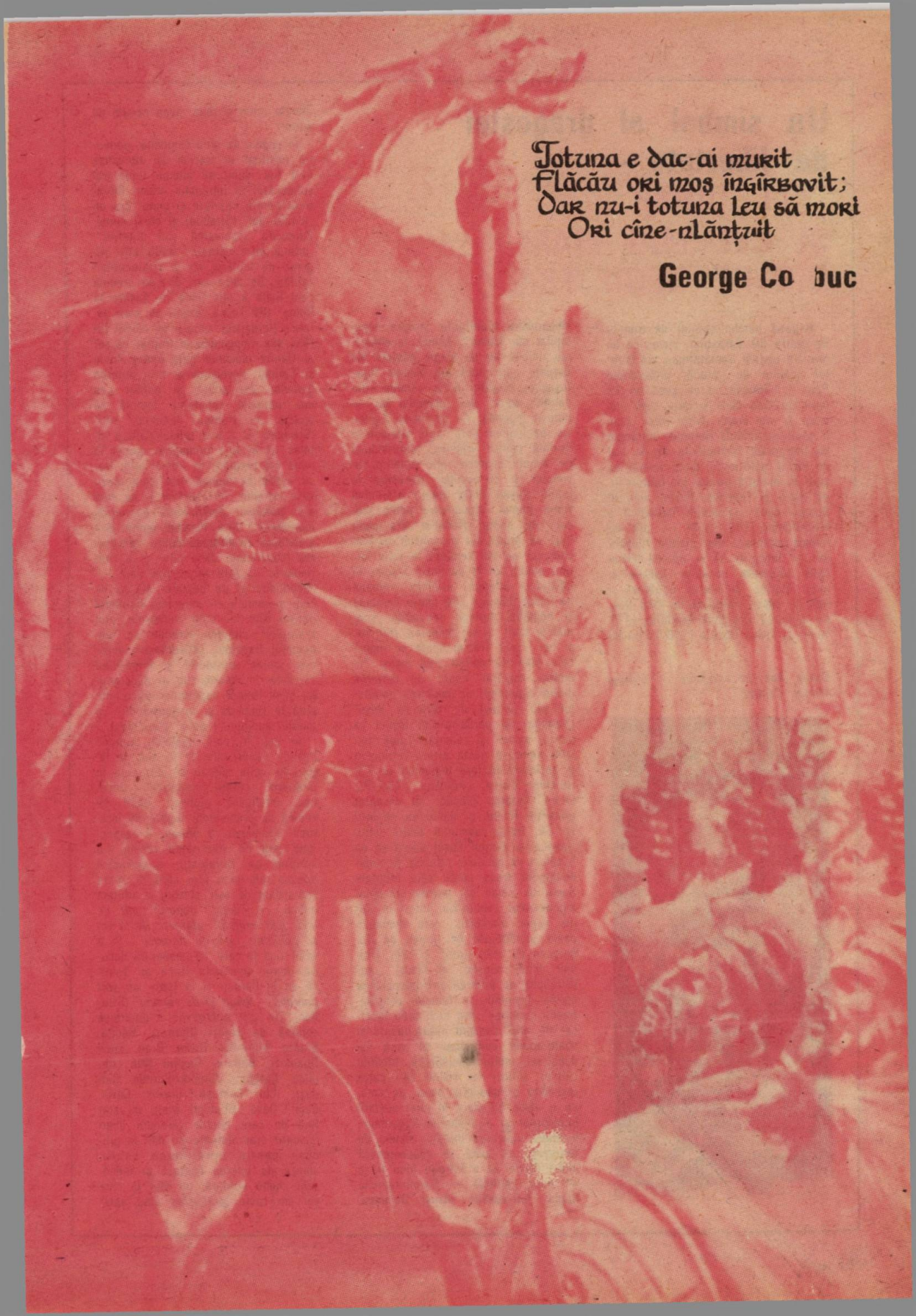
Zi tricoloră

Zi de August, floare în calendarul iubirii,
Cîntec al verii despre bogăția ei, despre vitejie,
Insignă de aur pe pieptul secolului,
Zi pentru miine și pentru veșnicie.

Zi de August, eternitate-ntr-o zi,
Răsărit de soare pe umerii patriei mele,
Steag roșu înălțat în istorie
Istorie renăscînd în drapele.

Zi de August, zi tricoloră,
Izvor din care țîșnește libertatea spre noi,
Anotîmp începînd anotîmpuri
Răsărite din veșnici eroi.

■ VALERIU BUZNEA

Totuna e dac-ai mukit
Flăcău ori moș înqirbovit;
Dac nu-i totuna leu să mori
Ori cîne-nlăntzit

George Co buc

Un simbol al dragostei de libertate —

„CEL DINTĂI ȘI CEL MAI MARE DINTRE REGII TRACIEI”

Bogatul pământ străjuit de frunțile de piatră ale Carpaților, încins ca un briu de unde fremătătoare ale Istrului scâldat de valurile primitivului Pont, îmbătrânise cu de șase ori 12 ierni de cind dacii și geții, „*cei mai viteji și mai drepți dintre traci*”, cum îi nemurise marele Herodot, urmăreau cu îngrijorare întimplările de la sud de fluviu, gata la cel dintâi semnal să sară în ajutorul fraților lor trăitori între Istru și Haemus. Brațul lung al Romei, după supunerea definitivă a Macedoniei (146 î.e.n.) — atît de falnică odinioară sub marele Alexandru — începuse să se întindă lacon către ogoarele, pășunile, livezile și aurul Daciei. Și numai douăzeci și trei de zăpezi căzuseră de cind ilustrii generali Caecilius Metellus (111 î.e.n.) și Livius Drusus (110 î.e.n.) își

celebraseră triumfurile „asupra populațiilor din Tracia”. Atunci, la chemarea rudelor lor de sînge, păstorii din Carpați, agricultorii din cîmpie, meșteșugarii orașelor dăce, urmînd stindardul „*draco*” dat neamului lor — potrivit legendei — de însuși Zamolxis, ca îndemn spre fapte vitejești și spaimă pentru vrăjmaș, alăturîndu-și pe temuții scordisci prin puterea cuvîntului și a auzului, trecuseră în grabă fluviul (109 î.e.n.) sfărîmînd trufia Romei, alungîndu-i oștile dincolo de munții Haemus. Era vădit însă că proaspeții proconsuli ai Macedoniei nu vor renunța la visul lărgirii puterii lor în pămîntul Traciei, la nădejdea înfierii acvilelor romane pe malul fluviului care purta corăbiile și bogățiile tuturor neamurilor spre marele Pont. Și an după an, prin foc și fier, cerul Traciei libere se îngustase pînă de curînd cînd însuși Zamolxis, supărat poate de certurile dintre căpetenii, de neunirea poporului său „istovit de războaie dese” (Strabon), își părăsise fiin, lăsînd ca bessii, moesii și semînțele gete din spre mare să guste otrava înfrîngerii și supunerii în fața legiunilor lui Terentius Varro Lucullus (73—72 î.e.n.). Cetățile grecilor au acceptat protecția Romei și dijiuirea negoțului lor; întreg pămîntul dintre Istru, Haemus și Pontul Euxin părea că va fi călcat de sandaua romană. În zadar neamurile trace cătau spre Muntele Sacru un semn din partea urmașilor legendarului conducător intrat în rîndul zeilor, Zamolxis, care domneau peste pămînturile ce țineau de Kogaionon ca mari preoți și regi. Ultimul dintre aceștia, el însuși „zeu” (Strabon), de puterea și înțelepciunea căruia dușmanii se temeau considerîndu-l „vrăjitor”, era mult prea încercat de griji. Dinspre miază-noapte și soare-apune continuau să vină val după val, mulțime nesfîrșită, triburile celților, druizii lor visînd să-i calce reședința și pămîntul sacru pe care, pe o mare întindere în jurul peșterii înțelepților și al muntelui Kogaionon, începuse ridicarea marelui sistem de fortificații ce avea să adăpostească inima Daciei și a întregii lumi trace — noua capitală — Sarmizegetusa Regia. Într-adevăr, însuși Deceneu,

marele preot și rege, avea nevoie de ajutor.

În clipele de grea cumpănă, pămîntul nesfîrșit al tracilor își zămislise însă fiul menit să ajungă temerarul conducător al întregului neam, luptătorul pentru libertate și unire. Era un „bărbat get” (Strabon) al cărui nume, Burebista, însemnînd „cel puternic”, „primul între bărbați”, trăda atît originea de luptător, cit și strălucitele calități. De zece ani, de „pe vremea cînd Sylla a pus mina pe putere la Roma” (82 î.e.n.), aveau să scrie istoricii (Iordanes), urcate pe tronul tatălui său, impunîndu-se treptat ca șef al tuturor uniunilor gete dintre fluviu și Carpați, dovedindu-se prin puterea geniului său politic și militar cea mai potrivită căpetenie menită să ajungă „în fruntea neamului său” (Strabon). El a fost primul care a înțeles că în fața primejdiei numai în unire stă puterea, că numai uniți tracii aveau să ajungă, așa cum prezese Herodot „*de neînfrînt și cu mult mai puternici decît toate semînțele pămîntului*”. Și a început opera prin anihilarea rivalităților dintre *tarabostes* (căpeteniile daco-gete) și a continuat-o, în fața primejdiei care — socotindu-i și pe bastarni alături de celți și romani — amenința pămîntul patriei sale la toate fruntările, prin realizarea alianței durabile cu respectatul Deceneu, propunîndu-i acestuia unirea eforturilor și împărțirea sarcinilor în viitorul stat al daco-geților și al tuturor neamurilor traco-gete pînă la Haemus și recunoscîndu-i „o putere aproape regală” (Iordanes).

În anii în care legiunile romane pustiau pămînturile de la sud de Istru, iar celții cătau să pătrundă în interiorul „cetății carpatice”, Deceneu, inteligent, cultivat, luînd pe seama sa problemele legate de întărirea disciplinei, a ordinii, a respectului față de autoritatea regală, l-a sprijinit pe Burebista, sugerîndu-i adesea reformele prin care el, mare comandant de oști, strateg și arhitect militar, „a înălțat” poporul „*atît de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci*”. Și a venit ziua în care, cu nesperată bucurie, toate neamurile trace au simțit că au în Carpați și la Istru „un stat puternic”, „*temut și de romani*” (Strabon). Un stat apărut de o puternică centură de cetăți (Barboși, Banița, Breaza, Merindia, Bixad, Brad, Bîța Doamnei, Blidaru, Cașinu Mic, Căpîlna, Cetățeni, Cîmpuri-Surduc, Cindești, Clit, Costești, Cucuiș, Cozia, Cugir, Deva, Ghindari etc.), un stat față de care obștile țărănilor liberi (*comati*) erau datoare cu dări în produse pentru întreținerea oștirii, muncă de interes obștesc și îndeosebi slujbă militară, un stat în care cei din casta *tarabostes* erau apre-

Ostaș dac (reconstituire — Muzeul Militar Central)

ciați doar în măsura în care-și împlineau cu cinste slujbele lor, militare, judecătorești sau administrative. Un stat de oameni liberi a căror supremă datorie era să participe la lupta de apărare a pământului străbun, un stat care, în cuprinderea finală, avea să poată ridica spre împlinirea acestei sacre datorii un întreg popor de luptători — cca 200 000 de ostași — agricultori, păstori, mineri, meșteșugari, negustori, navigatori.

În fața acestei nemăiîntinse capacități de apărare, ce sporea an de an, forțele romane s-au retras, strategii Cetății Eterne încercând să elaboreze planuri mai complicate de încătușare a Daciei, să-și facă aliați, stimulând eventualele nemulțumiri. Abia după zece veri ei au îndrăznit să-l trimită pe încercatul Antonius Hybrida (62 î.e.n.) să reediteze isprăvile lui Varro Lucullus. Având informații că ciocnirile dintre celți și daci se înțeleseseră, noul proconsul al Macedoniei spera să supună cetățile Pontului și pe geții dintre Istru și Mare fără dificultate, să creeze aici un puternic bastion al Romei, capabil să-l aducă sub ascultare și pe Burebista printr-o vădită și permanentă amenințare de flanc. Focurile au izbucnit pe dealuri, buciurile au cutremurat munții vestindu-l pe marele rege de noua primejdie, mii de *comati* cu capete plectoase și nobili *tarabostes*, preoți, ba chiar țărani și meșteri din ținuturile Romei ce-și regăsiseră pierdută libertate în pământul dacic și negustori heleni din coloniile prietene au format oastea cea mare. Cumplită trebuie să fi fost frământarea lui Burebista și cutremurător glasul înțeleptului Deceneu cînd au hotărît să facă liniște cu sabia pentru totdeauna la hotarul dinspre soare-apune spre a-și întoarce grijile de părinți către nevoile patriei. Cumplită a fost și mînia călăreților daci care, la vederea satelor arse, auzind plînsul fraților lor de dincolo de Tisia, s-au năpustit ca un fulger împotriva invadatorilor și i-au *nimicit pe de-a-tregul pe boii lui Critasiros* și pe taurisci (Strabon). Rămășițele acestor triburi celtice fugind îngrozite în Gallia și Noricum. După ce au lăsat ca strajă în această parte a hotarului Daciei o impunătoare davă (la Bratislava), învingătorii au grăbit apoi spre Pont însemnate cete de ale lor, reușind să ajungă la timp pentru a sprijini — alături de bastarni, care se supuseseră deja marelui rege, și de forțele coloniilor grecești — oastea geților dintre Istru și mare în grandioasa bătălie dată „în preajma cetății histrienilor” (Cassius Dio), unde proconsulul Hybrida și-a aflat sfîrșitul (61 î.e.n.).

Înspăimîntată, descifrînd tainele

Burebista — marele rege al strămoșilor noștri daci (reproducere după o pictură de Valentin Tănase)

diplomației temutului rege al Daciei care, printr-o alianță cu puternicul rege sueb Ariovist, spera să-și scape țara — sub amenințarea unui război, pe două fronturi — de viitoare invazii, Roma a început din anul următor, sub conducerea primilor triumviri (Caesar, Pompeius, Crassus), să-și pregătească riposta. Înfrîngerea și uciderea lui Ariovist în Gallia de către Caesar păreau să-i favorizeze intențiile. Viața și munca pașnică a mii de *comati* au fost salvate însă prin bruscă deteriorare a relațiilor dintre ambițioșii triumviri apoi, după moartea lui Crassus (53 î.e.n.), de îndelungatul război pentru supremație care-l opunea pe Pompeius lui Caesar. Evenimentele din republica vecină, aliată pe cale de a se constitui în imperiu, i-au oferit lui Burebista răgazul necesar înclinării operei sale — unificarea tuturor teritoriilor locuite de poporul său pînă la Haemus și înlăturarea protectoratului roman de la sud de Istru. În numai șapte veri (55—48 î.e.n.) puterea romană a fost limitată la fronturile nordice ale Macedoniei, celții scor-disci care se fixaseră la vărsarea

Tissiei în Istru au fost alungați — povestește Strabon — iar cetățile grecești pontice, prin diplomația unor credincioși sfetnici și prieteni, precum Acornion din Dionysopolis (Balcic), sau prin lupte grele, cum avea să noteze Dio Chrysostomus, au făcut act de supunere. Dacia era unificată în întregime la nord de Haemus pînă la Carpații Păduroși și de la Istru, din Cimpia Pannoniei pînă la Olbia (Parutino). Spre sud de Haemus, Apollonia (Sozopol) întindea o mină neamurilor trace dinspre Hellespont. Întregii lumi, Burebista i se dezvăluia — așa cum glăsuia decretul săpat în piatră de dionysopolitani în cinstea concetățeanului lor Acornion — drept „cel dintîi și cel mai mare dintre regii Traciei, stăpîn pe tot ținutul de dincolo și de dincoace de fluviu”. Roma găsea în fața planurilor sale de cucerire un adversar pe măsură, capabil să coalizeze împotriva ei pe toți cei hotărîți să lupte pentru apărarea bunului cel mai de preț al popoarelor — libertatea.

■ Căpitan
MIRCEA DOGARU

COLUMNA TRAIANĂ

1875 de ani de la inaugurare

După o îndelungată și "diră rezistență, armata regelui Decebal a fost înfrântă de forțele copleșitoare — atât în număr, cât și în dotare — ale împăratului Traian. Pentru a nu avea soarta galului Vercingetorix, care a urmat înlănțuit carul triumfal al lui Caesar, mîndrul și eroicul rege Decebal și-a pus capăt zilelor cu sabia încovoiată — armă tradițională a dacilor. O parte din teritoriile locuite de străbunii noștri a trecut în administrația imperială — *provincia romană Dacia* —, iar ținuturile extracarpătice de la vest, nord și est au format *Dacia liberă*.

Cu prada făcută în Dacia, Traian a organizat la Roma sărbători nemaivăzute, ce au durat 123 de zile fără întrerupere. Impozitele pe anul 106 au fost suprimate. Datorită marilor capturi de metal prețios se pare că a scăzut însăși valoarea aurului. De asemenea, au fost durate mari lucrări publice: construirea conductelor de apă la Roma (*Traian Aqua*), refacerea canalului Nil-Marea Roșie etc. Au fost construite noi orașe: Tropaeum Traiani în Dobrogea de mai tîrziu și, la sud de Dunăre, Nicopolis. Dar realizarea cea mai importantă a constituit Forul lui Traian. Acest complex arhitectonic, strălucitor prin frumusețea sa, a fost construit după planurile arhitectului Apollodor din Damasc și reunea, în gruparea cea mai coerentă și cea mai bine armonizată, o piață publică (for), o bazilică, două biblioteci, între care se înălța celebra Columnă, și o imensă piață comercială acoperită. Pavajul, zidurile și coloanele erau placate cu marmură policromă, ceea ce crea un efect estetic deosebit.

Columna, inaugurată la 12 mai 113 e.n., avea o multiplă destinație, fiind în primul rînd un act de propagandă, care eterniza victoria asupra dacilor. După moartea lui Traian, cenușa acestuia, pusă într-o urnă de aur, a fost depusă de împăratul Hadrianus în camera din pedestalul Columnei. Această cameră are forma unui cub de piatră, cu latura de aproximativ 5,50 m, avînd în partea de sud o poartă de bronz, deasupra căreia se putea citi o inscripție dedicatorie. Urmează pe verticală o bază de coloană în formă de cunună de lauri, fusul coloanei (22,62) format din 18 tamburi, un capitel doric și alți doi tamburi suport pentru statuia care pînă în secolul al XVI-lea era cea a împăratului Traian. Baza coloanei, fusul și capitelul reprezintă 100 de picioare romane (29,78 m), motiv pentru care în antichitate monumentul era denumit și *Columna centenaria*. Înălțimea Columnei este de 39,83 m reprezentînd dimensiunea dealului excavat pe locul căruia a fost amenajat forumul. Fusul Columnei, în întregime din marmură, avînd

diametrul de aproximativ 3,70 m, are în interior o scară de marmură albă, construită în spirală, avînd 185 de trepte, care duce pînă în vîrf. Efectul acestui grandios monument este sporit de banda spiralică de reliefuri sculptate care, în linie dreaptă, are o lungime de 200 m, lățimea ei crescînd treptat, de la baza spre vîrf, de la 0,89 m la 1,25 m, din rațiuni de corecțiune optică și de vizibilitate.

Basoreliefurile au fost executate cu o deosebită măiestrie, ascunzînd vederii cele 43 de ferestre care asigură iluminarea scării interioare. Cele 2 500 de figuri dăltuite în marmură de Paros, ce alcătuiau 155 de tablouri, erau pictate în culori vii, iar armura lui Traian era aurită, intemperiele veacurilor ștergînd însă opera pictorilor romani. Figurile din partea superioară a Columnei puteau fi admirate cu ușurință de la etajele celor două biblioteci (latină și greacă) și ale bazilicii, clădiri care înconjurau pe trei laturi monumentul.

Pline de realism și de forță sugestivă, scenele de pe Columnă constituie o ilustrare plastică a lucrării împăratului *Comentarii de bello dacico*, reprezentînd, în fapt, o istorie monumețială vizualizată — apogeu al reliefului istoric roman. Valoarea documentară excepțională a Columnei este cu atât mai mare cu cît izvoarele literare privitoare la războaiele dacice s-au pierdut sau se păstrează în fragmente neînsemnate. Confruntate cu datele literare, epigrafice și arheologice, reliefurile se dovedesc a fi o prețioasă cronică în piatră pentru cunoașterea ambelor tabere ce s-au confruntat acum 1875 de ani. Cele aproape 30 de asedii organizate împotriva fortificațiilor dace de către armata romană, de exemplu, nu pot fi considerate o exagerare a faptelor în scopul de a mări meritul învingătorului pentru că s-a descoperit pe teritoriul

Reversul unui denar roman înfățișînd Columna lui Traian (circa 113 e.n.)

României un adevărat sistem defensiv format din peste 100 de cetăți și cetățui aparținând Daciei preromane. De asemenea, armele dacilor redată pe Columnă — săbii curbe sau drepte, cuțite, pumnale gen cosor, lănci, scuturi — sînt în deplină concordanță cu cele descoperite în cursul săpăturilor arheologice. O altă concluzie la care au ajuns istoricii este cea privind organizarea militară a dacilor, superioară, în comparație cu aceea a altor popoare din antichitate aflate în etapa democrației militare. Un argument:

Decebal, secondat de statul său major, conduce direct întregul război. El are, astfel, o viziune de ansamblu nemijlocită asupra ostilităților, luînd oportun decizia de a executa manevre și lovituri de mare anvergură, cum a fost aceea din Moesia Inferior (Dobrogea) în iarna 101/102 e.n.

Columna constituie un veritabil atestat în marmură al etnogenezei poporului român. Astfel, ea înfățișează, alături de lupte crîncene, grupuri întregi de daci care, împreună cu familiile lor, se predau învingătorilor. Roma nu i-a exterminat,

cum de altfel nu a exterminat nici un alt popor înglobat imperiului. Scene de la sfîrșitul celor două războaie daco-romane înfățișează întoarcerea dacilor din locurile de refugiu la vetrele lor. Pe bună dreptate, istoricul Vasile Părvan sublinia: „Războaiele împăratului Traian al românilor cu regele Decebal al dacilor n-au fost începutul, ci încheierea întemeierii poporului nostru. Cele dintîi semănături cu sămînță română la Dunărea noastră au fost cu două sute de ani mai vechi”.

■ MIRCEA SORÉANU

DIN LIMBA GETO-DACILOR

Se știe, terminologia din limba noastră privind diferitele componente ale fenomenului militar: război și pace, armată și armament, doctrină, strategie și tactică etc. este, esențialmente, de origine latină. Explicația? După 106 e.n., ca urmare a instituirii stăpînirii romane la nord de Dunăre, pe teritoriul provinciei Dacia s-a extins organizarea militară a cuceritorilor. Mai tîrziu, cînd s-a produs retragerea aureliană (271-275 e.n.) cuvintele latine — intrate definitiv în fondul lexical al autohtonilor — nu au mai cedat locul vechilor termeni ce se păstrasera, între timp, doar în zonele de viețuire a dacilor liberi.

Cu atît mai prețioase sînt cele cîteva cuvinte referitoare la domeniul militar aparținînd straturii geto-dac, care s-au transmis din generație în generație pînă în vremea noastră, chiar dacă ele au, eventual, și alte semnificații.

Între acestea, numele unei unelte ce a servit secole de-a rîndul și ca armă redutabilă în luptele de apărare: **ghioaga**. De remarcat că, în paralel, s-a menținut în limba română, cu sens identic și aceeași putere de circulație, termenul de origine latină **matteuca**, sub forma bine cunoscută de **măciucă**. Tot astfel, cuvîntul **cursă**,

cu înțelesul de vicleșug, acțiune de înșelare pentru a prinde (nimici) un animal sau vrăjmaș, provine din geto-dacă. Să adăugăm la acestea a **dărîma** — care evocă repetatele invazii distrugătoare abătute asupra vetrei noastre ancestrale — și a **vătămă** (prin rănire), odinioară însemnînd și a ucide, a omori.

Cel mai semnificativ cuvînt lăsat moștenire de geto-daci în domeniul de care ne ocupăm aici este însă a **cotropi**, cu derivații în limba actuală: cotropire, cotropitor... Cotropitori, așadar, le-au spus strămoșii noștri sciților, bastarnilor, celților și atîtor altor cuceritori ai timpului care le-au încălcat pămînturile. Cotropitori le-am spus și noi, românii, semînțiilor migratoare și imperiilor care au încercat să se întindă, ca o pîcîngine, peste vatra strămoșilor noștri și a noastră. Cotropitori le spunem și astăzi acelor care neînvățînd nimic din lecțiile istoriei, mai tîn sub opresiune pămînturile altora sau visează nostalgic la refacerea vechilor imperii din pulberea vremurilor demult apuse.

■ Colonel dr. AI. GH. SAVU

Publius Ovidius Naso, figură proeminentă a literaturii latine și universale, s-a născut la 20 martie anul 43 î.e.n., în orașul Sulmo (azi Sulmona), în Italia centrală. El a creat la Roma o operă poetică impresionantă, care a înfruntat mileniile. Dar în anul 8 e.n., cursul vieții sale s-a schimbat brusc, întrucât, printr-un decret arbitrar al împăratului Octavianus Augustus, din motive neelucidate până în prezent, a fost relegat (îndepărtat și izolat, păstrînd însă legătura cu familia și averea), stabilindu-se la cetatea Tomis (azi Constanța); acolo a ajuns în primăvara anului 9 e.n.

La Tomis, Ovidiu a continuat să cultive poezia: „Nenorocirile au zdrobit spiritul meu... Ușurez pe cît pot trista mea soartă prin poezie. Muză! Tu ești aceea care îmi aduce consolările”. (Tristele) Astfel s-a realizat porțiunea tomitană a operei ovidiene, cu două lucrări: „Tristes” („Tristele”) din cinci cărți cu 60 de elegii, avînd în total 3832 versuri; „Epistulae ex Ponto” („Scrisorile din Pont” sau „Ponticele”) din patru cărți cu 46 epistole (scrisori), conținînd în total 3198 versuri. Aceste poezii le trimitea

Publius Ovidius Naso s-a bucurat din plin de atenția filateliștilor din țara noastră

în „Ponticele” Ovidiu consemnează evenimentele și aduce laude lui L. Pomponius Flaccus, care, în calitate de Praefectus orae maritimae, „a îngrozit cu sabia de geți, a recucerit Troesmis... a înroșit Dunărea cu sîngele lor”.

Calamitatea majoră a ținutului era produsă prin năvălirile sarmaților și bastarnilor, cantonați la nordul Dunării, în stepa nord-pontică. Ovidiu scrie ca poet-cronicar: „Sînt la capătul pămîntului... Trăiesc în plină barbarie. Sarmații mă înconjoară și Bessii și Geții. Cît timp vîntul e cald, sîntem apărați de granița Istrului. Dar cu vîntul din nord apare invazia inamicilor barbari urcați pe cai rapizi... devastează larg pămînturile vecinilor” (adică ale geților). În oraș domnea o stare de insecuritate perpetuă: „zidul totdeauna păzit, poarta închisă... adesea adunăm în plină stradă săgeți învenimate”.

Studierea personalității și operei ovidiene în lume a primit un puternic im-

Poetul OVIDIU - ilustru cronicar latin în DACIA PONTICĂ

puls o dată cu evenimentul bimilenarului: sărbătorirea în România și în Italia, în anul 1957, a 2000 de ani de la nașterea poetului.

O marcă poștală italiană comemorînd două milenii de la nașterea marelui poet originar din Sulmona

la Roma, prin scrisori date, adresate sopei sau prietenilor, pentru a interveni cu ele la împărat, în scopul de a fi iertat. Iarna îl teroriza cu rigorile sale pe litoral, unde el, un mediteranean, nu s-a putut adapta: „De cînd sînt în Pont, de trei ori Istrul s-a oprit prins de frig și s-a întărit apa mării Euxine... Peste tot e zăpadă.” (Tristele). Primăvara, Ovidiu renaște. Poetul genial știe să redea, în hexametri inimitabili, într-un pasaj celebru, cum a murit iarna, dușmana lui, într-un cadru social-istoric specific Daciei Pontice din acel timp: „Frigora jam Zephyri mynuunt... Nec mare concrescit glacie; nec, ut ante, per Istrum/ Stridula Sauro-mates plaustra bubulcus agit” („Acum frigurile slăbesc sub vînturile călduțe... Marea nu mai e întărită de gheață și vîntul sarmat nu mai împinge pe Istru carul scriștilor”) (Ponticele).

În relațiile sale sociale, Ovidiu s-a apropiat de geții localnici și a învățat limba lor: „...Eu sînt aproape un poet get. Am scris o cărțuie în limba getică. Și am avut succes” (Ponticele). Atîtudeinea sa în cetate a fost demnă: „Am trăit de

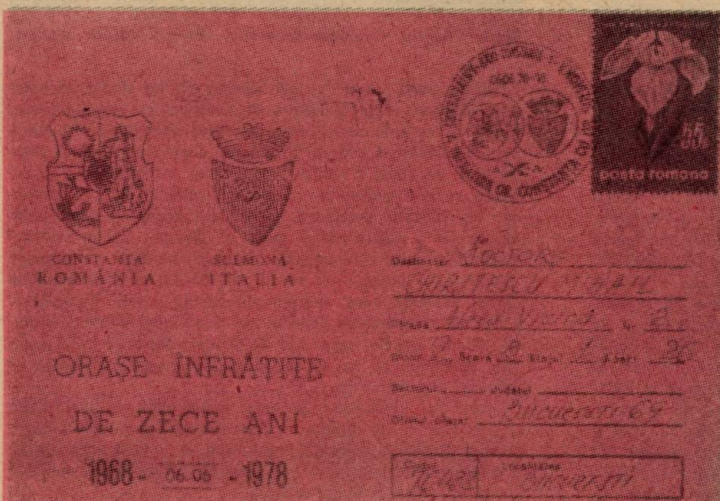
asa tel încît nimeni nu poate să-mi adreseze nici un reproș”.

Ovidiu prezintă situația etnică din zonă, făcînd afirmații de o importanță deosebită pentru istoria națională: „Mixta sit haec quamvis inter Graecosqui Getasque/ A male pacatis plus trahit ora Getis” („E aici un amestec de greci și de geți, dar geții, puțin pacificați, au întietatea”), (Tristele). La Tomis: „În oraș, o populație locală amestecată cu greci locuiește fără distincție în mijlocul nostru și ocupă mai mult de jumătate din case”. Despre ținutul danubiano — pontic: „Pînă aici, malul stîng al Euxinului este roman, dincolo sînt pămînturile bastarnilor și ale sarmaților... lată-mă în țara geților”.

Situația militară locală era explozivă, cu factori antagonici. Imperiul roman urmărea anexarea Daciei pontice pentru a completa limesul danubian, efectuînd expediții de la baza din provincia Macedonia. Geto-dacii răspundeau prin incursiuni la sudul Dunării, apărînd suveranitatea spațiului dacic. În anii 12 și 15 e.n., geții au ocupat cetățile Aegyssus (Tulcea) și Troesmis (Turcoaia, jud. Tulcea), dar riposta romană le-a recucerit;

În 1957, poșta italiană a emis o marcă de 25 lire cu chipul poetului în-cununat cu laurii gloriei literare. În Italia au apărut atunci mai multe cărți poștale ilustrate, printre care figurează și una cu statuia lui Ovidiu de la Sulmona, executată de sculptorul italian Ettore Ferrari; jos, apare hemistihul celebru: „Sulmo mihi patria est” („Sulmo îmi este locul natal”), extras din versul al cincilea din poezia autobiografică; sus, s-a imprimat un alt vers: „Pelignae dicar gloria gentis ego” („Eu am scris despre gloria poporului roman”).

Poșta română a emis în 1957 o marcă de 1,75 lei prezentînd statuia lui Ovidiu de la Constanța cu inscripția: „Sulmo, Tomis”. Operă a aceluiași sculptor, monumentul a fost inaugurat în 1887, printr-o inițiativă locală. De asemenea, în 1960, poșta română a pus în vinzare

în cadrul emisiunii „Vederi de la mare”, marca de 20 bani prezentînd în prim-plan statuia lui Ovidiu de la Constanța, cu inscripția „Tomis”. Zece ani mai tîrziu, s-a înființat, din inițiativă românească, „Asociația științifică internațională Ovidianum”, cu sediul la București, avînd ca scop promovarea studiilor ovidiene, stringerea legăturilor cercetătorilor pasionați de opera lui Ovidiu. În luna august 1972, s-a desfășurat la Constanța „Primul Congres internațional de studii ovidiene”, consemnat printr-un plic omagial cu o ștampilă figurativă și o ilustrație. Mai consemnăm că în anul 1967 s-a organizat la Sulmona un proces public cu un complet de judecată din ovidiști italieni plus un specialist român, ca reprezentant al geților din Tomis; s-a arătat că pedeapsa dată în anul 8 e.n. a fost cu totul nedreaptă și s-a pronunțat reabilitarea marelui poet în fața istoriei. În iunie 1968 s-a desfășurat la Constanța ceremonia de înfrățire a orașelor Constanța și Sulmona.

Clasica operă ovidiană, soarta și suferințele poetului au impresionat posteritatea. Dar pentru poporul român, prezența lui Ovidiu la Tomis are o semnificație aparte: el este primul mesager cultural de vază al Romei venit pe pămîntul Daciei. Nici o altă personalitate artistică

atît de ilustră, expresie a civilizației latine, nu a locuit permanent, nu a vorbit limba geto-dacă și nu a întreținut relații sociale cu strămoșii noștri (retorul roman Dion din Prusa, care a vizitat Dacia „sub arme” în timpul lui Decebal, nu a fost decît un trecător pe la noi). Ovidiu este primul poet care a cîntat locurile și oamenii teritoriului nostru, realizînd o producție literară tomitană deosebită, la fel de reușită ca opera scrisă la Roma, în plus conținînd multe știri de natură etnică, socială, politică, militară, economică și culturală, avînd părți de cronică inserate ici-colo, dateate prin scrisorile trimise la Roma, constituind o premieră istoriografică pentru zona dăbubiano-pontică.

După aproape două milenii, versurile mîndre scrise de marele sulmonez la Tomis, privind perenitatea operei sale, au valoare de simbol: „Nec tamen extincto fama superest erit; / Dumque suis victrix omnem de montibus orbem / Prospiciet domitum Maflia Roma, legar” („După moartea mea, renumele meu îmi va supraviețui; cit timp Roma, fiica lui Marte, victorioasă, din înălțimea colinelor sale, va privi toată lumea supusă, eu voi fi ci-tit!”) (Tristele).

■ Dr. MIHAIL CHIRIȚESCU

O recunoaștere a „meritelor preastrălucite ale faptelor și virtuților” lui MIHAI VITEAZUL

Răsunetul de care s-au bucurat faptele strălucite ale lui Mihai Viteazul este urmarea firească a aprecierii luptei pentru apărarea intereselor neamului său atît pe calea armelor, cît și prin măiestre acțiuni diplomatice. Elogiile ce i s-au adus, fie din partea posterității — avantajată de perspectiva scurgerii timpului —, fie din cea a contemporanilor, întregesc imaginea unei personalități istorice de excepție. Capete încoronate, oameni de rînd sau nobili, politicieni sau prelați, prieteni și dușmani — cu toții i-au recunoscut, într-un fel sau altul, meritele. Prețuindu-l și conformindu-se spiritului și obiceiului vremii, împăratul german Rudolf al II-lea, pe lângă recunoașterea importanței serviciilor pe care marele voievod le-a adus Europei, considera că ține de demnitatea sa să-i facă o donație pe măsură. Documentul emis de cancelaria din Praga la 31 august 1599 se referă la motivațiile și natura acestei donații, al cărei beneficiar era Mihai Viteazul. Redăm în continuare extrase din conținutul respectivului document cu privire la drepturile, formale, ale lui Mihai referitoare la ținutul Königsberg.

„Noi Rudolf (al II-lea), etc. Declărăm tuturor și recunoaștem prin prezenta, în numele nostru și al moștenitorilor și urmașilor noștri, regi ai Boemiei, marcgrafi ai Moraviei, duci ai celor două Silezii, de sus și de jos, și ai ducatelor Svidnice și Jourinum, că noi, luînd în considerare cîntea deosebită, dorința arzătoare, puterea militară și eroică care ne-a adus foloase nouă și stăpînirilor noastre, precum și întregii creștinătăți, meritele preastrălucite ale faptelor și virtuților cu care numitul Mihai, voievod al Valahiei, ne-am dat seama că este înzestrat (...) necruțîndu-și strădaniile sau vegherile, neluînd în seamă primejdile din imediata vecinătate a ieșit de sub stăpînirea și înțelegerea (pe care o avea) cu sultanul turc și s-a unit din nou cu noi și stăpînirile noastre (...) cu sufletul tare, neînduplecat la făgăduieli, iar în viitor a făgăduit și s-a legat că va fi neclintit și statornic (...) I-am dăruit, i-am dat și i-am hărăzit pe veci acestui voievod al Valahiei și moștenitorilor lui de ambele sexe, masculin și feminin, întregul domeniu care ține de cetatea noastră numită Königsberg din Silezia, în ducatul Svidnice, împreună cu toate folosințele și cu tot ce ține de ele, anume: sate, terenuri, ogoare arabile cultivate și necultivate, livezi, pășuni, fiște, riuri, pescării, mori, păduri, dîmbrăvi și cu altele ce țin de ele, oricum s-ar numi (acestea), care aparțin și țin de

Mihai Viteazul, înfrătuitorul primei Uniri a țărilor române

drept de acest (domeniu), sub adevăratele lor semne de hotar și cu hotarele care dăinuiesc din vechime, cu întregul nostru drept cu care le-am stăpînit, cu toate bunurile și drepturile lor, în calitate de rege al Boemiei și duce al celor două Silezii și al ducatelor Svidnice și Jourinum, cu bunăvoință și din grația noastră deosebită, cu știrea noastră și cu gînd cumpănit, cu judecată sănătoasă, și mai ales minăți de sentimentul nostru vădit, pentru ca să poată să iasă cît mai în evidență bunăvoința în a-i recunoaște acestuia meritele și serviciile aduse, (i-am dăruit, i-am dat și i-am hărăzit pe veci) amintitul întreg domeniu care aparține de numita cetate Königsberg, (care) de la pomenitul voievod, de la ei, moștenitorii și urmașii săi de ambele sexe, sau de la cei cărora le va fi lăsat prin testament să nu se cuvîină și să nu poată fi revocat și luat în nici un chip (...)”.

Acest dar împărătesc, pe lângă semnificația sa de răsplătă și eventual loc de refugiu — frecvent înfîlțită în mentalitatea marilor feudali, a capetelor încoronate —, atestă încă o dată dimensiunea europeană a personalității de excepție a marelui domn și voievod Mihai Viteazul.

■ MAIOR IACOB PRADA

„Intrarea lui Mihai Viteazul în Iași” (tablou de Constantin Agafiței)

UN CELEBRU MONUMENT DE ARTĂ MEDIEVALĂ ROMÂNEASCĂ — VORONEȚ

— cinci secole de existență —

Voroneț — un neprețuit monument de artă, rod al talentului creator și al măiestriei marelui meșterilor și pictorilor autohtoni

Voronețul face parte din seria de construcții înălțate în timpul domniei lui Ștefan cel Mare după încheierea războaielor cu Imperiul otoman, într-o perioadă în care pacea și o conducere înțeleaptă au asigurat Țării Românești Moldova o mare dezvoltare economică și o înflorire culturală. Mănăstirea a fost construită la porunca domnitorului, între 26 mai și 14 septembrie 1488, după cum arată pisania, pe locul unde își avusese chilia și schitul de lemn sihastrul Daniil. În *O samă de cuvinte* Ion Neculce îi povestește legenda: într-un moment de cumpănă pentru țară, în războaiele de apărare împotriva Porții, sihastrul l-a îmbărbătat pe domnitor spunându-i „că războiul este a lui, numai, după ce va izbîndi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfîntului Gheorghe, să fie hramul bisericii. Deci au și purces Ștefan-vodă în sus pe la Cernăuți și pre la Hotin și au strînsu oaste, fehuri de fehuri de oameni. Și au purces în gios, iar turcii, înfălegînd că va să vie Ștefan-vodă cu oaste în gios, au lăsat și ei Cetatea Neamțului de a o mai bate și au început a fugi spre Dunăre. Iar Ștefan-vodă au început a-i goni în urmă și a-i bate, până i-au trecut de Dunăre. Și întorcîndu-s-napoi Ștefan-vodă s-au apucat de a făcut mănăstirea Voronețului”.

Dimensiunile bisericii ridicate de meșterii lui Ștefan sînt de 25,50 m lungime, 7,70 m lățime în dreptul pronaosului și de 10,50 m în dreptul absidelor. Elementul esențial și original, totodată, îl constituie un ingenios sistem de boltire, care imprimă naosului un aspect monumental, dar și pitoresc. Sistemul de boltire moldovenesc, care constă în arcuri pe axe principale și diagonale, alternate cu cîte un rînd de pandantivi, asigură stabilitatea construcției fără a recurge la coloanele de sprijin care ar fi putut stînjeni circulația sau vederea. S-a urmărit să se transforme dreptunghiul încăperii într-un pătrat, micșorîndu-se lățimea golului la care se dorea să se ajungă pentru a se putea înălța o turlă cît mai zveltă.

Acest monument de artă feudală impresionează prin zidurile sale masive susținute de

contraforturi (două întăresc naosul, alte două colțurile pridvorului), prin trecerea inspirată de la corpul dreptunghiular al clădirii la absida laterale și la absida mare, ce au formă semicirculară. Jocul de arcade oarbe asigurat prin împodobirea absidelor și a turlei, prin fride alungite și un șir de mici ocnițe sub cornișă asigură o deosebită varietate decorativă și ritmică monumentului.

Din timpul domniei lui Ștefan cel Mare, s-a păstrat ansamblul de fresce din altar și naos, impresionant prin sobrietate, dar și măreție, prin claritate și forța de expresie a compozițiilor. Fiecare erou al narațiunii pictate dovedește expresivitate, forță în atitudini și expresii. În contextul solemn al acestui ansamblu de pictură, în naos se află tabloul votiv în care personajele istorice, înveșmîntate princiar, alcătuiesc un grup redat cu măiestrie: distingem pe ctitorul lăcașului, Ștefan cel Mare, doamna sa, Maria Voichița, și fiul său Bogdan. Chipul domnitorului degajă vigoare, autoritate morală și o falcică măreție.

Inițial, fațadele erau decorate cu discuri de ceramică smălțuită. În 1547, meșterii moldoveni le-au înveșmîntat cu o minunată mantie de picturi murale care au rezistat timpului și intemperiei. Pe un fond albastru intens, aceste fresce, care au adus celebritate Voronețului, reprezintă un adevărat ecran medieval cu scene și portrete caracterizate prin armonie cromatică și vigoare compozițională, accesibile înțelegerii celor mulți, neștiutori de carte altădată.

Unele scene au o notă marțială, avînd ca personaje sfinți militari, înzestrați cu arme albe utilizate de oastea Țărilor Române. La fațada sudică, lîngă ușa, este pictată o frumoasă compoziție cu Sfîntul Gheorghe omorînd balaurul. Lîngă aceasta se află scena „asediului” în care atenția ne este atrasă de un luptător înarmat cu o pușcă cu fitil, valoros document iconografic, ce atestă faptul că la români exista și atunci preocuparea de a înzestra oastea cu armament modern.

■ VASILE COCOȘ

Epoca brâncovenească ilustrată în patrimoniul Muzeului Militar Central

Printre exponatele de excepție ale Muzeului Militar Central se află și una dintre săbiile marelui domn și voievod Constantin Brâncoveanu. Sabia este de factură orientală, cu lama din oțel de Da-

Constantin Brâncoveanu și fiii săi

mașc, curbată, cu tăișul în afară, puțin știrbit. Minerul este din fildeș. Lama este împodobită cu un ornament aurit reprezentând făclii, stele, un medalion, o coroană și o inscripție în limba greacă. Lungimea sabiei (lamă și minier) atinge 93 cm. Arhiva muzeului păstrează actele atestând modul în care sabia domnului martir a revenit în țară. Este cunoscut faptul că pînă în primăvara anului 1940 se găsea expusă în sala Delort de Gléon a Muzeului Luvru din Paris. În scrisoarea adresată de ambasada română din capitala Franței, la 11 mai 1940, secretariatului general al Ministerului Apărării Naționale se menționa: „...sabia are păstrată doar lama cu un minier de fildeș; teacă, pe care probabil ar fi fost inscripția referitoare la deținător, nu s-a păstrat”. În scrisoarea ministrului educației naționale al Franței, Albert Sarraut, din 13 mai 1940, către ambasada română, acesta preciza că „...este onorat de a fi putut facilita revenirea în țară a acestei arme istorice”, care a aparținut „marelui Constantin Brâncoveanu”, pentru a fi „din nou expusă poporului român”. La sosirea ei în patrimoniul muzeului, sabia mai păstra o filă de hirtie îngălbenită de vreme, pe care era scris

„Capo d'Istria”. Nu insistăm în presupuneri, amintim doar faptul că una din rudele domnitorului, Grigore Brâncoveanu, a participat la evenimentele anului 1821. Este posibil ca acesta să fi fost în legături politico-diplomatice cu Ioan conte de Capo d'Istria (1776—1831), om politic grec, diplomat în slujba Rusiei (1809—1827), care a sprijinit lupta de eliberare a poporului său, ales apoi președinte al Republicii Grecia (1827—1831). Descendenții acestei străvechi familii au adunat și păstrat cu perseverență și pricepere acte, documente și obiecte legate de istoria familiei Brâncoveanu, printre care și sabia domnului român.

Se făcea, astfel, în vara dramaticului an 1940, un act de dreptate, sabia luminatului domn aflându-și locul de mare cinste în sălile Muzeului Militar Central.

Epoca lui Constantin Brâncoveanu, caracterizată printr-o înflorire generală a

Sabia domnitorului

culturii românești, se reliefează ca o perioadă distinctă și în dezvoltarea tiparului și a producției de carte în limba română. Tipăriturile, realizate la București, Snagov, Râmnic sau Buzău, erau spre „folosul norodului întreg, muntenilor, moldovenilor și ungrovlahilor, adică românilor din Transilvania”. Muzeul Militar Central păstrează câteva exemplare de carte vechi românească, producții brâncovenești de excepție; filele care au înfruntat timpul conțin interesante însemnări manuscrise ce dovedesc prezența cărților de o parte și de alta a Carpaților, circulația lor contribuind la dezvoltarea conștiinței naționale. Astfel, **Mărgăritarele** traduse și tipărite de frații Greceanu, cu aceleași caractere folosite la editarea Bibliei de la 1688, au circulat în Transilvania, la Sibiu și în comuna Bungard din apropierea acestui oraș pe o perioadă cuprinsă între anii 1766—1833, transmise din generație în generație în familiile Aron și Boeriu. Prin strădania și cheltuiala domnului muntean se reedita în 1699 **Carte românească de învățătură**, tipărită la Iași în anul 1643. Exemplarul deținut de Muzeul Militar Central a circulat în comuna Sin Mihai, județul Sălaj, plătindu-se pentru el „bani drepti” 24 de florini, apoi pentru a fi legată din nou se dau 20 florini „bani buni” cu condiția ca „nici unul să nu o poată strămuta din acest sat, măcar de va învăța și carte...”.

Din producțiile noilor tipografii fondate de Constantin Brâncoveanu la Buzău și Râmnicu Vilcea, muzeul deține **Psaltirea** din 1703, avându-l ca maestru tipograf pe Mitrofan, ucenic al lui Dosoftei, și alte două tipărituri din 1705 și 1706, editate de el „mărgăritari”, om de cultură, sfetnic și colaborator al marelui domn martir — Antim Ivireanu.

Recent, Muzeul Militar Central a achiziționat mulajele medalei emise de Constantin Brâncoveanu, simbol al suveranității statului Țara Românească Muntenia. Pe avers este reprezentată imaginea domnitorului, profil-dreapta, iar pe revers, stema țării, înconjurată de inscripția cu titlul și numele domnului muntean.

■ LIZICA PAPOIU

Stema Țării Românești Muntenia

Ediția germană a „ISTORIEI IMPERIULUI OTOMAN” DE DIMITRIE CANTEMIR

Dimitrie Cantemir a început să scrie în ultima decadă a secolului al XVII-lea, amplificând și dezvoltând multe din ideile cronicarilor, dovedind, în tratarea problemelor istorice, o concepție socială și politică avansată, bazată pe necesitățile și realitățile vremii, discernămint în interpretarea evenimentelor, un stil și o metodă de lucru mult superioare celor ale predecesorilor și măjorității contemporanilor.

Eruditul domnitor moldovean a fost apreciat și ca unul dintre cei mai mari orientaliști ai timpului, mai ales după ce

Portretul eruditului cărturar, aflat pe coperta interioară a lucrării

a fost tipărită *Historia incrementorum atque decrementorum Aulæ Othomaniacæ* (Istoria creșterii și descreșterii Imperiului otoman), carte care i-a adus faimă europeană.

Scrisă în latinește, între 1714—1716, cartea a oferit Europei începutului de secol XVIII informații prețioase despre istoria societății și statului otoman. Fiul autorului, Antioh Cantemir, s-a îngrijit de publicarea versiunii engleze la Londra (1734—1735), urmată de versiunea franceză în 1743, o traducere germană în 1745 și o a doua ediție engleză în 1756. Prin metoda și puterea de observație, modul de expunere; folosirea a variate și bogate surse de informare, lucrarea depășește toate cărțile, anterioare având acest subiect. Cantemir nu s-a oprit doar la istoria politică, ci s-a referit și la problemele legate de viața socială, la organizare, cultură și religie, la instituțiile co-responsabile acestora. A început să adune date din timpul șederii sale la Constantinopol. Ani de-a rândul a căutat cele mai

importante surse și documente în cărți și manuscrise turcești, arabe și persane, cronici bizantine, apusene și românești.

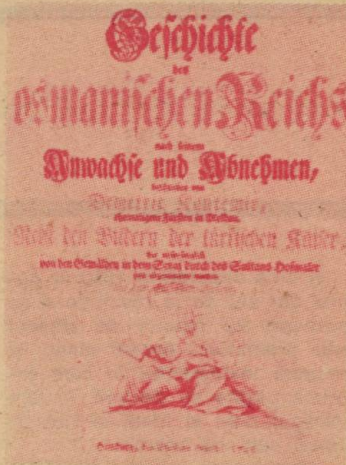
„Istoria” acoperă perioada dintre 1300—1711 și are două părți. Prima — „Incremento” — este o expunere generală a expansiunii politice și militare a statului otoman până la ocuparea cetății Cămenia de sultanul Mahomed al IV-lea în 1672 și reprezintă o compilație de cronici turcești, completată cu mărturii bizantine din epocă. Cea de a doua parte — „Decremento” —, pornind de la 1672, tratează procesul de decădere a imperiului. În această perioadă outherea turcilor se diminuea considerabil, în concepția lui Cantemir „datorită distrugerii armatei, războaielor și răscoadelor”. Autorul face o descriere în detaliu a războaielor otomane, unele dintre acestea duse chiar pe teritoriul românesc. Cartea are drept epilog tratatul de pace încheiat între otomani și ruși, pe Prut, la 23 iulie 1711.

Deși a doua parte cuprinde mai puține mărturii orientale sau europene, este totuși mai valoroasă și originală față de prima, prin constatările și comentariile făcute de istoric.

Metoda de lucru a autorului constă în interpretarea istoriei otomane prin prisma teoriei ciclice, prezentă în multe din lucrările sale istorice. Potrivit acestei teorii, superioară, pentru acea vreme, concepțiilor istorice empirice, descriptive, faza ascendenței și dezvoltării unui stat este urmată de o perioadă de declin.

Alături de retrospectiva evenimentelor, cartea conține și multe note personale ale autorului, care merg dincolo de scopul enunțat inițial. Ele conțin schițe biografice ale înalților demnitari otomani, ale regilor și împăraților europeni, ale domnitorilor și boierilor români, detalii despre diferite instituții culturale, religioase, educaționale, despre arme și monumente arhitectonice, ca și despre viața creștinilor stăpîniți de Poartă, comentarii despre viața și obiceiurile otomanilor și ale altor locuitori din imperiu. Toate acestea, la care se adaugă amintiri personale ale autorului, reprezintă încă o sursă prețioasă de informații pentru cercetătorii de astăzi. În „Istoria Imperiului otoman” Cantemir a subliniat adevăratul rol jucat de români și locul acestora în istoria sud-est europeană.

Valoarea științifică a „Istoriei” nu stă numai în informația bogată pe care o dă cititorului, în faptul că nu falsifică adevărul, ci și în metoda istorico-critică de lucru a autorului. Cantemir adesea compară și evaluează sursele pe care le-a

Pagina de titlu a ediției în limba germană

folosit. În 1824, cunoscutul istoric austriac J. Hammer nota: „...sînt puține lucrări care să se bucure de o asemenea apreciere merituoasă ca „Istoria” prințului Cantemir”. Aceasta, se arăta, deținea un loc de seamă între lucrările europene care au tratat istoria otomanilor și a fost de referință în tot ce ține de istoria acestora, de moravuri, de limbaj. Toți cei ce doresc să cunoască sau să refacă istoria socială și culturală a Porții nu pot face abstracție, chiar în zilele noastre, de cartea lui Cantemir, care aduce informații unice, fiind o contribuție de seamă și la istoria românilor și la cea universală.

Manuscrisul original al lucrării, în limba latină, a fost publicat în extras, sub titlul: *Excerptum in operibus latinis Demetrii Cantemiri voivodæ Moldoviæ*, la Iași în 1833; traducerea engleză: *The History of the Growth and Decay of the Ottoman Empire*, în două volume, apărută la Londra în 1734—1735 — prima ediție și 1756 — a doua ediție, se datorește lui N. Tindal, iar cea românească lui I. Hodoș. Traducerea germană: *Geschichte des osmanischen Reichs nach seinem Anwachsen und Abnehmen* a apărut la Hamburg, în 1745. Unul dintre aceste exemplare, în limba germană, se află în colecția de carte românească veche a Muzeului Militar Central. Editată de Christian Herold, lucrarea este tipărită cu caractere gotice, pe hîrtie vergé, cu cerneală tipografică de diferite culori. Conține o serie de ilustrații cu portretele sultanilor, un plan al Constantinopolului, vignete. Ornamentele sînt realizate de C.A. Wagner. Lucrarea este legată în pergament, fiind expusă în expoziția permanentă a muzeului. Cartea probează, alături de alte mărturii, contribuția substanțială la cultura românească și universală a lui Dimitrie Cantemir, un mare om de stat, savant, cărturar, enciclopedist, filosof, istoric, etnograf, muzicolog, orientalist și lingvist.

■ ADRIANA TUCĂ

Testamentul politic al lui AVRAM IANCU

În luna decembrie 1850 (la numai doi ani de la revoluție și cu aproape 22 înainte de sfârșitul său prematur), Avram Iancu își redacta testamentul în care exprima ultima sa dorință, în fapt întregul crez și ideal al vieții și luptei sale de martir:

„Ultima mea voință. Unicul dor al vieții mele e să-mi văd națiunea fericită, pentru care după puteri am lucrat pînă acum... Voiesc dară și dispun ca după moartea mea toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutorul la înființarea unei Academii de drepturi, tare crezînd că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele”.

Sînt cuvinte cu valoare de simbol care, privite acum din perspectiva realităților și împlinirilor istoriei, își relevă pe deplin semnificațiile.

Textul documentului — lapidar în formulare, dar profund și pluri-valent prin conținut — pune în lumină o calitate mai puțin relevată a complexei personalități a luptătorului tribun: aceea de gînditor politic, de vizionar al destinelor poporului său.

Dintru început, testamentul se constituie într-o concluzie a experienței revoluționare a anilor 1848—1849, reafirmă crezul politic al lăncului, dar, în același timp, prin chiar natura sa, surprinde și calea de urmat a poporului român din această parte a țării în lupta afirmării sale de sine stătătoare. În termenii săi concreți, juridici, actul de voință *mortis causa* exprimă voința autorului său de a-și destina întregul patrimoniu (bunurile imobile și mobile) fondării unei „academii de drepturi”, menită să pregătească „luptătorii cu arma legii” în apărarea drepturilor legitime ale românilor. Era, pe lîngă expresia necesității continuării acțiunii revendicative prin căi politice și a intensificării sale, și

un corolar al însuși specificului formației sale. Ca majoritatea conducătorilor revoluției, Iancu aparținea categoriei tinerilor „canceliști” și juriști formați în marile universități ale timpului.

„Om născut pentru acțiune”, cum îl caracteriza contemporanul său George Barițiu, Avram Iancu a imbinat în activitatea sa

„Craiu munților” — conducător politic și comandant militar, fruntaș de seamă al revoluției române de la 1848—1849

patriotică și revoluționară atît ca-lea înfruntării politice, cît și calea luptei armate. Ajungînd la concluzia că „Nu cu argumente filosofice și umanitare vei convinge pe acei tirani, ci cu lancea, ca Horia”, după așînci chibzuinți și potrivit spiritului vremii (înscriindu-se organic în evoluția unitară a procesului revoluționar din țările române și în contextul gene-

ral european), Iancu a recurs la lupta armată ca ultimă posibilitate de apărare a drepturilor legitime ale poporului său.

După înfrîngerea revoluției, în condițiile și cu consecințele cunoscute, acțiunea românilor transilvăneni pentru recunoașterea și garantarea drepturilor naționale intra într-o nouă fază, care reclama o anumită reevaluare a obiectivelor imediate și de perspectivă, precum și a mijloacelor de îndeplinire a acestora. Devenea necesară continuarea luptei pentru realizarea revendicărilor, mai ales pe căile politice posibile în acel moment istoric. Era din ce în ce mai evidentă încrederea nestrămutată a tribunului-eroi în izbînda acestei lupte, datorită caracterului obiectiv, implacabil al realizării aspirațiilor de unitate și independență ale poporului român.

Astfel, la 5 mai 1848, Avram Iancu exclamase profetic într-un manifest: „Soarele vecinicei dreptăți, Libertatea, a răsărit și cu o dulce nutrire încălzește inimile tuturor popoarelor, cari prin veacuri au fost apăsate de tiranismul unei clase privilegiate”, pentru ca în documentele de după revoluție să fixeze obiectivul „garantării naționalității pe temeiul dreptului egal”.

Afirmarea conștiinței naționale prin lupta pentru recunoașterea unor drepturi egale pentru românii transilvăneni a reprezentat o constantă a luptei revoluționare, reflectată în documentele marilor sale momente: *Supplex Libellus Valachorum*, discursul lui Simion Bărnuțiu din catedrala Blajului (1848), *Memorandumul Partidului Național Român* de la sfîrșitul secolului trecut.

Testamentul politic al lui Avram Iancu se înscrie, așadar, în contextul acestor evenimente, expresie și mărturie a unei mari conștiințe a neamului, a unui luptător remarcabil pentru promovarea năzuințelor vitale ale națiunii române. Prin aceasta el lăsa urmașilor, alături de marea moștenire istorică cucerită prin jertfa eroilor din Apuseni și a tuturor românilor ardeleni, ștafeta continuării luptei pînă la desăvîrșirea idealului de veacuri al unității naționale, consfințit prin actul istoric de la 1 Decembrie 1918.

■ MIRCEA DUȚU